

Slovenská národná rada 1947

Stenografický zápis

o priebehu 9. zasadnutia pléna Slovenskej národnej rady, konaného dňa 27. a 28. júna 1947.

Obsah:

1. Otvorenie zasadnutia	—	—	—	—	3
2. Složené sľubu nových členov SNR Jána Kovaľa a Miloša Rumana	—	—	—	—	3
3. Oznámenie udelenia dovolení členom SNR Júliusovi Ráczovi, Dr. Rudolfovi Brtáňovi a Ludovítovi Benadovi					3
4. Ustanovenie nového člena kultúrneho a osídľovacieho výboru Dr. Jozefa Diešku	—	—	—		3
5. Oznámenie vzdania sa členstva v SNR Mikuláša Mlynarčíka	—	—	—	—	3
6. Ospravedlnenie neprítomných	—	—	—		3
7. Zpráva o rozdanej tlači	—	—	—		3
8. Rozprava o expozé povereníka vnútra gen. Dr. Mikuláša Ferjenčíka, prednesenom dňa 15. apríla 1947 v pléne Slovenskej národnej rady:					
9. reč člena SNR Belomíra Sutorisa	—	—	—		4
10. reč člena SNR Ladislava Holdoša	—	—			13
11. reč člena SNR Júliusa Viktoryho	—	—			18
12. reč člena SNR škpt. Júliusa Kukliša	—	—			20
13. reč člena SNR Jozefa Holičku	—	—			32
14. reč člena SNR Michala Chudíka	—	—			34
15. reč člena SNR Michala Géciho	—	—			36

16. reč člena SNR Dr. Ivana Rohaľa-Iľkiva	—	—	41
17. reč člena SNR Petra Škodáčka	—	—	44
18. Vecná poznámka člena SNR Ladislava Holdoša	—		44
19. Zpráva právneho a hospodárskeho výboru o návrhu Sboru povereníkov na vydanie nariadenia o úprave užívania niektorých pastvín v pastevných obdobiach v rokoch 1947 až 1950.			
Zpravodajca: člen SNR Matej Bobřík	—	—	45
20. Zakľúčenie zasadnutia, konaného dňa 27. VI. 1947	—		45
21. Otvorenie zasadnutia pléna SNR dňa 28. VI. 1947	—		46
22. Ospravedlnenie neprítomných	—	—	46
23. Expozé povereníka dopravy Kazimíra Bezeka	—		46
24. Zpráva právneho výboru o návrhu Sboru povereníkov na vydanie nariadenia, ktorým sa mení nariadenie o vicinálnych cestách.			
(Sníma sa s programom)	—	—	65
25. Zpráva právneho výboru o návrhu Sboru povereníkov na vydanie nariadenia o predĺžení účinnosti nariadenia o ochrane nájomníkov.			
Zpravodajca: člen SNR Dr. Ján Beharka	—	—	65
26. Reč člena SNR Juraja Pavlíka	—	—	66
27. Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka spravodlivosti na vydanie nariadenia o predĺžení niektorých zmenkoprávných lehôt.			
Zpravodajca: člen SNR Alex Bogdanov	—	—	66
Zakľúčenie	—	—	67

Stenografický zápis o priebehu 9. zasadnutia pléna Slovenskej národnej rady, konaného dňa 27. a 28. júna 1947.

Začiatok: 15.45 hod. **Dňa** 27. VI. 1947.
Koniec: 20.20 hod.

Pritomní: predseda SNR Dr. Jozef Lettrich, podpredsedovia: kan. Andrej Cvinček a Karol Šmidke,

Členovia: 90.

Predseda Sboru povereníkov Dr. Gustav Husák.

Povereníci: gen. Dr. Mikuláš Ferjenčík, Dr. Ivan Štefánik, Dr. Samuel Belluš, Dr. Ján Púll, Dr. Martin Kvetko, Kazimír Bezek, Ing. Jozef Styk, Jozef Lukačovič, Dr. Emanuel Böhm a predseda NKD Dr. Fedor Thurzo.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:
(cengá)

Slávna Slovenská národná rada! Otváram 9. zasadnutie pléna Slovenskej národnej rady a zisťujem, že Slovenská národná rada je schopná usnášať sa. Pred rokováním o vlastnom programe složia sľub noví členovia Slovenskej národnej rady, pán Ján Kovaľ a pán Miloš Ruman. Prosím menovaných pánov, aby predstúpili pred tribúnu a po prečítaní sľubu zástupcom prednostu Úradu Predsedníctva Slovenskej národnej rady, pristúpili ku mne a podaním ruky a vyslovením slova „sľubujem“ složili sľub.

Prosím pána Dr. Čičmanca, aby prečítal text sľubu.

Dr. Vladimír Čičmanec: (číta text sľubu).

„Sľubujem na svoju česť a svedomie, že budem verný odkazu Slovenského národného povstania, budem verný Československej republike a Slovenskej národnej rade, budem zachovávať platné zákony a nariadenia, budem plniť svedomite a neustranne svoje povinnosti a vo všetkom konaní budem mať na zreteli prospech štátu a národa.“

(Členovia pristupujú a podaním ruky a vyslovením slova „sľubujem“ složili sľub).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:
(cengá)

Oznamujem, že Predsedníctvo Slovenskej národnej rady podľa § 1 ods. 3 ro-

kovacieho poriadku udelilo dovolenky členom Slovenskej národnej rady Júliusovi Ráczovi od 5. mája do 1. júna 1947, Dr. Rudolfovi Brtáňovi od 14. mája do 14. júna 1947 a Ľudovítovi Benadovi od 28. apríla do 9. júna 1947.

Oznamujem ďalej, že Predsedníctvo Slovenskej národnej rady podľa § 13 rokovacieho poriadku vyslalo do kultúrneho a osídľovacieho výboru na miesto uprázdnené vzdaním sa člena Štefana Velgosa, člena Slovenskej národnej rady za Stranu Slobody Dr. Jozefa Diešku.

Oznamujem tiež, že Mikuláš Mlynárčík, člen Slovenskej národnej rady za Demokratickú stranu, vzdal sa členstva v Slovenskej národnej rade a Predsedníctvo Slovenskej národnej rady jeho rezignáciu vzalo na vedomie.

Svoju neprítomnosť na dnešnom zasadnutí pléna Slovenskej národnej rady ospravedlnili členovia Slovenskej národnej rady, páni: Ing. Teodor Lipčík, Michal Gáj, škpt. Viliam Šalgovič, Ľudovít Benada, Michal Stanko a Július Gašperík.

Na dnešnom zasadnutí bola rozdaná táto tlač:

Stenografický zápis o priebehu 7. zasadnutia pléna Slovenskej národnej rady, stenografický zápis o priebehu 8. zasadnutia pléna Slovenskej národnej rady, expozé povereníka dopravy Kazimíra Bezeka.

zpráva právneho výboru o návrhu Sboru povereníkov na vydanie nariadenia o predĺžení účinnosti nariadenia o ochrane nájomníkov,

zpráva právneho výboru o návrhu povereníka spravodlivosti na vydanie nariadenia o predĺžení niektorých zmenkoprávných lehôt.

Počas dnešného zasadnutia bude rozdaná:

Zpráva právneho výboru o návrhu Sboru povereníkov na vydanie nariadenia, ktorým sa mení nariadenie o vicinálnych cestách a

interpelácia členov Slovenskej národnej rady Petra Škodáčka a spol. povereníkovi sociálnej starostlivosti vo veci protiprávneho postupu v prideľovaní bytov v Bratislave

Oznamujem, že poštou bola rozoslaná táto tlač:

Stenografický zápis o priebehu 6 zasadnutia pléna Slovenskej národnej rady.

Iniciatívny návrh členov Slovenskej národnej rady Juraja Pavlika a spol. na vydanie nariadenia, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie č. 51/1945 Sb. n. SNR o rozpustení a zakladaní spolkov. Návrh prideliло Predsedníctvo výboru právneho a kultúrnemu.

Iniciatívny návrh člena Slovenskej národnej rady Dr. Pavla Haljana a spol. na vydanie nariadenia, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie č. 51/1945 Sb. n. SNR o rozpustení a zakladaní spolkov. Návrh prideliло Predsedníctvo výboru právneho a kultúrnemu.

Interpelácia členov Slovenskej národnej rady Petra Škodáčka a spol. na povereníka sociálnej starostlivosti Dr. Jozefa Šoltésza vo veci usporiadania pomerov v sociálnom poistení.

Návrh Sboru povereníkov na vydanie nariadenia o zaopatrení niektorých bývalých zamestnancov na skonfiškovanom pôdohospodárskom majetku a ich rodinných príslušníkov. Návrh prideliло Predsedníctvo výborom právneho a hospodársko-sociálneho.

Návrh Predsedníctva Slovenskej národnej rady na vydanie nariadenia o zriadení Ústavu Slovenského národného povstania. Návrh prideliло Predsedníctvo výborom právneho, rozpočtového a kultúrnemu.

Prikróčime k rokovaniu.

Prvým bodom programu je rozprava o expozé povereníka vnútra gen. Dr. Mikuláša Ferjenčíka, prednesenom dňa 15. apríla 1947 v pléne Slovenskej národnej rady.

Otváram rozpravu o prednesenom expozé a dávam slovo členovi Slovenskej národnej rady pánu Belomírovi Sutorisovi.

(Člen SNR Belomír Sutoris:)

Slávna Slovenská národná rada!

Vypočuli sme obširne expozé pána povereníka vnútra, prednesené na tomto mieste dňa 15. IV. t. r. a s radosťou sme vzali na vedomie dáta o konsolidácii pomerov v našej vnútornej správe. Ak by sme sa mohli domáhať v niektorom ohľade doplnenia predneseného expozé, týka-

lo by sa to najmä otázky obcí, obecného hospodárenia, národných výborov a úradníctva týchto orgánov. Nech mi je dovolené poukázať na problémy, ktoré by nás zvlášť zaujímali, o ktoré sa musíme interesovať a venovať im túto pozornosť, ktorú si svojím významom zasluhujú.

Vnútorná správa na území Slovenska prekonala za posledné roky niekoľko štrukturálnych zmien a keď len heslovite spomínam zaniklé malé župy, veľké župy, krajinské zriadenie, samostatné ministerstvá, zasa župné zriadenie, Slovenská národná rada, povereníctva, obnovenie centrálnych orgánov s celoštátnou pôsobnosťou, to zaiste každý z nás si vie predstaviť opravdivú náplň týchto hesiel. Toto je dôležité spomenúť v súvislosti s pripravovanou ústavou, aby sme už vopred pripomenuli, že sa musíme vyvarovať pokusníctva. Naše úrady sú zavalené množstvom nevyriešených kompetenčných záležitostí a kým sa tieto veci hromadia v úradných priečinkoch a stolíkoch, zatiaľ v každom živote vznikajú z tohoto stavu nedozerne škody a právne újmy, a je na nás, aby sme tomuto stavu odpomohli. Odpomôžeme mu tak, ak nedopustíme reformovať za každú cenu a ak si podržíme z doterajšej správy to, čo sa nám osvedčilo a čo si reformy nevyžaduje. Nie je tajnosťou, že vývin verejnej správy na území slovenskom bol odlišný od stavu v zemiach českých a bolo tomu tak nielen do roku 1918, ale i po tomto roku. V obciach sme mali notársku ustanovizeň, ktorú v zemiach českých nepoznali. Nepoznali tam ani župného zriadenia, ktoré bolo u nás zavedené a neboli zunifikované predpisy o domovskom práve, o chudobinskom zaopatrení, o štátnych matrikách a podobne.

My si veľmi dobre uvedomujeme, že kým v zemiach českých v roku 1918 mali vyspelú samosprávu, že vtedy na Slovensku sme len začínali. V Uhorsku, i keď vtedajšie župné zriadenie vychádzalo zo samosprávy, jednako bolo málo tej pravej samosprávnej činnosti v takej forme, ako si to dnes predstavujeme. Teda nebolo tam ozajstnej komunálnej politiky. A nám ide o správne vykonávanie tejto komunálnej politiky.

Keď zákon 329/1921 Sb. z. a n. sjednotil obecné hospodárenie v celom štáte, nebral ohľad na rozdielny stav, ktorý platil pred vynesením tohoto zákona a toto

nerespektovanie právneho stavu na Slovensku malo za následok pri neskorších zákonoch o obecnom hospodárení nepriamo poškodzovanie slovenských záujmov.

Na Slovensku máme okolo 3.600 obcí, ale chybujú nám spoľahlivé prehľady o rozvrstvení týchto obcí podľa počtu obyvateľstva. Stav obcí je neustály a vzniká obava pred ustavičnými zmenami v samostatnosti obcí, ich zadelení do okresov a začlenení do obvodných úradov miestnych národných výborov.

Po oslobodení bola utvorená veľká Bratislava a nás by iste zaujímalo, ako sa toto spojenie osvedčilo v administratívnej pripojení obcí a samostatného mesta Bratislavy a aký prínos znamená s hľadiska hospodárskeho a urbanistického. Toto je dôležité pripomenúť teraz, keď sa hovorí o veľkých Košiciach, o veľkom Martine a dôležité je povedať konečné slovo i o definitívnom hlavnom meste Slovenska. Bolo by zaujímavé číslou vyjadriť úsilie slovenskej samosprávy o vytvorenie nového hlavného mesta. Aby sme mohli zaujať objektívne stanovisko k otázke spojovania a osamostatňovania obcí, bolo by potrebné posúdiť stav obecných financií a obecného hospodárenia vôbec. A tento stav by nás zaujímal aj po inej stránke. Zaujímal by nás stav obecných dlhov podľa stavu k 31. XII. 1938, na rok 1944 a rok 1946, výnos obecných dávok, vzrast obecných výdavkov, najmä pokiaľ ide o požitky obecných zamestnancov a počet týchto podľa jednotlivých kategórií.

Skutočnosť, že z celkového počtu našich obcí až 95% je odkázané na hradenie schodku zo štátnych prostriedkov, nám prikazuje vážne rozmýšľať, ako tomuto stavu odpomôcť. V obecnej samospráve je treba vymedziť úlohy a zabezpečiť možnosti hospodárenia z vlastných zdrojov, teda zainteresovať obecných činiteľov na dobrom hospodárení, čo je pri terajšom systéme hradenia schodkov obecných rozpočtov a náhradných prídeľov problematické.

Zrušenie samosprávnej liehovej dávky zavedenej zákonom č. 11/1944 Sl. z. nezdá sa byť s hľadiska slovenskej obecnej samosprávy výhodné. Bolo by však jedným zaujímavým vedieť, aký finančný efekt dávka táto znamenala pre naše obce a mestá. Keď sme pri tejto otázke, nemôžem nespomenúť neodkladnosť problému obecného chudobinského zaopatrenia. Základ-

né zásady našej štátnej, sociálnej politiky prikazujú, aby otázka chudobinská bola riešená vo všetkých obciach jednotne a v odlišnom poňatí ako tomu bolo pred 50 rokmi, kedy bol vynesený zákonný článok XXII. z roku 1886, podľa ktorého obce a mestá na Slovensku až poudnes vykonávajú, alebo aspoň majú vykonávať úlohy sociálnej starostlivosti. A tak ako s odbremením obcí od znášania výdavkov na chudobníctvo, treba ich oslobodiť od hradenia výdavkov spojených so zásobovaním, s rôznymi konfiškačnými opatreniami a ponechať im taký okruh pôsobnosti, ktorý zvládnu pri terajších úhradových možnostiach.

V tejto súvislosti treba sa zmieniť aj o otázke investícií samosprávy v rámci dvojročného budovateľského plánu vlády. Z expozé sa dozvedáme, že z celkovej sumy povolenej samosprávy na investície vo výške 693 mil. korún po odrátaní úveru 124 miliónov korún na vicinálne cesty a na iné stavby v záujme verejnom 86 miliónov korún, ktoré úvery neslúžia účelom samosprávnym, zostáva nám vyslovene na samosprávne účely cca 500 miliónov korún, čo je kvóta naskrze nedostačujúca. Slovensko bolo vojnovými udalosťami zničené v takej miere, že komunálne stavby a zariadenia vyžadovaly by len na uvedenie do predchádzajúceho stavu aspoň štvornásobnej kvóty. Sú tu však aj problémy nesúvisiace s vojnovými udalosťami a tieto tiež nemali by byť odkladané. Sme denne zaplavovaní žiadosťami obcí a intervenciami cieľom zariadenia obecných a okresných domov, úradov miestnych národných výborov, okresných národných výborov, stavieb ciest, bitúnkov, vodovodov a iných verejných stavieb, ktoré hoci sú technicky a administratívne pripravené, jednako z operatívnych plánov vypadly.

Prihovárame sa za zvýšenie kvóty samosprávy na investičných stavbách už i pre rok 1947, ale hlavne pre rok 1948 a domáham sa toho, aby operatívne plány dvojročienky pred ich konečným schválením vládou prešli aj Slovenskou národnou radou. (Potlesk.) Podobne sa prihovárme i za zvýšenie dotácie UNRRA prostriedkov na samosprávne ciele, lebo túto akciu považujem za jedinečnú možnosť pre zabezpečenie rozmachu našich obcí. S radosťou sme vzali na vedomie vyhlásenie pána poverenika vnútra, že ustano-

vizeň národných výborov i pri počiatočných ťažkostiach sa osvedčila.

Je treba nahradiť správne komisie a komisárov i v takých obciach, kde len dodatočne boli splnené predpoklady pre ustanovenie národných výborov a to tak výborov miestnych, ako i okresných. Ak však chceme si tento výdobytok našej ľudovodemokratickej správy udržať a upevniť, je treba dať mu pevnejšie základy. Národným výborom treba presne určiť práva a povinnosti a vymedziť osobnú a hmotnú zodpovednosť. (Potlesk.) Na národné výbory bola prenesená nielen agenda obecná a teda samosprávna, ale i agenda štátna a postúpili sme už tak ďaleko, že na jednej strane môžeme od národných výborov a ich orgánov očakávať podávanie vecných, ničím neovlivnených, nestranných návrhov, správ a dobrozdanií a na druhej strane aj rešpektovanie týchto na kompetentných miestach. (K tomu však, aby národné výbory mohli plniť tieto úkoly, je treba splniť prvotné predpoklady k vybudovaniu autority týchto. Nemožno očakávať, aby občan poverený funkciou predsedu národného výboru týmto poverením získal aj spôsobilosť pre zastávanie tejto funkcie. Je preto žiadúce, aby funkcionári národných výborov boli odborne, sústavne školení.) A my sa dovoľávame i vytvorenia organizácie samosprávnych pracovníkov na spôsob českého ústredia obcí a miest, ktorá na Slovensku až do oslobodenia bola a z neznámych príčin bola rozpustená, hoci by jej bolo veľmi treba. (Potlesk.)

Úradníctvo národných výborov.

Pán povereník spomenul, že otázka úradníctva národných výborov nie je dŕsiť v súlade s konštitúciou národných výborov a je tomu skutočne tak. Začnime tu (obci), kde na miesto bývalého notára nastupuje štátny úradník s kvalifikáciou bývalého notára, vo funkcii tajomníka miestneho národného výboru a vedúceho úradu miestneho národného výboru. A tu mi láskavo dovoľte, aby som sa zmienil o postavení týchto tajomníkov miestneho národného výboru.

Obecný a obvodný notár bol v bývalom Uhorsku a u nás až do 1. VIII. 1920 samosprávnym úradníkom a poštátnenie notárskej inštitúcie bolo iste s hľadiska štátnej politiky nutnosťou. Rozchádzajú sa názory v tom, či notári zoštatnením zís-

skali, alebo stratili v svojich právach a povinnostiach, no bolo by znakom nespravodlivosti neuznať, že notársky stav sa za trvania prvej Republiky choval tak, ako to štátna správa od neho požadovala. Neslobodno zabúdať, že sme mali kraje národnostne miešané a že štátna správa mala eminentný záujem na tom, aby mala v každej obci svojho exponenta. Za notára sa dostal úradník so stredoškolským vzdelaním po jednoročnej praxi v notárskom úrade, po absolvovaní notárskeho náukobehu a po vykonaní predpísanej ustanovujúcej skúšky. Túto spôsobnosť vyžadoval už XX. zákonný článok z roku 1900, teda pred 47 rokmi a od tých čias namiesto toho, aby sme stupňovali požiadavky na tohoto administratívneho úradníka, zdá sa, že ich snižujeme. (Notári boli dobrí administratívni úradníci, mali priemerné základné i odborné vzdelanie) a preto nikto sa nepozastavil nad tým, keď po roku 1918 bolo až 153 notárov preradených do služieb slúžnovských, župných, okresných úradov, na ministerstvá a krajský úrad. A bolo by iste zaujímavé vedieť, koľko notárov koná cennú službu v štátnej správe nateraz u okresných národných výborov, na jednotlivých poverenstvách, na Osídľovacom úrade, u Fondu národnej obnovy a podobne. (A zatiaľ čo sa tieto notárski úradníci osvedčujú v iných rezortoch a úradoch, všeobecne sa znehodnocuje ich práca v obciach, na ktorú sú v prvom rade a vari najlepšie spôsobilí.)

Prichodí sa nám spýtať, čo je tohoto príčinou. Nezachovali sa notári počas slávneho Slovenského národného povstania tak, ako sa zachovať mali? Zradili notári svoj národ v dobách najťažších? Môžem otvorene prehlásiť, že nie. Mnohí notári sa otvorene a aktívne zúčastnili už aj pripravy Slovenského národného povstania, iní ho podporovali a napomáhali, ale nebyť ich porozumenia mnohí z našich najlepších bez pomoci notárov a ich cestovných preukazov by sa neboli dostali do bezpečia po potlačení povstania a neboli by zachovaní pre konštruktívnu prácu, ktorú teraz vykonávajú. A má i notársky stav mučeníkov za slobodu národa, ktorí svojím životom a utrpením vykúpili našu slobodu. Preto teda zaznamenáme túto ustanovizeň. Ak ich samospráva nepotrebuje, uvoľníme ich pre iné povolanie a dáme im možnosť ako užitočným členom

pospolitosti, ktorú možnosť im nateraz u-
plekame.

(Ak však samospráva, a to vyslovene sa-
mospráva obecna potrebuje odborníka, ú-
radníka s odborným vzdelaním, ktorý má
určité práva i povinnosti, od ktorého žia-
dame, aby funkcionárov-laikov pri výkone
ich rozhodujúcej činnosti podporoval a ich
rozhodnutia registroval, vykonával a po
stránke odbornej viedol, postarajme sa,
aby postavenie tohoto úradníka bolo u-
pevnené.)

Aby mi nebolo zle rozumené, nijako sa
nezastávam notárov, ako sme na nich bo-
li zvyklí za Uhorska. Ale nemôžeme sa
nezašťať notárov, vyšších z našich roľ-
níckych a robotníckych chalúp, krv z na-
šej krvi, kosť z našej kosti, ktorí z ná-
roda vyšli, s národom žijú a mrú. (Po-
tlesk.) (Ak je treba z akýchkoľvek ohľa-
dov premenovať úradníka notára, urobme
tak, ak ho treba zobecniť, nech sa tak
stane, ale neklamme sami seba, že obecna
správa pôjde aj bez odborného úradníka.
(Potlesk.)

A tak ako je to s notármi v obci, tak je
tomu aj s vedúcimi úradov Okresných ná-
rodných výborov a podobne je to aj s o-
statným úradníctvom obcí a okresov. Ne-
stavajme národné výbory proti úradní-
kom a naopak. Hľadajme, čo nás spája
a nie čo nás rozdeľuje.

Zdravá, finančne vyrovnaná a sebestač-
ná obec, obec po stránke stavebnej a hy-
gienickej usporiadaná, obec majúca dobrú,
spoľahlivú a výkonnú správu, je zákla-
dom spokojnosti občanov a sporiadanosti
štátu. Prosím, aby sme vykonali všetko
pre takéto budovanie obcí a štátu.

Slávna Slovenská národná rada!

Nech mi je dovolené zaoberať sa situá-
ciou, v akej sa nachádzajú okresné národ-
né výbory a úrady okresných národných
výborov. Prehlasujem, že sme za to, aby
národné výbory boli zachované a preha-
sujeme, že táto ustanovizeň sa osvedčila.
(Potlesk.) I pán povereník vnútra konšta-
toval, že niet najmenej pochybnosti o
tom, že národné výbory napriek istým
prekážkam sa osvedčili. Tomuto konšta-
tovaniu treba dať v podstate za pravdu,
najmä však pokiaľ ide o najťažšie časy
porevolučné. Národné výbory, nezaťažené
škrupulami odborníkov, majúce dôveru
verejnosti a súc plné ambície, vedely
rýchle previesť potrebné a často i menej
populárne, ba i úplne nepopulárne opa-

trenie. (Potlesk.) (Čím sme však ďalej od
revolúcie, tým viac sa nám ukazujú i ne-
dostatky tohoto systému verejnej správy.
Všetci chceme dobrú verejnú správu vnú-
tornú a preto nebude na škodu, keď po-
ukážeme na niektoré nedostatky tkvajúce
už v samotnom systéme národných výbo-
rov.

Od dobrej verejnej správy očakávame,
aby bola 1) rýchla, 2) lacná, 3) odborná.
Posvietme si na národné výbory a hľa-
diska týchto postulátov.

1) Rýchlosť správy: Podľa dočasných
organizačných poriadkov národné výbory
vykonávajú svoju pôsobnosť prostrední-
ctvom

- a) pléna,
- b) rady,
- c) predsedu,
- d) komisií,
- e) úradu, ktorý je vylučne výkon-

ným, t. j. nie je rozhodujúcim orgánom.

Rozhodujúcimi orgánmi sú orgány ko-
lektívne a sám predseda má rozhodujúcu
právomoc len veľmi obmedzenú. Rozho-
duje len v prípadoch, keď hrozí nebezpe-
chie z omeškania a i vtedy musí to ozná-
miť na najbližšej schôdzke rady.

Do pôsobnosti pléna patria:

- a) dôležité hospodárske veci,
- b) veci organizačné,
- c) rozhodovania v jednotlivých prí-
padoch, ktoré si plénum vyhradí,
- d) mimoriadne dôležité veci politické-
ho a hospodárskeho rázu, platnými orgán-
mi prikázané okresnému národnému výbo-
ru.

Rada okresného národného výboru pri-
pravuje návrhy pre plénum a rozhoduje
o všetkých veciach, ktoré nie sú vyhra-
dené inému orgánu. Rada okresných národ-
ných výborov má teda akúsi všeobecnú
pôsobnosť a tým sa stáva orgánom, ktorý
rozhoduje o absolutnej väčšine prípadov,
vyskytujúcich sa pred okresnými národ-
nými výbormi. Rada schádza podľa po-
treby. Podľa rokovacích poriadkov má sa
sísť najmenej raz týždenne. Je všeobecne
známe, že členovia rady majú svoje ob-
čianske povolanie, z ktorého ich je ťažko
vytrhnúť a tak rada nezasedá tak často,
ako by to postulát rýchlosti správy vyža-
doval. Rýchlosť správy by vyžadovala, a-
by rada zasedala denne. Keďže toto ne-
možno dosiahnuť, bude treba rozšíriť prá-
vomoc predsedu na úkor rady a tie veci, v
ktorých má strana právny nárok a vyžadu-

je len právneho judícia, by bolo účelné dať do pôsobnosti úradu národného výboru, pokiaľ prednostu tohoto úradu. Pričom treba ešte poukázať na to, že niektoré veci pred rozhodovaním rady musia prejsť niektorou z komisií národného výboru, čo je ďalšie spomalenie výkonu verejnej správy.

Na úkor rýchlej správy je tiež duplicita podpisovania všetkých vybavení predsedom a prednostom úradu na okresnom národnom výbore. Netreba bližšie vysvetľovať, akú veľkú stratu pracovných hodín táto duplicita znamená. Tu treba poukázať na jednu zvláštnosť: kým na miestnom národnom výbore prednosta úradu podpisuje sám aspoň tie vybavenia, o ktorých neprislúcha rozhodovať plénu, radu alebo predsedovi miestneho národného výboru, na okresných národných výboroch prednosta úradu nepodpisuje samostatne ani len tie najmenej významné interné vybavenia.

Poukázal som aspoň na niektoré skutočnosti, ktoré pôsobia retardačne a ktoré, ak chceme aby naša verejná správa vnútorná bola rýchla, musíme odstrániť.

Postulát lacnosti správy: Niet pochýb o tom, že terajšia ľudovoverejná správa vnútorná je voči minulej byrokratickej drahšia. Toto zdraženie pôsobí najmä odmeny predsedov a podpredsedov, hotové výdavky týchto na úradných cestách, hotové výdavky členom pléna, rady a rôznych komisií, spojené s účasťou na schôdzach i úradných cestách ako aj už spomenuté spomalenie výkonu verejnej správy. Účelným rozdelením pôsobnosti na jednotlivé orgány národných výborov bolo by možné zdraženie verejnej správy vnútornej, včetně územnej samosprávy, zredukovať.

Postulát odbornosti správy: Odborné vykonávanie správy je jednou z požiadaviek, bez ktorej niet právnej istoty. Vykonávanie verejnej správy je v podstate aplikovanie platných právnych predpisov verejného práva a čiastočne aj práva súkromného. Správne aplikovanie predpokladá znalosť týchto predpisov. Nemôže byť pochyby o tom, že pánom poverenkom vnútra spomenuté školenie členov a funkcionárov národných výborov nenahradí odborné znalosti právne vzdelaného úradníckeho aparátu. Teraz platné dočasné organizačné poriadky pre národné výbory snažia sa odbornosť zaisťiť tým,

že odborník-úradník, t. j. na okresnom národnom výbore právny úradník a na miestnom národnom výbore notársky úradník radí národnému výboru vo veciach odborných a povinne upozorňuje orgány národných výborov, ak by prekročili svoju pôsobnosť, alebo ak by ich usneseniami a opatreniami boli porušované platné zákony a predpisy. Toto ustanovenie však zatiaľ nezaaručuje odbornosť správy. Vydávanie nezákonných a protizákonných opatrení treba vo verejnom záujme znemožniť, resp. zredukovať na minimum. To možno dosiahnuť upevnením postavenia odborného úradníka v národnom výbore najmä

1) priznaním hlasovacieho práva prednostovi úradu vo všetkých kolektívnych orgánoch národného výboru,

2) priznaním ominózneho práva veta pre prednostu úradu proti usneseniam a iným opatreniam národných výborov, ktorými bol porušený zákon, spôsobená škoda, alebo bol ohrozený verejný záujem.

Použitie práva veta by malo byť v takýchto prípadoch povinné, ako to správne spomínal aj pán povereník vnútra vo svojom expozé, kapitola „Revízia činnosť“.

Upevnenie postavenia úradníckeho elementu malo by tiež priaznivý vliv na odstránenie terajšieho citeľného nedostatku kvalifikovaných zamestnancov - právnikov, ktorých je o celú tretinu menej, ako je systemizovaný stav. Zarážajúca a príznačná skutočnosť je, že rezort vnútra na Slovensku nedostal od oslobodenia z právnickej fakulty ani jedného právnik. Tak isto je zarážajúci nedostatok účtovníckeho personálu tak na okresných národných výboroch, ako i na miestnych národných výboroch. Nedieme sa tomu, lebo v dočasných smerniciach miestnych národných výborov a okresných národných výborov je povedané, že kontrolu nad obecným a okresným hospodárením prevádza ľud. Tento pojem je veľmi široký. Smernice ovšem nehovoria, ako ten ľud prevedie odbornú revíziu hospodárenia obcí a okresov. Znamenalo by to, že účtovníkov nepotrebuje, a oni sa skutočne ani do služieb štátu, okresných národných výborov a miestnych národných výborov nehlásia. Tak sa potom stáva, že hospodárenie prevádzajú laici, ktorí potom, i keď snáď bona fide, prevedú protizákonné veci na škodu obecného hospodárenia a obecného majetku. A na koniec predsa len musí

prísť úradník-odborník, ten veľký byrokrat, ktorý musí tieto nepríjemné veci dať do poriadku.

Zvláštna kapitola je postavenie samosprávnych úradníkov a platy samosprávnych (zamestnancov. Väčšina samosprávnych zamestnancov je v smluvnom pomere. To znamená, že takýto zamestnanec môže byť kedykoľvek prepustený. Môže to byť kvalifikovaný úradník, svedomitý pracovník, ale jeho tvár, alebo jeho osobnosť je niektorým funkcionárom miestneho národného výboru nie sympatická, alebo nie je toho politického presvedčenia, čo väčšina funkcionárov MNV a tak proste zo služby vyletí bez akejkoľvek náhrady. V takomto istom postavení sú teraz tkzv. smluvní tajomníci národných výborov. Týmto bývalým a často i definitívnym obecným úradníkom bolo sľubované, že po skončení kurzu, ktorý trval 12 týždňov, budú preradení do 2. služobnej triedy a budú dosadení ako vedúci úradníci miestnych národných výborov. Mnohí sa vzdali systemizovaného miesta v nádeji, že sa dostanú za definitívnych zamestnancov štátnych a tak šli do kurzu, ale aké bolo ich prekvapenie, keď po skončení kurzu nikto nechcel počuť o zaradení do 2. služobnej triedy a keď sa ako smluvní tajomníci národných výborov dostali zase na tie isté miesta, síce ako štátni zamestnanci, ale vo smluvnom pomere. Teda na základe úradných sľubov opustili definitívne miesta, aby ich zamenili za miesta smluvne. Teraz znechutení sedia v úradoch a čakajú, kedy bude ich krivda odčinená a ako budú odmenení za to, že verili v úradné sľuby.

No, a tie platy tých samosprávnych úradníkov! Bude to znieť nepravdepodobne, keď prehlásim, že je mnoho, mnoho úradníkov, zamestnaných v úradoch miestnych národných výborov, ktorí majú 800.—, najviac 1.200.— korún mesačného platu. Málo je tých, ktorí dostávajú 1.500 Kčs. Za tento minimálny plat musí pracovať nie 8 hodín, ale 10, ba 12 až 14 hodín. V úrade, zvlášť u miestnych národných výborov, nie je možné povedať, že je 5 hodín, ideme domov. V úradoch miestnych národných výborov nerozhodujú úradné hodiny, tam sa musí tak dlho pracovať, pokiaľ je celodenný úkol nie skončený. Na úradoch miestnych národných výborov a okresných národných výborov sú všetky spisy termínované, a tak nezbyva

nič iné, než robiť hoci do 8 hodiny večer, len aby spisy boli vybavené včas. Tak isto je to s platmi ostatných štátnych zamestnancov-úradníkov. Často počuť, že u nás panuje núdza, že štátni úradníci sú nachylní ku korupcii. Pýtam sa, čo je toho príčina? Ja myslím, že keby štátny úradník a tiež i úradník samosprávy mal taký plat, z ktorého by mohol seba a svoju rodinu riadne vyživiť, že by nebolo možné ho podplatiť. Uvediem len malý príklad: Štátny zamestnanec bývajúcí v Bratislave má manželku a 3 deti, dostáva 3.600.— Kčs mesačného platu, z toho musí 700.— Kčs mesačne platiť nájomné za byt, na stravu mu treba minimálne 3.000.— Kčs, a z toho vidieť, že mu už dohromady chýbi 100.— Kčs mesačne a kde je ešte šatstvo, školenie detí atď. Je len otázka, odkiaľ má tento deficit hradiť.

Neistotu úradníctva zvlášť na okresných národných výboroch a miestnych národných výboroch zvyšujú ešte intervencie a zásahy politických strán. Niekedy sú to ani nie politické strany, ale týmito stranami inštruovaní príslušníci, poťažne funkcionári odbojových složíek, ktorí robia nátlak na kompetentné úrady v tom smere, aby niektorí vedúci úradníci, či už okresných alebo miestnych národných výborov boli zo svojich miest odstránení, iní zase ponechaní. Podklad k intervencii je najčastejšie nie kvalifikácia, služobný výkon, chovanie sa v úrade, odborné znalosti, ale politická legitimácia. Tak sú prípady dosť časté a zvlášť u okresných národných výborov. Ako príklad uvádzam: Stropkov, Bardejov a posledne i Košice. (Ako sa môže úradníctvo cítiť, ako môže objektívne úradowať, keď musí mať stále strach, že v páde vydania stránke nepriaznivého, ale pri tom na zákonom podklade spočívajúceho výmeru bude preložený alebo vystavený útokom tej ktorej politickej strany.)

Slávna Slovenská národná rada!

Keď sa už vo svojej odpovedi na expozé pána poverenika vnútra zaoberám správnymi orgánmi, považujem za nutné, aby som prehovoril i o vrcholnej organizácii slovenskej samosprávy, o Slovenskej národnej rade a o niektorých zjavoch, ktoré sa nám nepáčia a ktoré by sme radi videli odstránené. Plenárne schôdze Slovenskej národnej rady sú nečasté a vzdor tomu vidíme, že nie všetci páni povereníci držia si za povinnosť tieto

plenárne schôdze navštevovať. (Hlas: „To je chyba!“) Dozvedel som sa, že toto si všimlo už i Predsedníctvo Slovenskej národnej rady a nariadilo Sboru povereníkov vydať výzvu o povinnej účasti pánov povereníkov na zasadaní pléna Slovenskej národnej rady. (Potlesk.) Prosíme pritom, aby si páni povereníci uvedomili, že ako slovenské národné orgány majú záväzky voči plénu Slovenskej národnej rady a že za svoju kompetenciu v rámci Slovenskej národnej rady sú zodpovední plénu Slovenskej národnej rady a tak je ich povinnosťou dochádzať do pléna, tu referovať a podávať zprávy o svojej činnosti. Tým viac, že nateraz panuje u nás zvýšený ruch a shon. Vieme, že poverenictva sú zaplavené prácami, ktoré sa snažia vykonať. Pri týchto prácach ale vidíme i nezdravý jav a to, že sa pri výdavkoch a potrebách jednotlivých našich úradov dostatočne nešetrí. (Hlas: „Ako v Sedlčanskej banke!“) Vidíme, že úrady naše s peniazmi manipulujú tak, ako by náš zdroj príjmov bol nevyčerpatelný. Zvlášť mnoho sa mýňa na reprezentáciu. Treba zaviesť do hospodárenia účelnosť a úspornosť. Nech sú peniaze len na také veci vydávané, ktoré sú účelné. Bolo by treba zaviesť lepšiu kontrolu. Slovenská národná rada má síce úsporno-kontrolný výbor, ale tento je posiaľ len parlamentným výborom a jeho kompetencia je nedostatočná. Bolo by treba kompetenciu a právomoc tohoto výboru rozšíriť. Vieme a cítime, že by to bolo potrebné, ale neočakávame toto prv, než bude ústava odhlasovaná. Je isté, že by takéto rozšírenie právomoci úsporného a kontrolného výboru a pritom i Najvyššieho kontrolného dvora podľa troch dohôd narážalo na prekážky. Preto prosíme a žiadame pánov povereníkov a pánov vedúcich ostatných úradov, aby vo svojich rezortoch zaviedli účelnosť a úspornosť v hospodárení, lebo podľa pozorovania náš finančný stav sa dostáva čo raz do nepriaznivejšej situácie, príjmy klesajú ale potreba sa zvyšuje.

Nariadením č. 1/1944 Sb. n. SNR § 1 Slovenská národná rada prevzala na Slovensku celú zákonodarnú, vládnu a výkonnú moc.

Týmto revolučným aktom ústavného charakteru modifikovaná bola ústava Československej republiky, ktorá Slovenskú národnú radu ako partikulárny, národný

zákonodarný, vládny a výkonný orgán nepozná.

Táto ústavnoprávna zmena bola s hľadiska celoštátneho sankcionovaná politicky tromi pražskými dohodami (prvá z 2. júna 1945, druhá z 11. apríla 1946 a tretia z 27. júna 1946) a legislatívne-právne článkom 1 ods. 3 ústavného zákona číslo 65/1946 Sb. a vyhláškou ministra vnútra č. 66/1946 Sb.

Pokiaľ ide o veci súdnictva, ustanovuje dohoda z 2. júna 1945 v bode 16 čl. II., že do kompetencie Národného shromaždenia patrí: unifikácia práva, najmä občianskeho, obchodného, zmluvného a šekového, trestného, ako aj administratívneho a súdneho pokračovania, ďalej veci zásadnej úpravy súdnej organizácie.

Zákonodarná úprava potrestania fašistických zločincov, zradcov a kolaborantov nebola považovaná so zreteľom na uvedený bod 16. za vec spoločnú, čo dokazuje skutočnosť, že veci ľudového súdnictva pre Slovensko osobitne legislatívne upravila Slovenská národná rada a osobitne pre české zeme prezident republiky resp. Národné shromaždenie.

Tomu zodpovedne aj celá výkonná moc vo veciach ľudového súdnictva na Slovensku patrila výlučne slovenským národným orgánom: Predsedníctvu Slovenskej národnej rady, (pokiaľ ju citované nariadenia výslovne jemu vyhradily), Sboru povereníkov a povereníkovi spravodlivosti. Ide teda o originálnu výkonnú právomoc slovenských národných orgánov. Táto pôvodná výkonná právomoc je na ústrednej vláde úplne nezávislá, slovenské výkonné orgány zodpovedajú za jej výkon výlučne Slovenskej národnej rade. Tomu nasvedčuje aj skutočnosť, že doteraz ani vláda, ani minister spravodlivosti do tohto výkonu vôbec nezasahovali.

Preto v terajšom ústavnoprávnom stave nemožno nájsť opory ani pre zásah vlády do otázky menovania alebo odvolania predsedu senátu Národného súdu podľa § 13 nariadenia č. 33/1945 v znení nariadenia č. 57/1946 Sb. n. SNR. (Hlas: „Tak je!“)

Právo menovať a odvolávať predsedu senátu Národného súdu, jeho námestníka a prísediacich a ustanovovať zpomedi predsedov senátov predsedu Národného súdu podľa tohoto nariadenia ostalo vyhradené Predsedníctvu Slovenskej národnej rady. Na tomto stave nič nezmeni

skutočnosť, že Slovenská národná rada nariadením č. 27/1945 Sb. n. SNR moc vládu a výkonnú, ktorá jej prináleží, preniesla na Sbor povereníkov a že nariadením č. 111/1945 bol na čelo Sboru povereníkov postavený predseda. Nariadenie č. 57/1946 v § 13 hovorí o uvedenej kompetencii Predsedníctva Slovenskej národnej rady nezmenene. Bolo preto nesporným úmyslom zákonodarcu túto kompetenciu ponechať Predsedníctvu Slovenskej národnej rady. Poznamenať ešte treba, že hoci Slovenská národná rada svoju vládu a výkonnú moc citovaným nariadením č. 27/1945 Sb. n. SNR preniesla na Sbor povereníkov, predsa si zaistila rozhodujúci vplyv na Sbor povereníkov v tom istom predpise ustanovením, že pre Sbor povereníkov a jednotlivé povereníctva sú záväzné smernice vydané Predsedníctvom alebo plénom Slovenskej národnej rady.

Podľa § 99 ods. 1 Ústavy sudcovia z povolania sú ustanovení na svoje miesta vždy trvale; proti svojej vôli môžu byť prelození, sosení, alebo do výslužby daní len v prípadoch novej organizácie súdnej, po dobu zákonom stanovenú, alebo na základe právoplatného disciplinárneho nálezu.

Slovenská národná rada, ako nositeľka všetkej štátnej moci na Slovensku podľa nariadenia č. 1/1944 Sb. n. SNR, nariadením č. 3/1945 Sb. n. SNR o organizácii súdov a úradov verejnej obžaloby na Slovensku v § 8 vypovedala: „Pre všetky riadne súdy platí čas od počiatku účinnosti tohto nariadenia až do 31. decembra 1947 za čas ich novej organizácie podľa § 99 ústavnej listiny, zákona č. 121/1920 Sb. z. a n.“

Týmto právnym predpisom je na Slovensku u riadnych súdov neodvolateľnosť, resp. nepreložiteľnosť sudcov (ako bola zaistená v § 99 Ústavy) suspendovaná do konca roku 1947. Je to analógická modifikácia predpisov Ústavy, akou bolo vydané nariadenie č. 1/1944 Sb. n. SNR. Preto sú na Slovensku sudcovia od účinnosti citovaného nariadenia odvolávaní a prekladaní i proti svojej vôli.

Ak je však Národný súd v Bratislave súdom mimoriadnym, sudcovská neodvolateľnosť, resp. nepreložiteľnosť bola v oblasti ľudových súdov suspendovaná usneseniami §§ 13 a 23 nariadenia č. 33/1945 v znení nariadenia č. 57/1946 Sb. n. SNR, podľa ktorých Predsedníctvo Slovenskej

národnej rady sudcov ľudových súdov nielen vymenováva, ale ich aj odvoláva. Že ide o mimoriadne súdy, upravené osobitnými normami, dokazuje už povaha ľudových súdov, ktoré majú potrestať v prvom rade politických zločincov.

Nemôže byť sporu o tom, že nariadenie č. 33/1945 v znení nariadenia č. 57/46 Sb. n. SNR, vydané dňa 15. mája 1945, teda ešte pre prvou pražskou dohodou (2. VI. 1945), v plnom rozsahu platí ako lex specialis, lebo na ňom sa zakladajú všetky rozsudky ľudových súdov a Národného súdu na Slovensku. Výklad, že predsedovia senátov ľudových súdov na Slovensku sú vzdor uvedeným ustanoveniam §§ 13 a 23 nar. č. 33/1945 v znení nariadenia č. 57/1946 Sb. n. SNR so zreteľom na nezmenene platný § 99 Ústavy neodvolateľní, znamenal by vlastne, že citované paragrafy sa protivia Ústave. Na tomto podklade by sa mohlo dôjsť k záveru, že tieto nariadenia Slovenskej národnej rady sú podľa čl. I, ods. 1 úvodzovacieho zákona k Ústave neplatné, lebo tento odstavec hovorí, že zákony, odporujúce ústavnej listine, sú neplatné.

Sme si vedomí, že pán povereník vnútra ako vojak kladie hlavný dôraz na pokoj, poriadok a bezpečnosť. Snahu jeho kvitujeme s povďakom. Bezpečnosť musí byť zaistená všetkým. Ochrana majetkov musí platiť tak pre chudobného, ako i pre bohatého, ale tiež pre štát. Vyzývam pozornosť pána povereníka vnútra na to, že v niektorých obciach došlo k protiprávnemu parcelovaniu a k scudzeniu živého i mŕtveho inventáru. (Hluk.) Dokonca došlo k poškodeniu a odcudzeniu i poštátneného poľnohospodárskeho majetku. Ako napríklad uvádzam obce Šarfu a Malý Báb. (Hlas: „Nemec Leonardy!“) Úrady Národnej bezpečnosti zakročily, ale sú v takýchto veciach často bezmocné, lebo po úradnom zákroku príde hneď zákrok politických činiteľov, pohrozením, že takéto úradné zásahy a hájenie platného právneho poriadku je marením „vôle ľudu“, že je to majetok všetkých atď. Prosíme pána povereníka vnútra, aby i v takýchto prípadoch zjednal platnosť zákonným predpisom a aby boli takéto politické zásahy do úradných výkonov zneškodnené a vylúčené a aby úradníci a členovia Národnej bezpečnosti za takéto úradné zásah neboli vyšetrovaní,

poprípadе pod tlakom politických strán i trestaní.

Slávna Slovenská národná rada!

Nech mi je dovolené povedať niekoľko slov o predmete, ktorý síce v expozé pána povereníka vnútra sa nenachádza, ale ktorý patrí k veciam vnútorným a ktorý má mimo toho i hlboký význam národný a tiež hospodársky. A to je otázka reslovakizácie. Pán povereník vnútra sa vo svojom expozé dotknul zachovávaním štátneho občianstva Nemcov a Maďarov, ale o reslovakizácii neučinil žiadnu zmienku. V roku 1946 v záujme celoštátnom a celonárodnom bol prevedený súpis osôb, ktoré sa za doby okupácie prihlásili k maďarskej národnosti a chcú sa dobrovoľne reslovakizovať. Pri tomto súpise prihlásilo sa k reslovakizácii asi 350.000 osôb, z ktorých počet je asi 250.000 osôb slovenského pôvodu. Dodnes však reslovakizácia týchto osôb prakticky — z neznámych príčin — prevedená nebola. Ba nebola vyriešená ani otázka, v kompetencii ktorého úradu sa reslovakizácia bude vybavovať. Táto vec je veľmi naliehavá jednak s hľadiska práve teraz prevádzaného presídľovania Maďarov z ČSR do Maďarska a jednak s hľadiska konečného riešenia štátneho občianstva tu ponechať sa majúciach po maďarčených Slovákov a tých Slovákov, ktorí sa za okupácie hlásili k maďarskej národnosti len z domnutenia. Otázku túto ztlačilo do pozadia presídlenie Maďarov. V rámci tohoto presídlenia presídľovaní sú i takí Maďari, ktorí v dobe okupácie zachovali si demokratické smýšľanie a ktorí i za doby útlaku zostali verní ČSR. Presídľovaní sú i takí, ktorí reslovakizovali a tak tí, ktorí sú ešte posiaľ tu, sú v úplnej neistote, čo bude s nimi, kto bude vysídlený a kto nie. Táto neistota má za následok i veľké národnohospodárske škody. Pri ceste konanej úsporno-kontrolným výberom po južnom Slovensku sme zistili, že mnoho a mnoho pozemkov je neobrobených. Po dotaze u maďarského obyvateľstva, že prečo pole neobrába, odpovedali väčšinou svorne, že nevedia, čo bude s nimi, že reslovakizovali, ale podľa zprávy budú predsa len presídlení a preto obrábajú len toľko polia, že ak by náhodou tu zostali, aby mali z čoho žiť. Zkrátka obrábajú len toľko, čo pre ich výživu bude stačiť a na predaj sa nič ne-

dostane. Týmto naše hospodárstvo utrpelo veľkú škodu a výživa naša zvlášť obilninami bude ohrozená. Je nutné, aby v tejto akcii bol už urobený rázny krok. Sú kraje, kde Maďari, ktorí mali byť odsunutí, sú už presídlení do Maďarska. Tým, ktorí tu zostali a reslovakizovali, nech sú dané výmery, že sú československí občania, aby dostali istotu, aby sa zapojili úplne do pracovného procesu. (Potlesk.)

Podľa novinových zprávy bola už stanovená komisia, ktorá má tieto práce prevádzkať. Z novín sa dozvedáme, že predsedom tejto komisie má byť Prahou vyslaný expert. Prečo nie Slovák? Veď my máme na Slovensku odborníkov Slovákov, ktorí celý svoj život zasvätili tejto práci. Tu je napríklad kolega Granatier, ktorý ako funkcionár Slovenskej Ligy (potlesk) tieto otázky najlepšie pozná. Jeho bohaté skúsenosti a dlhotrvajúca prax v Slovenskej Lige by ho predurčovali k tomu, aby bol poverený vedením tejto komisie. Prečo sa tak nestalo? Boli by sme veľmi zvedaví na odpoveď.

Slávna Slovenská národná rada!

Chcem sa zmieniť ešte o jednej boľavej otázke, ktorá len teraz bude — tak sa zdá — správne riešená a ktorá zapríčinila medzi obyvateľstvom toľko nespokojnosti a toľko nedôvery. Pán povereník vnútra vo svojom expozé zmienil sa o vojnových škodách a prehlásil, že jeho poverenie je na tento rok a cieľ dotované mesačnou čiastkou len 50 miliónov. Je to obnos veľmi malý na to, aby nastalo medzi obyvateľstvom určité uspokojenie. Veď táto záležitosť už prešla tak mnohými fázami, že obyvateľstvo už stratilo dôveru. Najprv sa spisovali škody všeobecne, potom prišla úprava, že treba si podať nové žiadosti zvlášť na škody, ktoré boli spôsobené Nemcami a bojovými činmi a zvlášť na tie, ktoré spôsobili spojenecké armády. Prvé preplácalo Poverenieťvo financií, druhé preplácalo vojenské úrady. Po tomto bola celá agenda prv menovaná presunutá na Poverenieťvo vnútra. Toto vydáva teraz tlačivá a nové smernice. Obyvateľstvo si musí znovu podávať žiadosti, kde musí byť potvrdená škoda štátnym stavebným úradom. Tieto úrady sú ale tak zavalené prácami spojenými s dvojročnicou, že na tieto odhady škôd sa času nedostáva. Kedy budú teda škody vyplácané okresným národným vý-

borom, ktoré toto majú previesť? Písania, šetrenia mnoho, ale kedy sa dostavi výsledok? Prosíme pána povereníka vnútra, aby tomuto predmetu venoval zvýšenú pozornosť, zároveň ho prosíme, aby sa plnou svojou váhou zasadil o zvýšenie mesačnej kvóty tak, aby tí, ktorí boli vojnovými škodami veľmi poškodení a ktorí sú existenčne ohrození, aby títo obdržali náhradu vojnových škôd čím prv. (Potlesk.)

Slávna Slovenská národná rada!

Ako posledný predmet dovoľte mi spomenúť ešte jednu záležitosť. Posledné časť sa mnoho hovorí a píše i v novinách o očiste verejného života. Áno, správne a ja za Klub členov Demokratickej strany prehlasujem, že i my sme za to, aby sa táto očista riadne a spravodlivo previedla. (Potlesk.) Nedržíme ale za správne, aby niekto bol, ako sa hovorí, z poza bučka napádaný. Každý prípad nech je zvlášť spravodlivo a nestrannne vyšetrený. O každom prípade nech sú podané doklady a fakty a nie dohady, alebo snád len mienky. Sme za to, aby po spravodlivom a nestrannom vyšetrení každého jednotlivého prípadu dostal sa obvinenému do rúk i spravodlivý rozsudok. Ak je vinný, nech zmizne z verejného života, (potlesk) ak obvinenie neobstoí, nech dostane úplnú satisfakciu a nech je potom trestaný ten, kto krivé obvinenie podával. (Potlesk.)

Expozé pána povereníka vnútra za Klub členov SNR za Demokratickú stranu berieme s radosťou v známosť. Zároveň mu vyslovujeme vďaka a uznanie za to, že sa postaral o bezpečnosť a istotu a tiež ho prosíme v mene Demokratickej strany, aby v začiatku dieľa pokračoval i ďalej, vždy nestrannne a to tak, aby jeho úsilie bolo korunované plným zdarom. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Ako ďalší rečník je prihlásený člen Slovenskej národnej rady pán Ladislav Holdoš. Udeľujem mu slovo.

Člen SNR Ladislav Holdoš:

Slávna Slovenská národná rada! Klub komunistických členov Slovenskej národnej rady poveril ma, aby som v dnešnej rozprave o expoze pána povereníka vnútra zaujal a vyhlásil zásadné stanovisko nášho Klubu k aktuálnym otázkam bezpečnostným a k politickým zjavom oplyvujúcim bezpečnostné pomery našej Re-

publiky. Viac ako dva mesiace uplynuli, čo sme tu v pléne Slovenskej národnej rady vypočuli expoze pána povereníka vnútra, v ktorom upozornil na niektoré závažné zjavy s hľadiska štátnej bezpečnosti. Žiaľbohu nemôžeme povedať, že by sa v tomto smere bola situácia zlepšila. Nedávny prejav pána povereníka vnútra v Pezinku, v ktorom adresoval veľmi tvrdé a veľmi výstražné slová rozvrátnym živlom a protištátnej reakcii, len potvrdzujú naliehavosť a závažnosť tohoto problému. Medzitým sa činnosť protištátnych živlov musela stať aj predmetom rokovania Národného frontu Čechov a Slovákov a v smysle jeho rozhodnutia bude sa s touto otázkou zapodievať aj vláda, aby sa urobili konkrétne opatrenia v záujme bezpečnosti nášho národa a štátu. (Hlas z lavice: „Nemusia mať obavu!“) Nemáme. Keď hovoríme o bezpečnosti národa a štátu, nemáme prirodzene na mysli len opatrenia policajné. Pokoj občianstva, bezpečnosť národa a štátu sú prirodzene závislé aj od činiteľov medzinárodných a vnútropolitických. A tu treba povedať, že po oslobodení Slovenska a Republiky vytvorily sa tak priaznivé vnútorné i vonkajšie predpoklady pre pokojný vývoj, pre spokojnosť väčšiny občianstva, pre bezpečnosť národa a štátu, ako nikdy predtým. Navonok je naša štátna a národná sloboda zabezpečená. Porážkou nacistického Nemecka a revizionistického Maďarska boly vyradené sily, ktoré ohrozovaly slobodu Slovákov a Čechov. V spojení so Sovietskym sväzom, ktorý sa stal našim susedom, s novým Poľskom, s ktorým nás viažu hranice v dĺžke 1.300 km a v družbe s ostatnými slovanskými štátmi zabezpečili sme plne náš štát navonok. No, aj vnútorná politika obnovenej Republiky nesie sa tým smerom, aby sa odstránily príčiny, ktoré v minulosti boly zdrojom nepokoja i slabosti.

Na novom spravodlivom podklade sa vyriešila otázka vzájomného pomeru Slovákov a Čechov, ktorá v minulosti bola tak zákerne využívaná vonkajším i vnútorným nepriateľom k rozvráteniu a napokon i k rozbitiu Československej republiky. Republika vyriešila otázku nemeckú a napriek mnohým ťažkostiam rieši aj otázku maďarskú. Vyrvali sme hospodársku moc z rúk nepriateľov štátu a národa konfiškovaním majetku Nemcom, Maďarom a zradcom. Hospodársku a sociál-

nu politiku štátu prvý raz v dejinách Československa vyznačuje generálna línia. Plánovite dvíhať životnú úroveň širokých vrstiev ľudu. Kultúrna politika sprístupňuje výdobytky vzdelania širokým ľudovým vrstvám. Započali sme prakticky riešiť napálčivejší problém slovenský. Meníme chybnú hospodársku skladbu našej krajiny a na základe znárodneného priemyslu a plánovitého hospodárstva industrializuje sa Slovensko, aby Slováci neboli odkázaní na prácu v ďalekej cudzine a aby sa Slovensko stalo domovinou všetkých poctivo pracujúcich Slovákov. Niet sporu o tom, že dnešná československá zahraničná a pokroková vnútorná politika nášho štátu vytvorila všetky predpoklady pre rýchle odstránenie zhubného dedičstva minulosti a to nielen vo smysle materiálnom, ale aj mravnom. Pravda, rýchle prekonanie morálne-politického dedičstva minulosti predpokladá energický zápas proti zvyškom tej politickej ideológie, ktorá zahnila Slovensko na okraj katastrofy. Túto myšlienku zdôraznily všetky složky Národného frontu tak vo svojich slávnostných dokumentoch za vojny, ako aj po nej. Osoby, ktoré sa prevínili na národe i na československej republike, mali byť potrestané a vyradené z nášho verejného života. Politické strany, ktoré prislúchovali v minulosti fašizmu, nemali a nemajú byť obnovené v oslobodenej Republike. Drobní, svedení a pomýlení príslušníci týchto strán mali byť dôslednou a trpezlivou výchovou v duchu novej československej štátnosti a jej demokratických ideálov privedení na správnu cestu. (Hlas: „Prečo sa tak nerobí?“) Sme hlboko presvedčení, že keby sa bolo v tomto duchu pokračovalo dôsledne a poctivo, politická i mravná konsolidácia na Slovensku pokračovala by oveľa rýchlejšie. Otázka protištátnej činnosti nebola by závažným problémom, keby proti nej postupovali všetky složky Slovenského národného frontu s rovnakou dôslednosťou a nekompromisnosťou. Šarapatenie podzemných skupín, agentov Ľudského policajnou, keby Ľudského druhovia a spoločníci, prívrženci fašistického Slovenského štátu, nesedeli na vedúcich a zodpovedných miestach nášho národného a štátneho života. (Hlasy: „Čujme mená!“ „Vons nimi!“ „Netárať sprostosti!“ Hluk.) Rozkladná šuškaná propaganda, o ktorej

sa zmieňuje vo svojom expozé aj pán povereník vnútra, namierená proti československému štátu, by sa na Slovensku nestretla s pozoruhodnejším ohlasom, keby slovenský človek sa nestretal s mrchými tézami tejto rozkladnej šuškaný, i keď v opatrnejšej a maskovanejšej forme aj na stĺpcoch vládnych novín. Nebolo by otázky česko-slovenskej, keby do pomeru našich dvoch bratských národov nezasahovali ľudia, ktorí si vytýčili za cieľ otráviť vzájomný pomer Čechov a Slovákov (hlasy: „Rudé právo!“), alebo, ako sa doslova hovorí v pokynoch Ľudského „nastoliť československej republike problematiku československú.“ Nebolo by dnešného napätia v pomere dvoch vedúcich strán Slovenského národného frontu, keby na politiku na Slovensku nevykonávala silný tlak klika, ktorej protislovenská, protičeskoslovenská a v svojich dôsledkoch aj protislovenská politika bola porazená Národným povstaním, víťazstvom Spojencov a obnovenéj československej republiky. (Hluk) Áno, základná príčina dnešnej krízy na Slovensku je v tom, že jedna složka Národného frontu uzavrela politickú smluvu s predstaviteľmi skupiny, ktorej cieľe ďaleko viac vyjadruje protipovstalecký manifest piešťanského sjazdu takzvanej mladej slovenskej generácie, ako manifesty povstaleckej Slovenskej národnej rady. O politickom charaktere tohoto paktu dnes už nemôže byť nijakých pochybností, hoci je pokrytecky vydávaný za vyrovnanie evanjelicko-katolícke. (Hluk.) V skutočnosti však ide o politickú smluvu vedúcich činiteľov Demokratickej strany s politickým reprezentantom porazeného ľudáctva. Jeden zo zákulisných aranžérov tejto smluvy hovorí toto: „Naša skupina súhlasila s vyjednávaním, ku ktorému došlo v Prahe s vedením Demokratickej strany za predpokladu, že vo vedení Demokratickej strany naše snahy a pôvodný program, ktorý sme sledovali, bude zarúčený a hájený našimi ľuďmi.“ Kto je to tá naša skupina. Spomeniem len niektorých: bývalý spolupracovník Tisov, Tukov a Machov pán Dr. Emanuel Böhm, (Dr. Emanuel Böhm: „To si vyprosím, pán môj!“) no, exponovaný činiteľ Hlinkovej slovenskej ľudovej strany (hádky, pokrikovanie: fuj, fuj), blízky spolupracovník Ľudského Dr. Kempný, Dr. Kossorin, Ing. Jurčovič, Dr. Špánik, Ing. Hor-

váth, Dr. Kružliak a iní. A aký je ten program, ktorý sa tu spomína? Tento program sami charakterizujú takto: „Chceli sme sotovať na pôvodne formulovanom programe a vychádzať predovšetkým zo základne slovenskej, národnej a katolíckej i za cenu, že by nás nazvali ľudákmi“. (Hluk.) A nakoniec ľudí, ktorí majú tento program v Demokratickej strane zaručiť a hájiť, iniciátor snáh o obnovenie Hlinkovej slovenskej ľudovej strany charakterizuje takto:

„Tito mali v dôsledku svojej činnosti v minulosti dôveru v širokých ľudáckych vrstvách, ktoré v slovenskom katolíckom tábore znamenajú ešte stále mnoho. To bol tiež dôvod, prečo vedenie Demokratickej strany silou-mocou sa usilovalo ich získať.“ Toto hovorí zmienený pán. Jasné, však áno. Komentáre zdajú sa byť zbytočnými. (Hlas: „Nie, nie!“ Hluk.) A v smysle tejto dohody zaviazalo sa vedenie Demokratickej strany vydať 70% pozícií delegátom uvedenej skupiny a to nielen v stranníckom aparáte, ale vo všetkých inštitúciách verejného života (hlas: „Stačí prejav pána predsedu Husáka!“), ktoré sú už v rukách, alebo pod vplyvom príslušníkov Demokratickej strany. (Hlas: „Čo ste zaplatili Černogorskému za to?“) Aby mi nebolo zle rozumené, (hluk) vonkoncom nejde o to, aby katolíci boli vylučovaní z nášho verejného života. Pochybujem ale, žeby ľudia delegovaní touto skupinou mali právo hovoriť v mene slovenských katolíkov. Rozhodne nemôžu hovoriť v mene tých slov. katolíkov, ktorí na vých. fronte prechádzali na stranu červenej armády, aby bojovali proti Nemcom, v mene tých slovenských katolíckych chlapcov a mužov, ktorí spontánne povstali proti Tisovskému štátu a proti Nemcom, ktorí bojovali v našich partizánskych oddieloch, v povstaleckej armáde (hluk.) alebo tento zápas účinne podporovali. Ľudia, ktorí do posledného okamihu slúžili Tisovskému štátu, ktorí dezertovali z povstaleckého územia, ktorí v januári, februári a v marci roku 1945 vyzývali k boju proti partizánskej čvarge, takíto ľudia nemajú právo a mravnú legitimáciu vydávať sa za zástupcov slovenského katolicizmu, alebo slovenského katolíckeho ľudu. Sú aj medzi slovenskými katolíkmi, a to v hojnom počte, ľudia, ktorí zaslužili v bojoch proti fašizmu a za novú Československú republiku, ale ani jedné-

ho takého nenájdete v tej skupine, s ktorou uzavrelo smluvu vedenie Demokratickej strany a ktorá zaujala vedúce postavenie v Demokratickej strane a cez Demokratickú stranu i v našom verejnom živote. Nuž, a keď už percentá, tak verejnosť by zaiste nič nenamietala proti takej dohode, v smysle ktorej sa zabezpečuje nie 70%, ale trebárs 100% bojovníkom za novú Československú republiku či už katolíkom, alebo evanjelikom. (Hluk. Potlesk.) Ale agentom žuročanského nepatrí ani jedno percento (potlesk a výkriky. „Prečo ste pri voľbách prehrali?“) Na niektorých udalostiach posledných týždňov môžeme si najlepšie ilustrovať, kam vedie toto spojenectvo s predstaviteľmi minulého režimu (hlas: „Rudé právo nám to hororí!“) Máme na mysli udalosť okolo Tisovho procesu a akciu vedenú predstaviteľmi Demokratickej strany v mene Slovenskej národnej rady proti predsedovi Národného súdu Dr. Igorovi Daxnerovi. (Hluk, výkriky.) Vážení členovia Slovenskej národnej rady! Keď sme na Vianoce 1943 roku podpísali (Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich: „Prosím, aby rečník nebol vyrušovaný!“) dohodu o ustanovení revolučnej Slovenskej národnej rady, keď sme v mene tejto Slovenskej národnej rady viedli slovenský národ do protinemeckého a protitisovského povstania (hlas: i protimachovského!), keď sme na pôde tejto Slovenskej národnej rady prijímali nariadenie o potrestaní fašistických previnilcov, veru sme si nemysleli, (hlas: „že Mach dostane 30 rokov!“) že medzi nami bude voľakedy stáť Tiso (hlas: „Vy ste ušli z Národného súdu!“). My nenamietame nič, aby nebolo obnovené pokračovanie proti Machovi. Ten Tiso, ktorý hnal proti nám Komunistom i Demokratom, katolíkom i evanjelikom SS-ácke bandy a gardistických žoldnierov (hlas: „A hlavný veliteľ HG nehnal!“) My sa nebránime tomu, aby ten pán bol aj prísnejšie potrestaný. Máte možnosť, je možnosť podľa zákona, podľa nariadenia Slovenskej národnej rady, aby sa proces obnovil. (Hlas: „Tak, aj čo boli skoršie vynesené rozsudky, obnoviť!“) Ten Tiso, ktorý do poslednej chvíle ostal zarytým nepriateľom nášho povstania, Československej republiky i Slovanstva a v ktorom fašistické elementy v zahraničí i doma videli do poslednej chvíle svojho politického vodcu. Pán povereník vnútra

by vedel potvrdiť, že nebol vydaný ani jeden leták orodujúci za Tisu-katolíckeho kňaza. No, nemálo ilegálnych letákov bolo vydaných za Tisu vodcu a prezidenta (hlas: „To nevydávala Demokratická strana!“) Za tohoto Tisu tiahly odbavené veľičiny minulého režimu a ich vôľu a záujem presadzovala v Predsedníctve Slovenskej národnej rady reprezentácia Demokratickej strany. (Hlas: „To je urážka!“) A keď ho nezachránili, chceli dobyt aspoň „erzatz“ — víťazstvo, chceli degradovať a stretať sudcu, ktorý poctivo konal svoju národnú a sudcovskú povinnosť. (Hluk.) 20. mája páni Dr. Lettrich, Pollák a Cvinček v Predsedníctve Slovenskej národnej rady napriek protestu a odchodu našich zástupcov odhlasovali si odvolanie Dr. Daxnera z miesta predsedu Národného súdu. (Hluk, potlesk.) Len dieťa nemôže nevidieť, že sa tu námenovaní páni stali vykonávateľmi politickej pomsty za rozsudok nad Tisom. Pravda, tento neslýchaný akt politickej pomsty a degradácie zaslúžilého odbojníka i sudcu bol skorigovaný rozhodnutím vlády a Dr. Igor Daxner naďalej vykonáva funkciu predsedu Národného súdu. (Potlesk, výkriky: „Do kedy?“) Ale prichodí sa pýtať, v mene koho a v mene čoho ste chceli degradovať Daxnera? (Hlas: „70% vôle ľudu!“) Áno, 70%. Mali ste k tomu mandát od tých, ktorí bojovali za novú Československú republiku, alebo ste konali z poverenia a v záujme tých, ktorí Tisovi do poslednej chvíle slúžili, proti utvoreniu Československej republiky bojovali a ktorí pre rozsudok nad Tisom volali po pomste nad Daxnerom? (Hluk.) Neostáva predstaviteľom Komunistickej strany Slovenska v Predsedníctve Slovenskej národnej rady, než vziať na vedomie, že k vôli kadejakým Tisovým prívržencom boli ste, páni Dr. Lettrich a Pollák, ochotní riskovať spoluprácu s druhmi z povstania. Na zasadnutí Národného frontu Čechov a Slovákov bol predložený závažný dôkazový materiál o rozvratnej činnosti protištátnej reakcie na Slovensku, ktorá sa zahniezdila aj do vedúcich inštitúcií nášho národného života. (Hlas: „Nerobte tu reakciu!“) Nerobte demokraciu! Jej konečným cieľom je nepochybne rozbitie Československej republiky, špekulujúc pritom na medzinárodné otrasy, ba aj na novú krvavú voj-

nu medzi východom a západom. (Hlas: „To už tak Rákóczi poradil!“)

Pán povereník vnútra správne označil tieto špekulácie za zločinné i nesmyselné. No, faktom ostáva i to, že konkrétnym cieľom týchto nepriateľov štátu je, ako konštatoval aj pán povereník vnútra, (hlas: „Pišta to všetko radí!“) čo najviac a všetkými prostriedkami batiť a zdržovať konsolidáciu našich pomerov a zamedzovať nastolenie kľudu, mieru, shody a poriadku. Preveľkú zodpovednosť vzali by na seba tí, ktorí by z akýchkoľvek príčin bagatelizovali podobnú rozvratnú činnosť. Tento štát má svoje trpké a krvavé skúsenosti s činnosťou piatej kolony.

Spomeníte si na predmníchovské časy! Tí, ktorí varovali (výkriky, hluk) a žiadali rozhodný zábro proti henleinovcom, eszterházyovcom (hlas: „A samostatný Slovenský štát v r. 1926!“) a sfašizovaným separatistom na Slovensku (výkriky: „A ako to bolo v kamennej dobe?“) boli neraz a hlučne poučovaní, že maľujú čerta na stenu, prehánajú a rušia idylický a bezstarostný pokoj vedúcich kruhov. (Výkriky, hluk.) Prirodzene, nechceme prirovnávať dnešnú situáciu ani medzinárodne politicky, ani vnútorne politicky k pomerom v rokoch 1935 a 1938. No, či ale nemáme právo, ba povinnosť, odstrániť nebezpečenstvo už v zárodku? (Hluk, výkriky.) Či nemáme právo a povinnosť dnes zneškodniť činnosť tých, ktorí by zajtra mohli ohroziť pokoj národa a bezpečnosť štátu? (Výkrik: „Vy hrozíte stále!“) Či nemáme právo a povinnosť tvrdou rukou zasiahnuť proti tým, ktorí brzdia a rušia konsolidáciu a rozvracajú pomery (hlas: „Správne!“ Výkriky Potlesk.), otravujú dušu národa a zákerne rozleptávajú vnútornú silu našej Republiky? (Výkriky: „Dobrý koniec Čechov a Slovákov!“) Sú tu pokusy mystifikovať verejnosť, že vraj celá aféra bola vyvolaná preto, že Komunisti nie sú spokojní s výsledkami volieb a chcú (výkriky: „Samozrejme, že nie!“) oslabiť mocenské postavenie Demokratickej strany. (Hluk, výkriky.) Takýto výklad je falšný a nepravdivý. Očistou verejného života od nositeľov protištátnej tendencie nikto nemieni zmeniť stranícko-politické pomery, vytvorené poslednými voľbami. O týchto pozíciách rozhodovali a budú rozhodovať znovu len voľby (Vý-

kriky: „Tak je!“ „Nebudete mať ani hlasu!“ Potlesk.) Ide len, a výlučne len o to, aby exponovaní reprezentanti porazeného fašistického režimu, spolupracovníci Ľudského, nech sa skrývajú kdekolvek, boli z verejného života odstránení. (Výkriky, hluk.) Pýtame sa príslušníkov i činiteľov Demokratickej strany, tých, ktorí s Tisovým štátom nikdy nič spoločného nemali: Či je vašim záujmom, aby vašu stranu, o ktorej hovoríte, že je povstalecká, viedli a reprezentovali Kempníovci, Bugárovci, Staškovci a im podobní? (Výkriky: „Nech žijú!“) Či sa, ne nájde vo vašej strane dosť ľudí zaslúžilých, poctivých, národu a štátu oddaných, ktorí (výkriky: „Od Komunistickej strany si požičiame!“) budú viesť lepšie vykonávať zodpovednú prácu, ktorú vedenie vašej strany sverilo do rúk nehodných? Nejde o nijaké stranícko-politické presuny. Ide však o to, aby bez ujmy dnešného stranícko-politického rozvrstvenia správa národných vecí sa vrátila do rúk tých, ktorí viedli národ zo stavu poroby a potupy k víťazstvu cti a slobody. (Potlesk.) Orgán, na pôde ktorého dnes rokujeme, preslávil meno slovenského národa. S menom Slovenskej národnej rady je spojené naše národné povstanie. Tomuto poslaniu sa nesmieme spreneveriť. (Výkriky: „Ale ani Národnej rade!“) Tomuto orgánu, Slovenská národná rada, bolo by tragédiou, keby si ktokoľvek plietol poslanie Slovenskej národnej rady s poslaním fašistického slovenského snemu. Kto používa Slovenskú národnú radu a vôbec slovenské národné orgány pre presadzovanie programu, ktorý je dedičstvom fašistickej minulosti, ten si zahráva so záujmami národa a ťažko poškodzuje i samotné slovenské národné inštitúcie. Sme hlboko presvedčení, že zásah proti škodcom národa i štátu, ktorý žiada a súri celé pokrokové Slovensko, posilní i slovenské národné orgány a poslúži dobrému menu slovenského národa.

Národný front Čechov a Slovákov na svojom poslednom zasadnutí vďačne konštatoval rozhodnutie všetkých politických strán potierať všetkými zákonitými prostriedkami do všetkých dôsledkov reakčné, fašistické a štátne rozkladné elementy, ktoré ešte ostávajú ako noblahé dedičstvo ľudáckeho separatizmu. Osobitná komisia Národného frontu má navrhnúť vláde opatrenia, ktoré by dôslednou poli-

tickou očistou prispeli k upevneniu štátnej jednoty a k zaisteniu šťastného vývinu bratského vzťahu medzi Slováckmi a Čechmi. S poľutovaním však treba zistiť, že vedenie Demokratickej strany nevyvodilo dodnes nijaké závery z tohoto jasného a nedvojsmyseľného usnesenia Národného frontu, ale práve naopak snaží sa prekrúcať a bagatelizovať význam prijatého rozhodnutia. Ba sú vážne príznaky, že sa snaží znemožniť jeho splnenie. Apelujeme na všetkých, Československej republike a ideálom povstania verných príslušníkov a činiteľov Demokratickej strany, aby si uvedomili svoju zodpovednosť a očistili svoju stranu od nepriateľov štátu, národa a demokracie. Nech je jasné a nech sa nikto nemýli a to ani niektorí politickí činitelia. Národne oslobodzovací boj, Slovenské národné povstanie, budovateľská práca v obnovennej Československej republike umožnily zrod nových ľudí. Nové pokrokové a ničím nezatažené sily v našom národe predstavujúce mohutný tábor odbojového Slovenska, vytvorily solidnú základňu pre upevnenie nášho nového štátneho zriadenia a jeho bezpečnosti. Tieto sily sú nositeľmi našich najlepších slovenských tradícií. Sú na stráží vymožeností daných národnou a demokratickou revolúciou, sú na stráží slobôd a práv nášho ľudu. Tieto sily, predstavujúce jednotný blok v Republike a jej ľudovodemokratickému zriadeniu oddaných Slovákov a Sloveniek, chcú prácou upevniť to, čo získali bojom. (Potlesk.) Na svojom vlastnom tele a k svojej vlastnej škode pocítil by raz ich silu a tvrdú ruku každý, kto strojí úklady proti štátu a jeho zriadeniu. Bolo by to vtedy, keby sa aj naďalej tolerovalo rozvrátenie piatej kolony a legalizovali jeho príslušníci.

Tak, ako odbojové Slovensko príkladne šlo plniť mierové úkoly, tak zase v prípade potreby zdvihne sa ako celok na ochranu svojej Republiky, jej politiky zahraničnej a vnútornej proti agentom a pomocníkom zradcovskej emigrácie a nositeľom fašistických, reakčných, protištátnych úmyslov. (Potlesk.) Prišli by sme si úprimne, aby pán poverenik vnútra mal plný úspech v boji proti rozvráteniu. (Hlasy: „Tak je!“) Sme však pevne presvedčení, že úspešné zvládnutie tejto zodpovednej úlohy vyžaduje, aby sa čino dialo s použitím Republiky a ľudovodemokratic-

kému zriadeniu oddaných úradníkov a aby sa rázne skoncovalo s tolerovaním a legalizovaním protištátnych živlov v lone jednej vládnej strany, a aby všetky složky Národného frontu s rovnakou intenzitou a s rovnakým pocitom zodpovednosti bojovaly proti vnútornému nepriateľovi a vychovávaly celé naše obyvateľstvo v duchu novej československej štátnosti. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Ako ďalší rečník prihlásený je pán Dr. Július Viktory, udeľujem mu slovo.

Člen SNR Dr. Július Viktory:

Slávna Slovenská národná rada!

Dovoľte, aby som povedal niekoľko slov k expozé pána povereníka vnútra a síce o časti pojednávajúcej o bezpečnosti na Slovensku.

Z expozé sme sa dozvedeli, že v roku 1946 bolo na Slovensku pre kriminálne delikty zatknutých 6.398 osôb, predvedených 7.226 osôb a oznámených súdom 109.276 osôb. Pre trestné činy podľa zákona na ochranu republiky zatknutých bolo 1258 osôb, predvedených 127 osôb a súdom oznámených 18.590 osôb.

Teda na naše pomery značné čísla, ktoré nás nútia všimnúť si, či sa u nás potláča zločinnosť, či sa bráni šíreniu zločinnosti, a najmä, či orgány k tomu povolané sú vybavené po každej stránke tak, aby s úspechom čo možno najväčším stihali tých, ktorí prestupujú zákon. Ako nám bolo oznámené, Sbor národnej bezpečnosti na Slovensku dosiahol dňa 1. marca 1947 čo do počtu provizorného systemizovaného stavu. Inými slovami, stav členov Národnej bezpečnosti je t. č. záplnený. Po materiálnej stránke sú tu ešte nedostatky, ktoré sa však postupne odstraňujú. Po stránke morálky a disciplíny je Sbor na výške a podľa slov pána povereníka možno sa naň plne spoľahnúť a zasluži si všestrannej úcty a podpory ostatných spoluobčanov. Plne podtrhujeme tieto slová a niet pochyby o tom, že Komunistická strana a s ňou všetci občania, ktorým záleží na pokojnom budovateľskom vývoji u nás, budú si čitiť a podporovať členov Sboru Národnej bezpečnosti za predpokladu, že títo budú neochvejne na stráži nielen platných trestných zákonov, ale aj celého ľudovo-demokratického režimu.

Občania právom očakávajú, že Sbor národnej bezpečnosti není a nebude pokračovateľom a kópiou četníckeho sboru, alebo sboru zandárskeho, že sa tu nepremalovala len firma, ale zmenila sa aj obsahová náplň tejto dôležitej funkcie štátnej správy. Dnes musí byť Sbor národnej bezpečnosti skutočnou zárukou bezpečnosti celého národa a nielen tých, ako to vždy bolo v minulosti, čo vlastnili veľké majetky. Tak ako sa dnes ukladá členom Národnej bezpečnosti povinnosť hájiť nielen majetok súkromný, ale aj majetok celonárodný, ktorý predstavujú znárodnené podniky, tak im ľudovo-demokratický režim prikazuje stáť na stráži práv pracujúceho človeka a nikdy nestáť so nástrojom majetkovo mocných na utlačanie drobných ľudí tak, aby sa nemohli domôcť toho, čo im podľa všetkých práv patrí. Z praxe vidno, že podstatná časť členov Sboru národnej bezpečnosti plne chápe svoju zmenenú úlohu a toto pochopenie prinesie im, o tom nepochybujeme, vzájomne aj pochopenie, dôveru a podporu nášho pracujúceho ľudu.

Línia našej vnútroštátnej i zahraničnej politiky, ktorej správnosť a prospešnosť pre obidva naše národy v poslednom čase niekoľkokrát zdôraznil prezident republiky, nedovoľuje, aby ktokoľvek zneužíval Sboru národnej bezpečnosti proti tejto línii na hatenie pokrokového vývoja. Vyzývame preto všetkých členov Národnej bezpečnosti, aby sa nedali zneužiť proti ľudovým opatreniam, ale aby každému pokusu, ktorý by na nich robil ktokoľvek v tomto smere, so všetkou rozhodnosťou sa vzopreli.

Tak ako každý z nás považuje za samozrejmé, že musíme mať dobre organizovaný a školený sbor ľudí na ochranu bezpečnosti osobnej a majetkovej, verejného poriadku a pokoja, tak isto sa dnes vo svete považuje za samozrejmé, že na ochranu štátnej bezpečnosti sa organizujú a školia sbory na to vybraných ľudí ešte bodlivejšie, ako kedy predtým. To, čo je samozrejmé všade, či na východe alebo západe, musí byť samozrejmé aj u nás. Neposlúžili by sme nášmu národu a štátu, keby sme si vnútorný život budovali sebelepšie a pritom opomenuli budovať bezpečnosť štátu proti zásahom zvonku a vystavovali sa ako lacná korisť eventuelným útočníkom.

Udalosti z rokov 1938 a nasledujúcich nás názorne poučily ako sa nevypláca nebyť pripraveným. Z týchto hľadísk a potrieb musíme sa dívať aj na štátno-bezpečnostnú složku nášho Sboru národnej bezpečnosti. Tak ako žiadnemu občanovi poctivo budujúcu túto Republiku a neprekračujúcu platné zákony ani vo sne nenapadne uvažovať o zbytočnosti kriminálnej a poriadkovej složky Sboru národnej bezpečnosti, tak iste verný národovec a poctivý občan novej ľudovo-demokratickej republiky nebude proti existencii štátno-bezpečnostnej složky.

Keď slová a slávnostné vyhlásenia o prichyľnosti a oddanosti k Republike sú poctivo myslené, musia nasledovať za nimi skutky a tie sú: plná podpora aj štátno-bezpečnostnej složke Národnej bezpečnosti. Ako je prirodzené, že vo svojom príbytku nestrpíme zlodeja alebo násilníka, tak musí byť prirodzené, že v štáte, o ktorom tvrdíme, že je to náš štát, nestrpíme špiona, cudzieho agenta alebo rozvracača pokojných pomerov.

Pán povereník vo svojom expozé výslovne uviedol, že takýchto špiónov, agentov a rozvracačov u nás máme a vecne dôvodil, že na odhaľovanie takýchto ľudí je v prvom rade povolaná štátno-bezpečnostná složka Sboru národnej bezpečnosti. Zmienil sa aj o nedostatkoch po stránke osbnej, materiálnej a finančnej a veľmi vecne odôvodnil, prečo táto složka Sboru národnej bezpečnosti nie je ešte na takej výške, ako by sme si to všetci želali a ako by si to najmä vonkajšia bezpečnosť štátu vyžadovala. A plne treba vyzdvihnúť slová expozé, že štátno-bezpečnostnej složke treba poskytnúť potrebného času na vyškolenie, prostriedkov a klúdu na zreorganizovanie, ale tým menej máloprospešných politických zásahov do jej činnosti. Iste do takej FBI v Amerike prijímajú zo spoľahlivých len tých najspoľahlivejších a je prirodzené, že táto zásada platí aj u nás. A že tých najspoľahlivejších možno teraz hľadať len medzi tými, čo za oslobodenie Republiky bojovali a pracovali, o tom myslím nemusíme viesť žiadne reči. Nech nikoho nesvádza k falošným záverom skutočnosť, že protištátna činnosť niektorých živlov je namierená tiež proti Komunistom a tiež proti Komunistickej strane. Touto taktikou sledujú protištátno elementy jediný cieľ: dostať časť neinformovaných slo-

venských ľudí, ktorí ešte vždy nevidia v komunizme silu budúcu nový život pracujúcich, ale len červeného strašiaka, do svojich osídíel, kompromitovať ich účasťou na protištátnych aktoch a demonstráciach a tak rozvrátiť ich duše a rozostvať a otráviť celý náš verejný a spoločenský život. Kto by tieto živly podporoval, hoci len nepriamo tým, že bude haťiť a znemožňovať bezpečnostným orgánom odhaľovanie takýchto živlov, nepomôže svojej politickej strane a nepoškodí Komunistom, ale rozhodne vydá nebezpečiu nielen výdobytky národného povstania, ale priamo existenciu národa.

V poslednom čase mali sme o tejto veci možnosť počuť závery z úst najpovolanjších. Nedovoľme preto, aby ktokoľvek si zahrával s bezpečnosťou národa a štátu, tým upevníme nielen náš štát, ale prispejeme aj k snahám o trvalý svetový mier.

Nutno sa zmieniť aj o tom, že značný vplyv na výkon všetkých složiek Sboru Národnej bezpečnosti má tiež činnosť štátnych zastupiteľstiev a súdov. Vieme, ako zle pôsobí na morálku členov Sboru národnej bezpečnosti, keď páchatel, ušvedčenie ktorého stálo toľko námahy, vráti sa zo súdnej väzby domov skôr, než eskortujúca hliadka. V záujme upevnenia autority štátnej moci a jej orgánov nemalo by sa to stať vo veciach kriminálnych, ale tým viac by sa to nemalo stávať vo veciach stíhaných podľa zákona na ochranu republiky. Aby nebolo špatne rozumené, neprihovárame sa za vec tu stoj, čo stoj, ale úzku spoluprácu štátnych zastupiteľstiev a súdov so Sborom národnej bezpečnosti.

Členovia Sboru národnej bezpečnosti za ich namáhavú prácu si to plne zasluhujú. Zdrcujúca väčšina národa má životný záujem na tom, aby náš štát bol štátom konsolidovaným, zabezpečujúcim pokojnú budovateľskú prácu v duchu ľudovo-demokratického vývoja. Je preto príkazom pre všetkých verejných činiteľov, aby túto vôľu národa plnili. Toho cieľa možno dosiahnuť len vtedy, keď bude Republika zabezpečená proti vnútorným a vonkajším nepriateľom. Túto zábezpeku jej poskytnie v prvom rade dobre organizovaný, hmotne zabezpečený, mravne a kvalitou vysokostojací bezpečnostný sbor, složený z najuvedomelejších, národu a štátu najoddanejších členov. Je v našej moci, aby sme takýto sbor zorganizovali. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

K slovu je ďalej prihlásený ako ďalší rečník člen Národnej rady pán škpt. Július Kukliš. Udeľujem mu slovo.

Člen SNR škpt. Július Kukliš:

Slávna Slovenská národná rada!

Vnútna bezpečnosť štátu je základným pilierom jeho existencie, rozkvetu, budovania blahobytu a demokracie. Táto je u nás sverená do rúk Povereníctvu vnútra a jeho orgánov, Národnej bezpečnosti, ktorých úlohou je chrániť ľudové práva, ústavu zaručené slobody, bezpečnosť osoby, verejného i súkromného majetku, pečovať nad verejným poriadkom a verejnou mravnosťou. Sú to úlohy zodpovedné, vážne a smú byť sverené len osobám vysokých mravných kvalít, s veľkým smyslom zodpovednosti, spravodlivosti a so znalosťou zákonov, predpisov, inštrukcií, ale aj rešpektovaním právneho poriadku. Právny poriadok má byť bibliou každého orgánu, ktorému je sverená bezpečnosť v štáte. Právny poriadok je večná hodnota civilizovaného ľudstva, bez ktorého by sa život v štáte premenil v chaos a v anarchiu a preto je nielen povinnosťou bezpečnostného sboru pridržať sa presne právneho poriadku, ale musí byť záujmom nás všetkých bez rozdielu stranníckej alebo akejkoľvek inej príslušnosti. Právny poriadok rešpektovať do všetkých dôsledkov

V poslednej dobe sme boli svedkami, že privilegované stranníctvo vyvolalo boje o právny poriadok a že bol často zamieňaný pojem právneho poriadku s pojmom vlastného politického názoru, čo nebolo na osch nekompromisnému boju za pravdu, právo, humanizmus a za ideály demokracie.

Pán povereník vnútra generál Ferjenčík ako hlava vnútornej bezpečnosti na Slovensku, podal nám vo svojom expozé prednesenom dňa 15. IV. t. r., rozsiahlu a obsírnú zprávu o činnosti bezpečnostného sboru, vykonanej od doby jeho prevzatia tohoto rezortu.

Slávna Slovenská národná rada! Nech je mi dovolené, aby som zhodnotil namáhavú, vytrvalú a neúnavnú prácu pána povereníka vnútra gen. Dr. Ferjenčíka, ako aj obetavú prácu celého bezpečnostného aparátu na Slovensku. Dovoľte mi však i doplniť niektoré state z expozé pána povereníka a napokon prosím, aby mi ne-

bola zazlievaná i kritika, ktorú tu prednesiem, jak v záujme skonsolidovania pomerov v bezpečnostnom aparáte, tak i v záujme utuženia demokracie, ktorá ešte stále trpí pod nátlakom pozostatkov povojnovej revolučnej doby. (Potlesk.)

Bezpečnostné pomery na Slovensku po stránke verejnej bezpečnosti a poriadku sú oproti ostatným vojnou postihnutým štátom a krajinám snáď najlepšie v celej Európe, za čo musíme vďačiť najmä pánu povereníkovi vnútra gen. Dr. Ferjenčíkovi (potlesk) a jeho spolupracovníkom z radov starých skúsených bezpečnostných orgánov, ako aj zaslúžilým mladým členom bezpečnostného sboru, ktorí si osvojili predpisy a zákony, ako aj mravné zásady, na ktorých musí každý člen Sboru národnej bezpečnosti zakladať svoju existenciu. Sbor národnej bezpečnosti sa zhostil veľkého úkolu na budovaní Republiky, keď po ukončení vojny nastúpil opäť so zbraňou v ruke do našich hôr, aby tam zabránil plieneniu našich dedín nepriateľom. Sbor národnej bezpečnosti je veľmi zahrňovaný službami, ktoré nesúvisia s jeho poslaním. Ba priechia sa ustanoveniam zákona č. 299 Sb. zo dňa 14. apríla 1920. I napriek plnému systemizovanému stavu javí sa byť nedostatok príslušníkov Sboru národnej bezpečnosti pre výkonnú bezpečnostnú službu, najmä na vidieku. Je veľmi nutné, aby si už konečne civilné úrady a ústavy uvedomili, že prácu, ktorá patrí do ich rezortov, si musia zdolávať sami, najmä keď je dokázané, že takmer všade majú nadbytok zamestnancov a keď si uvedomia, že v dobe dvojročnice musíme všetci vykázať zvýšený pracovný výkon.

Bolo by snáď bývalo účelné, keby bol pán povereník vnútra vo svojom expozé pri zmienke o početnom stave uviedol číselne, koľko bezpečnostných orgánov je odvelené jednotlivé pre ktoré zvláštne služby. Povereníctvo vnútra spolu s Hlavným veliteľstvom národnej bezpečnosti sa pečlivo stará o dobrý materiálny stav Sboru, najmä motorizácie a výzbroja. Pán povereník v tejto stati uviedol, že členom NB boly dodané čizmy, topánky atď., k čomu považujem za potrebné doplniť, že toto si členovia NB z vlastných prostriedkov uhradili.

Osvetoví dôstojníci majú udržiavať a utužovať morálku vo sbore a starať sa o všeobecnú a politickú výchovu. Osvetový

důstojník u sboru NB musí byť v prvom rade dobrým vojakom a veliteľom a musí mať na zreteli, že jeho činnosť je sledovaná nielen príslušníkmi sboru, ale i širokou verejnosťou. Svoju službu nesmie strannícky prejavovať, ale musí plniť poctive svoje výchovné poslanie, vo sbore musí utužovať bratstvo Čechov a Slovákov, šíriť myšlienku slovenskej vzájomnosti a náš bratský pomer k SSSR ako aj priateľský postoj k západným mocnostiam, ktoré sa zaslúžili o mier a o oslobodenie našej vlasti. (Potlesk.) Takí jednotlivci, ktorí by chceli robiť z osvety u sboru strannícku politiku, do osvetovej služby nepatria a musia byť z nej vylúčení. (Potlesk.) Je neprístupné, aby v budúcnosti sa opakovali také prípady a aby Hlavné veliteľstvo vydávalo obežník takého obsahu, ako bol napríklad obežník č. 4., kde sa doslovne uvádza, že: „Tesne po vyhlásení volebných výsledkov istá časť ľudí jasala od radosti nad víťazstvom jednej politickej strany, bozkávali sa, objímali a pri tom celkom otvorene prejavovali svoje smýšľanie atď.“

Na dobrú disciplínu sboru veľmi zhubne pôsobia strannícke zásahy, ktoré sa prejavili a ešte miestami i teraz sem tam prejavujú, najmä pri povyšovaní, premiešťovaní, povolávaní do škôl atď.

Po mojej kritike prednesenej tu dňa 28. nov. m. r. o složke štátnej bezpečnosti, teraz VII. odboru Povereníctva vnútra, považoval pán povereník za potrebné zmieniť sa o tomto aparáte. Vložil dôležitosť tejto složky pre ochranu štátu proti záškodníkom každého druhu, jej ťažkú službu v povojnových dobách a priznal aj jej nedostatky a prehmaty, spôsobené niektorými jednotlivcami. Zvláštny dôraz kladie na prísny výber jednotlivcov pre túto službu, na ich odborné školenie a nepokon doporučuje hlavne málo prospešných politických zásahov do tejto složky, aby sa mohla v klude vyškoliť a zreorganizovať. Úplne schvaľujem tento názor pána povereníka vnútra a nikdy by som nekritizoval VII. odbor jeho rezortu, keby ma k tomu nenútilo vlastné svedomie a povinnosť voči ľudu, ktorý ma zvolil za to, aby som na tejto pôde hájil jeho záujmy a výdobytky demokracie. (Potlesk.) Celý VII. odbor Povereníctva vnútra, predtým NB 2, bol zostavený z nových ľudí až na malé výnimky, ktorí v podobnom odvetví nikdy nepracovali a bolo by ne-

smyslom, aby sa za tak krátku dobu dopracovali na úroveň podobných složiek iných štátov, najmä vojnou nepostihnutých. Tu bol urobený chybný experiment v minulosti, ktorého skúšobnými králikmi sa stalo veľa nevinných obetí slovenského národa. Buď mala byť táto složka utvorená hneď po oslobodení našej vlasti z bývalých zaslúžilých členov žandárskeho sboru, alebo, keď sa to už uskutočnilo tak ako je to, mal sa klásť hlavný dôraz pri prijímaní na mravné hodnoty a intelektuálne schopnosti jednotlivcov, ktorí mali byť najprv oboznámení dôkladne s právnym poriadkom, so zákonnými ustanoveniami, a len potom im mali byť sverené tak dôležité úlohy, ale aj to za predpokladu, že sa táto složka povznesie nad strannícku zameranosť. (Potlesk.)

Bolo by od nás všetkých nespravodlivé, keby sme žiadali od pána povereníka vnútra, aby tak rýchle napravil krivdy a odstránil zlo napáchané v minulosti, ktoré zapustily široko a hlboko korene. Tu je povinnosťou nás všetkých, aby sme spoločne svojimi zásahami urobili nápravu. Není predsa mysliteľné, aby v právnom a demokratickom štáte bol podporovaný a úradne chránený ako aj tajený prípad, ktorý sa stal svojho času v Topoľčanoch, ktorý som letmo naznačil už aj v mojej reči prednesenej tu dňa 29. XI. 1946 a ktorý som nútený teraz podrobne uviesť.

Koncom novembra 1945 VI. odbor Povereníctva vnútra vyšetroval protištátnu činnosť istých kruhov v Topoľčanoch a v okolí. Vyšetrovanie sa konalo na stanici NB v Topoľčanoch a riadil ho príslušník vtedajšieho VI. odboru Povereníctva vnútra, poručík Karol Baroš. Keď vypočúval Tibora Benkoviča, občana z Nitrianskej Stredy, vo večerných hodinách zavrel sa s ním do jednej miestnosti, kde ostali sami. Toto vyšetrovanie sa skončilo tak, že na druhý deň ležal Tibor Benkovič na dlážke mŕtvy s veľkými ranami na chrbte a na hlave (Výkriky). Ráno naložili mŕtvolu Tibora Benkoviča na nákladné auto medzi ostatných zadržaných a doviezli ju do Nitry s úmyslom odovzdať ju do štátnej nemocnice. Nemocnica mŕtvolu neprijala. Poručík Baroš z Nitry hlásil VI. odboru Povereníctva vnútra tento prípad a prosil o ďalšie rozkazy. Na to VI. odbor vyslal do Nitry lekára oblasťného veliteľstva NB I. v Bratislave Dr. Orována, ktorý vykonal na mŕtvole poli-

cajne zdravotnú pitvu, ačkoľvek podľa trestného poriadku mala byť vykonaná súdna pitva, a to miestnym štátnym lekárom. Potom mŕtvolu pochováli na cintoríne v nočnej hodine v Nitre bez toho, žeby boli o tom vyrozumeli príbuzných Tibora Benkoviča. Začiatkom roku 1946, keď sa o prípade dozvedel vojenský prokurátor, ovšemže nie z hlásenia nadriadeného úradu poručíka Baroša, vydal na Baroša zatykač. Keď Hlavné veliteľstvo chcelo poručíka Baroša zatknúť, bolo jeho orgánom na VI. odbore Povereníctva vnútra oznámené, že Karol Baroš sa už tam nezdržuje.

Po tomto si podal poručík Karol Baroš na Povereníctvo vnútra žiadosť o vydanie cestovného pasu do Jugoslávie a Maďarska. V žiadosti uviedol, že je zamestnaný u firmy Motýľ v Bratislave, čo sa však nezakladalo na pravde. Vydanie cestovného pasu bolo doporučené Povereníctvom priemyslu a obchodu spisom č. 1/1066-46 zo dňa 3. III. 1946, ktorým Povereníctvo obchodu a priemyslu priamo žiadalo, aby bol cestovný pas Barošovi vydaný. Tento prípis podpísal za povereníka istý Feuer. Keďže bola žiadosť predložená (výkriky) bez potrebných dokladov, hlavný riaditeľ pán Sýkora na Povereníctve vnútra nesusúhlasil s vydaním cestovného pasu. Proti tomuto sa však postavil prednosta III. odboru Povereníctva vnútra pán Lietavec a dňa 4. III. 1946 vlastnoručne napísal na žiadosť slová „vydat“ a opatril to vlastnoručným podpisom. Na základe tohto bol Karolovi Barošovi protiprávne vydaný cestovný pas pod č. 1/023/20123 a opatrený klauzulou „pas služobný, bez dávky“, dátum 4. III. 1946, podpis.

Vojenský prokurátor vyzval VI. odbor Povereníctva vnútra, aby predložil trestné oznámenie na por. Karola Baroša pre zločin zabitia človeka. Ale či sa tak doteraz stalo, o tom nemám vedomie. Po termíne, keď bol vydaný na poručíka Baroša zatykač, dochádzal tento do budovy VI. odboru a dokonca bol služobne odoslaný na raziu do Topoľčian, kde sa opil a robil v meste výtržnosti. (Hlasy: „To nie je pravda!“) Pri odchode do Jugoslávie boli Karolovi Barošovi ponechané jeho služobné doklady a dostal aj doporučenie, že je v službách VI. odboru Povereníctva vnútra. Na štátnu hranicu ho zaviezol autom npr. Večera. Asi pred dvoma mesiacmi prišiel na Povereníctvo vnútra pri-

pis z Jugoslávie, v ktorom sa oznamuje, že Karol Baroš urobil v Belehrade dlžobu 60.000.— Kés u hostinského Nikoliča Dimitrieva, po čom jedného dňa zmizol. O činnosť Karola Baroša v Jugoslávii javia už záujem aj zpravodajské orgány. (Výkrik: „Gratulujeme!“)

Nielen neschopnosť, ale i úmyselné protizákonné konanie služobných povinností niektorými príslušníkmi VII. odb. Povereníctva vnútra sa zraží z prípadov, ktoré sa odohrály nedávno a o ktorých iste nebol správne informovaný pán povereník vnútra. Dňa 2. XII. 1946 vypukla známa textilná aféra, pri ktorej major Baláz zo VII. odboru Povereníctva vnútra na základe svojich odborných neznalostí zatkol dňa 6. XII. 1946 bezprávne jedného riaditeľa a dvoch prokuristov a zaochádzal s nimi ako s ťažkými politickými previnilcami. Jeden zo zatknutých prokuristov, František Drahorád, bol väznený 11 týždňov, pričom bol označený za nebezpečného a ako takému boli z cely väznice odobrané slamník a prikrývka. V dôsledku spávania na holej dlážke ochorel menovaný ťažko na ľadviny a len po niekoľkých týždňoch prosenia a na návrh profesora Dr. Jakšyho bol odoslaný do vojenskej nemocnice medzi politických väzňov. Po 11 týždňoch bol prepustený z nemocnice domov a policajný trestný sudca nemal vedomosť o jeho zaistení. Trestné oznámenie na zatknutých bolo podané policajnému trestnému súdu Povereníctvom pre obchod a priemysel pre priestupok až dňa 14. I. 1947, teda až po 5 týždňoch po uväznení a celá aféra sa skončila tak, že z dvoch uväznených boli odsúdení policajným trestným súdom v Bratislave pod číslom tým a tým na peňažitú pokutu preto, že disponovali priaznou, čím chceli zabezpečiť nerušený prevoz podniku.

Ďalej neschopnosť tohto aparátu je dokázaná i tým, že často nesprávne informuje centrálné úrady o situácii, čím vyvoláva neporiadky a chaos. Tak napríklad dňa 10. mája 1947 VII. odbor Povereníctva vnútra oznámil Povereníctvu pre výživu a zásobovanie, že jeho orgány z Michaloviec mu rádiotelegraficky hlásily, že v okrese Michalovce sa chystajú demonštrácie ľudí, preto že bol zastavený prídel múky a že táto už dlhšiu dobu nebola pridelovaná. Zpráva bola vraj overená. Skutočnosť je však tá, že okres Michalovce má stanovený prídel 600 q a vo

skutočnosti toho času mu bolo pridelených 950 q. (Výkrik: „Chod'te to tam pčve-dať!“) Na druhej strane zase, kde by mali informovať príslušné vládne miesta a činiteľov, tak nerobia, či už z nevedomosti alebo úmyselné. (Výkrik: „Chudoba nechce žrať, čo?“) Bolo každému známe napríklad, že cesta pána predsedu SNR Dr. Lettricha do Spojených štátov severoamerických mala pre nás veľký význam a že jeho poslanie bolo veľmi dôležité. V Amerike medzi krajanmi máme prajníkov i neprajníkov. Týmto neprajníkom ženú vodu na mlyn najmä Slováci-emigranti, ktorí pred oslobodzujúcimi armádami ušli do Rakúska. Títo Slováci-emigranti v Rakúsku napísali memorandum, ktoré doručili vo februári 1946 americkým úradom a činiteľom. V tomto memorande úplne falošne informovali americké úrady a činiteľov. Ako napr. znehodnocujú naše národné povstanie, tvrdia, že Slováci sú za samostatný štát, za vlastného prezidenta a podobné nesmysly.

Je samozrejmé, že toto memorandum sa dostalo i do rúk našich neprajníkov vo Spojených štátoch severoamerických. Istý úradný orgán predložil odpis spomínaného memoranda dňa 2. III. 1946 Poverenictvu vnútra v Bratislave, po čom bolo povinnosťou Poverenictva vnútra, VII. odb., informovať pána predsedu Slovenskej národnej rady Dr. Lettricha, najmä vtedy, keď vedel o jeho pripravovanej ceste do Ameriky. Pán predseda Dr. Lettrich však nedostal žiadnu zprávu. Toto urobil VII. odbor vnútra buď úmyselne, alebo z neschopnosti.

V minulých dobách, najmä za fašistického režimu boli niektoré triedy občanov prenasledované pre ich politické presvedčenie, triednu a rasovú príslušnosť. Kým nedošlo k otvorenému boju, na príklad proti Komunistom, viedly policajné úrady a orgány ich presnú evidenciu a bedlive sledovali každú ich činnosť a každý ich pohyb. Toto bol fašistický spôsob naháňania strachu a obmedzovania voľného vykonávania politickej činnosti.

Pýtam sa, za čo považuje VII. odbor Poverenictva vnútra svoju terajšiu činnosť, ktorú vyvíja proti náboženským cirkvám, najmä proti cirkvi rímsko-katolíckej? (Potlesk.) Či není nezákonným zásahom do práv zaručených ústavou občanom štátu, keď sa nariaďi celému bezpečnostnému aparátu na Slovensku, aby vše-

možným spôsobom, ako napr. použitím konfidentov, fotografovaním, sledovaním bohoslužieb, kázni, špehovaním duchovných, ako aj osôb nábožensky založených, zamedzoval slobodné sa rozvíjanie cirkvi? Či je správne náboženské cirkve, duchovných a masy veriacich paušálne obviňovať z protištátnych činov i keď sa sem tam nájdú jednotlivci, ktorí sa ich dopustili? (Výkriky.)

Napokon konštatujem, že v mnohých prípadoch zprávy o protištátnej činnosti duchovných boli vymyslené, nepravdivé a učinené z pomsty alebo zo stranícko-politickej zaslepenosti. Ako príklad uvádzam zprávu z bezpečnostného bulletinu Poverenictva vnútra č. 39 zo dňa 17. III. 1947, kde prednosta VII. odboru udáva falošné informácie o priebehu bohoslužieb, konaných dňa 14. III. 1947 v rím. kat. kostole v Lednickom Rovnom. Jeho tvrdenia boli dôkazmi vyvrátené a krivo obvinený rím. kat. farár Beňuš stíha udavačov, ako podvratných a zlomyseľných rušiteľov pokoja a poriadku.

Metódy surového bitia a mučenia si osvojujú len tí ľudia z radov bezpečnostných orgánov, ktorí sú buď úplne neschopní docieľiť úspechu pre svoju odbornú a intelektuálnu neschopnosť, alebo sú napáchnuti fašizmom, ktorému boli gestapácke metódy obvyklým vyšetrovacím prostriedkom. Nechcem sa tu zmieňovať o prípadoch surového nakladania s vyšetrovancami, ktorých sa dopustili príslušníci VII. odboru Poverenictva vnútra a to bez rozdielu, či boli vyšetrované osoby vinné alebo nevinné. Mám dôkazy, že napríklad mjr. Baláž, npr. Večera a iní, surovo bili a mučili i nevinných ľudí, za čo neboli bráni dosiaľ na zodpovednosť. (Výkriky, hluk.)

Je protizákonné i predvolávanie a vypočúvanie podozrivých osôb na VII. odbore Poverenictva vnútra preto, že tu není k tomu oprávneného podkladu. Za prvé, není tu zákonitej normy, podľa ktorej by mal byť tento aparát ustanovený a za druhé, tí zamestnanci, aktívni príslušníci Sboru národnej bezpečnosti, nemajú právomoc policajného úradu, ale len policajného orgána, ktorý podľa zákona nesmie vypočúvať na stanici, alebo inej úradovni bez prítomnosti úradných osôb správnych úradov. Najsmutnejšie je i to, že VII. odbor používa výsledkov vyšetrovania vyložene k straníckopolitickým cieľom.

Musím však objektívne konštatovať i to, že složka štátnej bezpečnosti vykonávala i kus práce a dosiahla pozoruhodných výsledkov, za čo môžeme ďakovať p. gen. Dr. Ferjenčíkovi a príslušníkom uniformovaného sboru NB, ktorí boli zaradení v tejto složke a ktorí si už priniesli so sebou určité odborné vedomosti a smysel pre rešpektovanie právneho poriadku a zákonov.

Sbor NB má veľké ťažkosti nielen s umiestnením útvarov, ale i s ubytovaním ženatých príslušníkov. Okrem vybudovania modernej školskej budovy pre NB je potrebné uvažovať i o tom, či by nebolo účelné, keby štát postavil v sídlach útvarov NB primerané budovy, kde by sa okrem útvaru poskytli rodinné byty ženatým príslušníkom, čím by sa uvoľnilo veľa bytových jednotiek pre civilné obyvateľstvo a budovy NB by sa po niekoľkých rokoch amortizovali. Veľmi dôležitá je tiež otázka ubytovania príslušníkov oblastného veliteľstva NB I. v Bratislave, kde je nielen nemožné, ale aj nehygienické bývanie slobodných členov v nevyhovujúcich miestnostiach.

Sociálne pomery príslušníkov NB sú zlé a to pre veľmi nízke platové podmienky. Okrem toho boli príslušníci NB ukrátení oproti vojenským gázistom usnesením vlády zo dňa 8. nov. 1945, ktorým boli stanovené príspevky na výstroj vojenským gázistom a gázistom sboru Národnej bezpečnosti. Toto ukrátenie vyplýva z tej skutočnosti, že vojenským gázistom bola poskytnutá suma 5.000.— Kčs len na pozmenenie rovnošaty, t. j. na otvorenie golierov, naproti tomu gázistom národnej bezpečnosti boli tie isté sumy vyplatené za účelom zaopatrenia úplne nových rovnošiat, farby khaki. Za túto čiastku si príslušníci NB môžu zaopatriť soľta jednu uniformu, bez ktorej sa nemôžu obísť, pretože bezpodmienečne potrebujú aj uniformu vychádzkovú. Je preto nutné uvažovať o tom, aby bol spomenutý príspevok príslušníkov NB zvýšený o 5.000 Kčs, čím by bolo docielené spravodlivosti oproti vojenským gázistom a zaslúženej sociálnej podpory.

Pán povereník vnútra sa vo svojom expozé zmienil i o činnosti KRIUS. V poslednom čase sa veľmi rozvíjala na kompetentných miestach otázka kriminálnej služby na Slovensku. Stalo sa to hlavne tým, že nariadením SNR č. 7/1946 bol na

celom území Slovenska vytvorený z bývalých bezpečnostných sborov jednotný sbor NB a nariadením SNR č. 28/1945 bol preň vydaný organizačný poriadok.

Vydaním týchto nariadení sa urobil určitý zásah do štruktúry bývalých policajných úradov a ich uniformovaných sborov, keďže tieto sa stali súčasťou HV NB, čo do služobnej podriadenosti. Týmto riešením stalo sa teda vedenie bezpečnostnej služby na celom Slovensku jednotné.

V rámci tohoto riešenia boli usmerňované i kriminálne složky NB na celom Slovensku, a že boli usmerňované účelne, vidno už i z toho, že zločinnosť všetkého druhu bola ihneď po oslobodení veľmi dobre podchytená a vo zvýšenej miere jak preventívne tak i represívne potlačovaná, o čom svedčí tá skutočnosť, že za rok 1946 bolo zo všetkých spáchaných trestných činov vyše 80% vystopovaných.

Príčinou toho, že na Slovensku je zločinnosť potlačovaná účinnejšie než v zemiach českých je tá skutočnosť, že na Slovensku kriminálne složky NB, t. j. stopovacie stanice, veľmi úzko spolupracujú so stanicami NB, zatiaľ čo spolupráca tzv. kriminálnych úradovien so stanicami NB v zemiach českých nie je na žiadúcom stupni.

Aby mohla byť zločinnosť jednotne a účinne potlačovaná ako na vidieku tak i v mestách, hlavne v Bratislave a v Košiciach, vydalo Povereniecťvo vnútra na návrh HVNB výnos, ktorým sa kriminálne oddelenia oblastných veliteľstiev NB I. v Bratislave a v Košiciach podriaďujú po stránke služobnej kriminálnej ústredni, ako najvyššej kriminálnej inštitúcii na Slovensku.

Proti tomuto riešeniu sa ozývajú hlasy, hlavne z radov bývalej polície, že právne neobstoí, aby časť vrchnostenského úradu bola podriadená veliteľstvu, resp. útvaru NB, ktorý je len orgánom. Aby vyššie spomenutá organizácia obstála i právne, navrhujem, aby až do vyriešenia, schválenia nového zákona o sboru NB, HVNB v Bratislave stalo sa súčasťou Povereniecťva vnútra, ako samostatný odbor, tak ako je to zaradené u Ministerstva vnútra v Prahe. Takto by sa kriminálna ústredňa, ktorá je podriadená HVNB, stala časťou najvyššieho správneho úradu a potom by jej mohli byť podriadené i kriminálne oddelenia v Bratislave i v Košiciach. Týmto riešením by prestaly polemiky o orga-

nizácii kriminálnej služby na Slovensku, ktoré doteraz len brzdia riadny chod kriminálnej služby.

Zistil som, že začiatkom tohoto mesiacu konalo sa plenárne zhromaždenie medzinárodnej policajnej komisie v Paríži, ktoré sa koná každoročne. Na toto zhromaždenie bola odoslaná niekoľkočlenná delegácia vyberaná len z príslušníkov Kriminálnej ústredne v Prahe. Z príslušníkov slovenskej kriminálnej služby nebol v delegácii zastúpený ani jediný člen, hoci o písomný príspevok na toto zhromaždenie bola Bratislava. KRIUS požiadala pražskou kriminálnou ústredňou. Je preto z odborného stanoviska neúnosné, aby takto v budúcnosti Praha obchádzala pri medzinárodných kriminálnych podujatiach slovenských kriminalistov, ktorí prejavujú záujem pracovať v kriminálnych veciach i na poli medzinárodnom.

Stanice NB vykázali veľmi peknú činnosť a podľa štatistiky je zistené, že sa spáchal najviac trestných činov proti ľudskému životu a majetku. Nevýšetrená ostala asi $\frac{1}{5}$ trestných činov a dá sa predpokladať, že i toto číslo sa zmenší, pretože sústavným školením jak veliteľov staníc tak i členov NB na skúšku značne stúpne výkon príslušníkov sboru.

Snáď nič tak demoralizačne nezapôsobilo na zreorganizovaný Sbor NB, ako nespravodlivé povyšovanie v začiatkoch, keď bolo povýšených asi 180 príslušníkov sboru do dôstojníckych hodností bez predbežného výškolenia a mnohokrát i bez zvláštnych a mimoriadnych zásluh. Na návrh býv. VI. odboru Povereníctva vnútra bolo prijatých veľa príslušníkov v dôstojníckych hodnostiach, alebo hneď po prijatí boli povýšení do týchto hodností, bez toho, že by boli mali akékoľvek teoretické alebo praktické vedomosti o službe. Týmto sa stalo, že dnes vzhľadom na preplnený systemizovaný stav nemôžu byť už povyšovaní do dôstojníckych hodností starší služobníci a plne kvalifikovaní vrchní strážmajstri, hoci sú schopní zastávať i tie najdôležitejšie funkcie. Je len samozrejmé, že pri takomto opatrení, keď nemajú možnosti sa ani len dostať do školy pre výcvik dôstojníkov, ani výhľad na povýšenie, neprejavuje sa u nich taký záujem a taká chuť k práci, ako to vyžaduje služba. Povýšenia v minulosti nielen, že boli uskutočnené ukvapene a nespravodlivo, ale i po stránke formálnej

boli vykonané protizákonne, čo znamená, že Povereníctvo vnútra jednoducho povýšilo svojich zamestnancov, vydalo im dekréty a to bez predchádzajúceho schválenia Povereníctva financií. Dnes stojíme, prosím, pred tým faktom, že už mesiac desiatky a desiatky ľudí poberajú vyššie služobné požitky neoprávnene, pretože schválenie ich návrhov si nemôže nik vziať na zodpovednosť, pretože neobsahujú dostatočné podmienky podľa platového zákona. (Výkriky.) Toto nespravodlivé povýšenie nie je len na čarchu štátnej pokladnice, ale i na úkor asi 300 príslušníkov sboru NB, ktorí sa plne zapojili do oslobodzovacieho boja, obetovali všetko, zachovali si nielen vlastenecké ctenie, ale i čistý štít po stránke mravnej a i odbornú kvalifikáciu. Týmto sa dnes už dá ťažko pomôcť, i keď sa na kompetentných miestach uznáva, že majú podľa zákona nárok na odmenu. (Výkriky.)

(Karol Šmidke, ktorý sa ujal predsedníctva: „Prosím nevyrušovať!“)

Demokratická strana mala snahu čistočne odčiniť spomínané krivdy, v dôsledku čoho predložila z vlastnej iniciatívy Povereníctvu vnútra návrh na povýšenie asi 260 príslušníkov sboru NB. Toto bolo uskutočnené asi pred pol rokom. A aký je výsledok? Iba ten, že celý spisový materiál i s návrhmi sa stratil a že v obžalobe, ktorá bola prednesená proti Demokratickej strane v poslednom zasadnutí NF Čechov a Slovákov v Prahe je uvedené, že Demokratická strana žiada povýšiť asi 500 príslušníkov NB, kolaborantov, fašistov, atď. Myslím, že je našou snahou a povinnosťou, aby sme našli spôsob, akým by sme odčínili krivdy, ktoré boli spáchané na týchto ľuďoch v minulosti, pretože hlavne im môžeme ďakovať za poriadok a bezpečnosť, aké u nás dnes existujú.

S uspokojením konštatujem, že v prítomnej dobe sa robí povyšovanie podľa platných predpisov a zákonov, mám však dojem, že pán povereník vnútra je niektorými složkami obchádzaný, alebo nesprávne informovaný, čoho výsledkom sú zase protizákonné opatrenia vo veciach povyšovania a povyšovaní sú i takí príslušníci sboru, ktorí na to nemajú právny nárok, pretože sa dopustili trestných činov v minulosti, ale prípady nie sú doteraz ešte vyriešené. Ako napríklad svojho času bol Dr. Eduard Švenda z Bratislavy

falošne označený za Nemca, na základe čoho bol odvezený do tábora v Petržalke. Páni Matej Bel a Viliam Zábojník, zamestnanci VI. odboru Povereníctva vnútra, namiesto toho, aby kľúče od bytu Dr. Švengu odovzdali príslušnému úradu MNV, nechali si ich, čím spôsobili škodu 600.000 Kčs. Vyšetrovanie sa proti nim konalo u oblastného veliteľstva NB I. v Bratislave už od septembra 1945 a trestné oznámenie bolo zaslané vojenskému prokurátorovi a štátnemu zastupiteľstvu v Bratislave dňa 7. III. 1946. Vojenský prokurátor dňa 23. III. 1947 sľadaval v čine obžalovaných zločin krádeže. Druhý prípad sa stal tak, že koncom marca 1946 bol dodaný do tábora v Petržalke Dr. Pongráč, Maďar. Ten istý deň sa do jeho bytu nasťahovala istá Etela Markusová, ktorej vydal kľúče od bytu npor. Zábojník, zamestnanec VI. odboru Povereníctva vnútra neoprávnené, pretože ich mal odovzdať na Národný výbor. V dôsledku toho vznikla škoda 350.000 Kčs. Zamestnanci Národného výboru, nábytkové oddelenie Karol Bednár, Jozef Lošovský a Jozef Roman dostali koncom augusta m. r. od prednostu nábytkového oddelenia Kuksa príkaz, aby spísali inventár týchto zariadení v byte Dr. Pongráča. Keď sa o tom dozvedel npor. Zábojník, telefonicky vyzval spomenuté orgány MNV, že keď neupustia od tohoto služobného úkolu, tak ich nechá zaistiť. Dňa 16. VII. 1946 MNV uvoľnil nábytok Dr. Pongráčovi pod číslom tým a tým a dňa 10. I. 1947 zaslalo oblastné veliteľstvo NB I. v Bratislave pod číslom x odboru Povereníctva vnútra odpis zprávy zaslanej št. zastupiteľstvu za účelom podania trestného oznámenia o vykrádaní domovej prehládky. Toto zapríčinilo osoby, proti ktorým, keby sa mierne pokračovalo, mali byť prinajmenšom pozbavené služby, avšak na veľké prekvapenie boli tieto v dobe, keď sa viedlo proti nim trestné pokračovanie, povýšené do vyšších hodností, napríklad npor. Zábojník bol dňa 23. III. 1947 povýšený a preradený do funkcie aktuárskeho tajomníka a boli mu udelené viaceré úchylky Sborom povereníkov pod číslom 4971/1947. (Výkrik: „V ktorej strane je!“) Kto mal tu záujem, aby sa obišli zákonné pravidlá? Či predstavení prednostovia obžalovaných nemali vedomie o tom, že keď sa proti niekomu vedie vyšetrovanie pre podozrenie z trestného činu, ne-mie

byť predkladaný návrh na povýšenie? Napokon je mi to známe, áno, že pán Zábojník bol ilegálnym pracovníkom a že bol odsúdený na smrť, čo mu bolo potom zmenené na 12 rokov žalára, avšak práve ako taký má byť príkladom a nie špiť čistý štít bojovníkov za slobodu Československej republiky. (Potlesk).

Som zásadne proti tomu, aby pri povyšovaní príslušníkov NB bol potrebný súhlas VII. odboru Povereníctva vnútra a ROHu. Odôvodňujem to tým, že každý príslušník sboru NB, ktorý koná službu, je už preverený, čiže má politickú spoľahlivosť. Každý kto vykonáva svedomite svoje povinnosti a vyhovuje i po stránke intelektuálnej, má podľa zákona po určitých rokoch nárok na povýšenie. Či ten-ktorý príslušník sboru NB sa choval počas svojej čakateľskej alebo služobnej doby na povýšenie lojálne voči štátu a či je po stránke politickej a mravnej spoľahlivý, musí viesť najlepšie jeho priamy predstavený, ako aj vyššie veliteľstvá, ktoré vedú o ňom záznamy a ho dokonale poznajú. Pripúšťam spoluprácu VII. odboru Povereníctva vnútra s príslušnými veliteľmi útvaru NB, avšak i pri tomto som rozhodne proti tomu, aby mal posledné slovo VII. odbor Povereníctva vnútra. VII. odbor Povereníctva vnútra má sverené iné ťažké úkoly, na ktoré sotva stačí a nie sledovať oveľa schopnejších a nadanejších členov uniformovaného sboru NB. Týmto opatrením vzniká medzi oboma složkami, t. j. príslušníkmi VII. odboru Povereníctva vnútra a uniformovaným sborom NB nedôvera, nenávisť a nepriateľstvo, čo je len na škodu bezpečnostnej služby. (Potlesk.)

Vyžadovať si posudok zamestnaneckej rady pri povyšovaní príslušníkov Sboru NB nepovažujem tiež za správne a síce z toho dôvodu, že odborová organizácia nemá možnosť poznať schopnosti každého jednotlivca. Okrem toho väčšina príslušníkov NB nie je dosiaľ organizovaná v ROH-u a napokon sbor NB je vojenským organizovaným sborom a platí preň vojenský služobný poriadok, vojenský trestný zákon a podlieha vojenským súdom. Keďže čsl. armáda nepripúšťa organizovať zamestnanecké rady, platí toto i pre sbor NB. (Potlesk.)

Veľmi chúlостivá u sboru NB je i otázka týkajúca sa vyznamenania príslušníkov. Poukazuje sa s rozhorčením na to,

že u štábu HVNB sú vyznamenaní aj takí, ktorí na to nemajú vôbec nárok alebo si to nezasluhujú, keďže príslušníci NB, vykonávajúci službu mimo Bratislavy, sú úplne nepovšimnutí. Nevieť, či pán povereník má vedomosť o tom, že doteraz skoro žiaden príslušník sboru, ktorý koná službu na vidieku, nebol vyznamenaný, i keď si to plne zaslúži. Približne asi tritisíc návrhov na vyznamenanie niekde zaspalo, avšak opačne, niektorým osobám u štábu Hlavného veliteľstva sa vyznamenania len tak sypú. (Hlas: „Vražda!“)

Pri prijímaní do sboru NB je nielen uchádzač, ale i jeho široké príbuzenstvo podrobené dokonalému vyšetrovaniu, aby sa zistila politická i mravná bezúhonnosť žiadateľa a jeho príbuzných. Celé toto komplikované pokračovanie sa končí psychotechnickou skúškou. Týmto zákonom sleduje, aby sa do sboru dostali osoby politicky a mravne bezúhonné.

Pán povereník vnútra vo svojom expozé uviedol, že do sboru boli prijímaní okrem z radov partizánov, vojakov povstania a ilegálnych pracovníkov aj iní, podmienkam vyhovujúci. Nezmielnil sa však o tom, že do sboru NB sa v minulosti vlúdily aj osoby, ktoré tam nepatria. To sa stalo príčinou určitých kompetenčných osôb. Nie je predsa možné, aby sa obišli všetky zákonné ustanovenia a aby bolo do sboru takrečeno nakomandovaných 169 osôb trebars aj proti ich vlastnej vôli. Toto sa uskutočnilo tak, že bývalý predseda ONV v Ružomberku Rudolf Strehaj napísal dňa 31. VII. 1946 súkromný list Hlavnému veliteľstvu NB, do rúk p. majora Vraždu, kde uviedol, že sa obracia na neho s prosbou, aby zariadil okamžité prijatie tých a tých osôb na základe dohody, ktorú počas stretnutia sa s povereníkom vnútra ústne dojednal. Uchádzačov i s listinou doručil na Hlavné veliteľstvo NB, ktoré okamžite nariadilo, aby boli títo lekárske prehliadnutí, vystrojení, vyzbrojení a odoslaní na útvary. Toto bolo urobené viackrát bez všetkých týchto procedúr, ktoré vyžaduje zákon a život v demokraticky zriadenom štáte. HVNB dňa 2. VIII. 1946 hlásilo na Povereníctvo vnútra, že 1. VIII. 1946 bola vykonaná mimoriadna lekárska prehliadka a že odvedení členovia boli zaradení. Všetkým boli vyplatené náležitosti dopredu na jeden mesiac, boli oblečení a vystrojení a až potom dostali rozkaz, aby si predlo-

žili prosby o prijatie do sboru NB. Z týchto mužov doteraz dobrovoľne vystúpilo 7 a 38 ich bolo prepustených podľa § 22 ods. 1 služ. inštrukcie, pretože sa behom služby na skúšku ukázalo, že sú k službám NB nespôsobilí. U šiestich členov takmer po roku ešte ani doteraz neboli ich žiadosti vyšetrené. Vrchol protizákonného opatrenia boli však tie prípady, keď HVNB pod číslom tým a tým prepustilo z týchto mužov podľa zákona Vasilu Michaja preto, že bol Krajským súdom v Michalovciach odsúdený na 6 mesiacov väzenia pod číslom tým a tým, Michala Kucacinu, ktorý nemal žiadnych zásluh, chýbala mu výška, školské vzdelanie a bol trestaný, atď. (Výkriky, hluk!) Ďalej je odsúdenia hodný prípad npr. Večeru, ktorého prijal VII. odbor Povereníctva vnútra do svojich služieb a nevadilo mu ani to, že bol trestaný Divíznym súdom v Bratislave pod číslom tým a tým na tri mesiace žalára pre poburovanie, ďalej že bol gardistom a nevojakom. Nielen, že ho VII. odbor prijal do služieb, ale povýšil ho na nadporučíka i napriek tomu, že jeho formálne prijatie nebolo uskutočnené. Odsúdenia hodným jednaním je to, že v tom čase, keď sa proti Večerovi zaviedlo súdne pokračovanie u Krajského súdu v Bratislave pre trestné činy, ktorých sa dopustil vo svojej novej funkcii, nie že by ho bol VII. odbor pozbavil služby a bral ho k zodpovednosti, ale ho dal k dispozicii Hlavnému veliteľstvu NB, kde si tento horlivo vybavoval svoje prijatie do sboru a konal službu až do minulého týždňa, keď bol služby pozbavený, pretože ho HKS prichytila pri nákupe 6 čípaných za účelom vykonávania čierneho obchodu. (Smiech. Výkrik: „Vy ste mazanejší!“) Týmto predchádzajúcimi opatreniami boli štátu zapríčinené zbytočné miliónové škody, ku ktorým by nebolo došlo, keby sa bolo pri prijímaní uchádzačov postupovalo podľa zákonných ustanovení.

Premiestovanie príslušníkov NB sa v minulosti dialo zásadne len na nátlak a intervenciu politických strán, čo bolo na škodu nielen samej bezpečnostnej službe, ale i skonsolidovaniu bezpečnostných pomeroch a štátnej pekladnici. Teraz je tento nčsvár odstránený. Mám však jednu prosbu na pána povereníka vnútra, aby keď to služobné pomery dovoľujú, láskavo vyhovoval čo najviac prosbám príslušníkov sboru o premiestovanie a tiež z

tých príčin, že keď niekto koná službu s chuťou a radosťou, tak jej výkon o 100% stúpane.

K stati expozé „Prepúšťanie zo sboru“ musím poznamenať, že nemáme ešte úplný dostatok kvalifikovaných odborníkov v bezpečnostnej službe, ani prebytok financií v štátnej pokladnici, aby sme mohli hazardovať prepúšťaním, penzionovaním a ponechávaním v neistom pomere mnohých príslušníkov sboru, tak ako sa to stalo v minulosti a náprava nebola ani doteraz urobená. Takrečeno vyštváňý bol do výslužby generál Bodický, (potlesk) ktorého úradný lekár Povereníctva vnútra uznal za chorého, avšak vojenský odborník zistil, že je úplne zdravý. Generál Bodický je len 49 ročný, na slovo vzatý odborník, pučista z roku 1939, vojak Slovenského národného povstania, veliteľ čsl. četníctva za povstania, partizán a ilegálny pracovník, a pre túto všetku činnosť bol slovenskou vládou odsúdený na smrť. Proti svojmu penzionovaniu podal odvolanie. (Výkrik: „Mal vstúpiť do KSS!“) Ďalej plukovník Slezák, 55 ročný, vojak Slovenského národného povstania, starý ilegálny pracovník, vždy sa hlási k československej myšlienke a je starým odborníkom. Tento dostáva plný plat, nič nerobí a ako dobrého odborníka ho Slovensko nepotrebuje? (Výkrik: „Neni v strane!“) Jeden z najlepších znalcov predpisov a starý odborník plukovník Čobrda je 52 ročný, bol ilegálnym pracovníkom, vojakom Slovenského národného povstania, bol tiež penzionovaný, ačkoľvek má ešte sto chutí pracovať na budovaní nášho bezpečnostného sboru. (Výkrik: „Neni v strane!“) Ďalej plukovník Karol Hajdóci, ktorého služobný pomer je dosiaľ nevyriešený, poberá plný plat, službu nekoná, vzdor tomu, že sa plne zapojil do Slovenského národného povstania, bol vojakom slovenského národného povstania, partizánom a je jedným z najlepších odborníkov. (Výkrik: „Neni v strane!“) A ďalší dôstojník, ktorého pomer je nevyjasnený a dostáva normálne plné služobné požitky, je 49 ročný pplk. Košera, ktorý sa zapojil do povstania a po dobu 6 mesiacov vydržal u partizánov v horách. Prosím p. povereníka, aby láskave konečne ich veci boli urýchlene a spravodlivo vyriešené, už vzhľadom k tomu, že na HVNB takmer od začiatku chýbajú ešte štábní dôstojníci s odbornými vedomosťami

a s dlhoročnými skúsenosťami. Treba ich zapojiť do budovania Republiky a nie nechať ich odpočívať, pretože nebol sympatický nikomu z býv. III. odboru alebo VI. odboru Povereníctva vnútra v minulosti. (Potlesk.)

Dobré vyškolenie sboru zaručuje jeho dobrú morálku a disciplínu, ako aj správne vykonávanie svojich povinností. Pán generál Ferjenčík sa pečlivo stará o školenie sboru. Najdôležitejšia je výchova veliteľov staníc, ktorí sú dušou bezpečnostnej služby najmä na vidieku. Chválihodné je aj to, že veliteľ školstva sa nepridržiava len starých zkostnatelých predpisov, ale postupuje súčasne s dobou a najmä budúcich veliteľov staníc pripravuje vo všetkých smeroch, ako to vyžaduje dnešný život.

V krátkej budúcnosti sa uskutoční škola pre výkonných dôstojníkov, kde budú mať prednostné právo tiež zaslúžilí členovia sboru.

Okrem tých, proti ktorým sa vedie trestné pokračovanie a niekoľkým Nemcom, bol už celý sbor preverený. Preverovanie v minulosti bolo stranícky vykonávané a až po zákroku niektorých politických činiteľov bola urobená náprava. Čaká nás však ešte jedna chúlостivá vec. Vrávi sa veľa o očiste verejného života. Myslím, že v prvom rade by sa mala vykonať očista u tej inštitúcie, ktorej poslaním je očistu vykonávať, teda u VII. odboru Povereníctva vnútra. (Potlesk. Výkriky, hluk.) Mám tým na mysli odstrániť osoby mravne nezachovalé a v niektorých prípadoch i politicky nespoľahlivé. Mám dôkazy, že u VII. odb. Povereníctva vnútra sa nachádzajú i také osoby, u ktorých je doteraz neznámy ich pôvod a národnosť. Ukrývajú sa pod rôznymi menami a páchajú to najväčšie zlo. Malo by sa však urobiť pevné a konečné rozhodnutie, či platí, alebo neplatí pre všetky politické strany tá zásada, že keď bol niekto exponentom HG, domobrany, HSLŠ, atď. a nevadí mu toto ani pri preverení ani pri povyšovaní, alebo pri prijatí do služieb, pretože je očistený na základe potvrdenia, ktoré obdržal buď od politickej strany, alebo od niektorého politického činiteľa, v ktorom sa dokazuje, že tam, alebo onam bol vyslaný. (Výkriky, hluk.)

Pán povereník vnútra spomenul i to, že ešte sú niektorí príslušníci NB internovaní v Sovietskom Sväze. Mám vedomosť,

že sa do Sovietskeho Sväzu dostali aj také osoby, ktoré boli za Slovenského štátu odsúdené na smrť pre povstaleckú a partizánsku činnosť. Mám vedomosť o tom, že sa tam dostali partizáni, ako aj takí, ktorí všemožne pomáhali partizánskemu hnutiu. Preto je našou svätou povinnosťou týchto ľudí sa ujať, pretože je dokázané, že boli odsúdení vo väčšine prípadoch na základe falošných udaní alebo pomsty. Nejde tu len o nich, ale musíme mať na zreteli aj ich rodiny, ktoré nevinné trpia a o ktoré nie je dosiaľ postarané.

Ozbrojené skupiny hneď po oslobodení našej Republiky usadili sa v našom pohraničí, najmä na východe štátu, kde lúpili a terorizovali obyvateľov. Tu musíme byť povďační nášmu bezpečnostnému sboru, ktorý spolu s československou armádou a s finančnou strážou podnikal veľké akcie proti nepriateľom Republiky a ešte i dodnes tam poniektorí členovia sboru NB svedomite plnia svoj ťažký úkol.

V poslednej dobe ozbrojené skupiny prenikly hlboko na západ, pri tom sa pravdepodobne snažili prejsť do susedných štátov. I napriek tomu, že sa vyhýbajú stretnutiu sa s našimi bezpečnostnými orgánmi, naše orgány konajú svedomite svoje povinnosti, takže nedávno dvaja príslušníci NB v dôsledku tejto svojej horlivej činnosti zaplatili to svojimi životmi.

Dňa 17. t. m. na celoštátnej konferencii Sväzu zamestnancov SNB v Prahe o týchto veciach prehovoril i pán minister vnútra Václav Nosek, ktorý kládol dôraz na to, že musíme potreť benderovské tlupy, aby sme si zabezpečili hranice pre prípad, až jedenkrát odíde Rudá armáda na druhej strane našich hraníc. Akcia Benderovcov je veľkým nebezpečením pre bezpečnostné pomery v štáte a to jak po stránke verejnej, tak i po stránke politickej bezpečnosti. Žiaľbohu sme svedkami, že tu musíme bojovať nielen proti cudzím elementom, ale i proti našim ľuďom, ktorí pod rúskom benderovčiny páchajú organizované lúpeže. Úradne zistené boli 3 prípady a to jeden pri Michalovciach, druhý v okolí Ružomberka a tretí v blízkosti Levoče, kde boli dňa 12. IV. 1947 u väzní 9 páchatelia. Interesantné je to, že u všetkých prípadov išlo o osoby príslušné do tej politickej strany, ktorá neustále obviňuje Demokratickú stranu z protištátnej činnosti. Ba dokonca sa vy-

skytli i prípady, že tieto takzvané benderovské výpravy sa osnovovaly v sekretariáte spomínanej politickej strany. (Výkriky, hluk.) Pýtam sa, kde títo páchatelia berú zbrane a kto ich podporuje? Či toto není podporovanie neporiadku, (výkriky: „Amerika!“ „Ďurčanský!“) brzdenie konsolidácie bezpečnostných pomerov a umožňovanie rozkvetu činnosti protištátnych elementov, čiže fašizmu a reakcie? Čo si máme myslieť o tom, keď začiatkom tohoto mesiaca Národná bezpečnosť pri razii v komunistickej obci Lipt. Lužná zabavila 100 pušiek, 4 automaty, ručné granáty a za 4 nákladné autá voj. výzbroja? (Výkriky: „To je málo! To je demokraciá obec!“) Boli sme už svedkami viacerých prípadov, ako napríklad v Závadke, Šihle, Drábsku, Kysuci, a podobne. V tomto nedovolenom ozbrojovaní nevidia vedúci činitelia KSS ohrožovanie bezpečnosti Republiky? (Hluk.) Nielen, že nevidia, ale v každom prípade sa škodcov zastávajú, poskytujú im ochranu a proti tomu, kto háji záujmy zákona, ostre postupujú. Toto je obraz o tých, ktorí sa opovažujú obviňovať niekoho z protištátnej činnosti. V posledných dňoch sme boli svedkami toho, že Okresný sekretariát KSS v Brezne n/Hronom znemožnil vypátranie zbraní v tomto okrese. (Hlas: „Predseda ONV za KSS vyzýval, aby si schovali zbrane!“ „Je písomný doklad!“ „Ale, keby tak Demokrati mali zbrane a robili tak ako vy, to by bolo krikú!“)

Konsolidácii vnútorných pomerov v štáte najviac škodia ilegálne prechody pašerákov a rôznych bezdomovcov, ktorí sa skrývajú pred zákonom pre ich fašistickú minulosť. Tito pašujú, zapodievaajú sa vyzvedačstvom. Boli urobené opatrenia, aby sa takéto osoby sústreďovali na určitých miestach, odkiaľ sa majú vyhostiť späť do toho štátu, odkiaľ k nám prišli. Príslušníci sboru NB spolu s finančnou strážou túto službu veľmi svedomite konajú, však sú stále znechutení a prekvapení niektorými opatreniami VII. odboru Povereníctva vnútra, pri ktorých tento odbor nielen že hatil službu, ale podporoval ilegálne prechody. Ako dôkaz uvádzam tento prípad: Minulého roku stanica NB Bardejov zadržala 26 uprchlíkov z Poľska, hovoriacich výlučne po nemecty. Keď stanica Bardejov chcela uprchlíkov vrátiť späť do Poľska, resp. do Rakúska vo smysle predpisov, bola v tomto

výkone hatená na základe rádiogramu býv. VI. odboru Povereníctva vnútra, ktorý nariadil spomenutých uprchlíkov eskortovať do Bratislavy. Keď eskorta prišla do Bratislavy, prednosta VI. odboru pán pplk. Viktorin nariadil veliteľovi eskorty, aby uprchlíkov odovzdal súkromnej osobe, istému Dr. Friedlovi, ktorý s Povereníctvom vnútra, ani s úradným výkonom nemal nič spoločného. Keď veliteľ eskorty odoprel tento rozkaz vykonať, asi po 4 hodinách čakania prišli 2 civ. osoby (nie zamestnanci VI. odboru), ktoré prevzali eskortovaných na podklade predloženého potvrdenia, opatreného pečiatkou VI. odboru Povereníctva vnútra. Neskôršie, keď VI. odbor chcel brať na zodpovednosť veliteľa eskorty, preto že zapríčinil útek 26 spomínaných uprchlíkov, veliteľ eskorty sa musel brániť a dokazovať, že on konal presne podľa služobných predpisov a že uprchlíkov prepustil VI. odbor Povereníctva vnútra.

Po skončení vojny zbytky fašizmu na celom svete horľavo vyvíjajú svoju činnosť, ktorá všade, i u nás smeruje proti štátu. Tejto protištátnej činnosti sa najlepšie darí v ilegálnych organizáciách, ktoré sa zakladajú jak doma, tak i v cudzine. Tieto ilegálne organizácie u nás sa živia jednak nádejou na novú vojnu a túžbou po navrátení sa minulosti, alebo túžbou po odtrhnutí časti našej Republiky a jej privtelení k inej mocnosti. Túto poslednú činnosť vyvíjajú najmä na východnom Slovensku isté osoby, ktoré verejne slúžili aj Slovenskému štátu. Tu leží najväčšia zodpovednosť VII. odboru Povereníctva vnútra a jej orgánov. Pochybujem však, že by táto složka splnila svoj úkol s takými odborníkmi, akých má teraz k dispozícii a ešte k tomu, keď si v poslednom čase prepustila svoje najlepšie kvalifikované sily zo služieb. Okrem toho táto složka len vtedy bude konať svoje správne poslanie v záujme slovenského národa a ČSR, keď sa bude vedieť povzniesť nad všetky politické strany a nie ako je tomu teraz.

Slávna Slovenská národná rada! Pri tejto príležitosti si považujem za povinnosť a potrebné objasniť i niektoré momenty okolo prípadu Kubíka v záujme hájenia dobrého mena sboru NB.

Meno kpt. Kubíka sa tak často objavuje či už v tlači alebo v parlamente a to vždy v spojitosti s NB. Prehlasujem, že

Štefan Kubík nie je dôstojníkom NB, pretože do sboru nebol nikdy prijatý a jeho dekrét č. 363/45 prez. zo dňa 21. V. 1945 znie takto: Vážený pán Štefan Kubík, Kcšice, K prvým slobodným oslavám sviatku práce povyšujem Vás za mimoriadne zásluhy a prácu v boji proti Nemcom na kapitána, o čom upovedomujem Hlavné veliteľstvo NB. Za povereníka: Švikruha, v. r. (Výkriky, hluk.) O nedostatku tohto dekrétu, ako aj o nedostatku podmienok prijatia u Kubíka podľa platového zákona sa dozvedelo svojho času i HVNR, ktoré na základe týchto skutočností koncom roku 1945 odoprelo Kubíkovi vyplácať služobný plat. Svojho času boli odhalené vraždy partizánov, najmä ruských, ďalej bezpečnostných orgánov a rôznych nevinných osôb. Podozrenie padlo okrem iných i na Kubíka. Z tohoto vznikly veľké polemiky v tlači a veľké vyšetrovania a interpelácie v parlamente. Činitelia KSS sa húževnate ujali Kubíka a dokonca namiestnym spôsobom napadli vojenského prokurátora, ktorý konal len svoju povinnosť (Hluk.) Nie som k tomu povolaný, aby som zisťoval vinu alebo nevinu Kubíkovu, ale považujem (výkriky) za potrebné a za povinnosť tu oznámiť, že v prípade Kubíkovom sa dobrovoľne prihlásil jeden svedok a sice Ján Kaplač na stanici NB v obci Ves Rudlotice, okres Krnov, ktorý doslovne udal toto: „Sloužil jsem za doby okupace v partizánské skupině Čapajev, odrad Pugačev od 4. srpna do konce listopadu 1944. Velitelem partizánske skupiny byl major Kukurelli. V této skupině sloužil istý Kubík. Asi v měsíci listopadu 1944 byli jsme vysláni na určitou akci směrem Dukla-Laborec-hora Kamjonka. V tomto vyslaném oddílu byl jsem já, major Kukurelli, major Kckin a Kubík. Asi o 7.30. když jsme šli dopředu, uviděl jsem, když dotyčný Kubík vytáhl pistoli Škodovku 6.35 mm a vypálil proti majorovi Kukurelimu asi ze vzdálenosti 2 metrů do levého spánku. Kukurelli upadl ihned mrtev. Pohřben jest u Habury-Ruská Cerkv a byl převezen později do Kosis. Podotýkam, že jsem udal pravdu a žádám, aby věc byla vyšetřena a vinník byl potrestán.“ (Výkriky, hluk.)

Ja k tomu chcem poznamenať len toľko, že u VII. odboru Povereníctva vnútra pozbavili Kubíka služby dňa 10. X. 1946 a napriek tomu mu uctáreň Povereníctva vnútra vyplácala plné požitky až do 1.

mája 1947, čo je okrádanie štátnej pokladnice. Toto je najväčšie obvinenie proti Kubíčkovi a prosím, aby bol prípad dôkladne a nestranne vyšetrený, aby sa s tým nezaspalo, ako s prípadmi zavraždenia partizánov Tkačenku a spol., napriek tomu, že to bolo komisionálne vyšetrené ešte v novembri roku 1946.

O tom, že na východnom Slovensku bol dušou a organizátorom partizánskeho hnutia mjr. Kukuljeli, nepochybuje nikto a je preto našou svätou povinnosťou pričiniť sa o objasnenie prípadu. (Výkriky, hluk.)

Teraz najmä v dvojročnici je veľmi dôležité chrániť i bezpečnosť majetku a osôb v znárodnených podnikoch. Výnosom Povereníctva vnútra č. 7795/1946 zo dňa 6. VIII. 1946 boli zriadené závodné stráže, ktorých úlohou je chrániť štátny majetok. O organizáciu a výzbroj sa stará SOR. Výcvik a školenie stráží majú byť vedené v dohode s organizáciou NB. Keďže ide o stráženie tak dôležitých podnikov a tiež ozbrojovania vo väčšom merítke, s hľadiska verejnej bezpečnosti je žiadúce, aby táto složka bola uzákonená.

Vojenská správa sa už viackrát sťažovala na neprístojnosti, ktorých sa dopúšťajú príslušníci závodných stráží v priemyselných podnikoch. Ako napr. hrávajú karty, opijajú sa a dopúšťajú sa iných deliktov.

Sme svedkami ďalších závažných nedostatkov súvisiacich so závodnými strážami a sice, že často nimi disponujú nekompetentné a nezodpovedné osoby. Napríklad v poslednom čase v závode Stollwerck v Bratislave predseda odborovej organizácie Ján Faban neoprávnene dal príkaz veliteľovi stráže Ignácovi Banárovi, aby na mieste vyhodil zo závodu tajomníka Martina a v prípade, že by sa tento protivil, nariadil, aby ho stráž zastrelila. (Smiech.) Po tomto čine sa nevedela národná správa podniku zaručiť za osobnú bezpečnosť tajomníka Martina. (Výkrik: „Včera som to vyšetroval na Povereníctve výživy a není to pravda!“) Načo sú potom závodné stráže? Kto s nimi disponuje a komu vlastne slúžia? Či to má byť legálne ozbrojovanie istej skupiny ľudí, ktorí budú potom používaní na terorizovanie, presadzovanie neporiadkov do podnikov a na presadzovanie tak zvanej vôle ľudu? (Výkriky.) Prosím pána

povereníka, aby i v tejto veci zjednal nápravu.

Prv než ukončím, musím tu z tohoto miesta odsúdiť štvavý článok „Rudého práva“, ktorým dňa 25. t. m. toto napadlo statočných pracovníkov z Povereníctva vnútra. Viem, o čo ide súdruhom z „Rudého práva.“ Odstrániť niektorých tých pectívých starých školených úradníkov, (smiech) ktorí majú ešte smysel pre svedomitú prácu a rešpektujú právny poriadok. Potom by si „Rudé právo“ a jeho prívrženci namiesto nich nasadilo tam ľudí typu Večera, ktorým by nevadila ani gardistická legitimácia, ani mravná nespoľahlivosť. (Potlesk. Výkriky, hluk.)

Prehlasujem, že my sa od „Rudého práva“ a jeho prívržencov nebudeme učiť ako si máme zariadiť bezpečnosť na Slovensku. (Hlas: „Tak je!“ Iný hlas: „Viď Kazár!“) Slovenský národ i v tomto smere dokázal svoju vyspelosť a to viackrát. Slovenský národ si je plne vedomý, že od vnútornej bezpečnosti, a to najmä teraz, závisí celý beh života v štáte. Keď je v štáte poriadok a zaručená bezpečnosť, vtedy je tam i pozhnanie, práca, sloboda a pokoj. Slovenský národ složil skúšku politickej spoľahlivosti jak počas Slovenského národného povstania, tak i v nedávnych ťažkých dobách. Stálo ho to veľa, veľa trpel a veľa bojoval a bojovať bude i naďalej, nakoľko si je vedomý, že bojuje za demokraciu, za kresťanský svetozor, za slobodu, za nedeliteľnú a šťastnú Republiku československú. (Potlesk.)

„Rudé právo“ a jeho prívrženci takýmto písáčkami znevažujú a znehodnocujú i námahavú a zodpovednú prácu pána povereníka vnútra gen. Dr. Ferjenčíka a jeho spolupracovníkov, ktorí v ťažkých dobách nezradili, ba všemožne napomáhali politicky prenasledovaným občanom Republiky. (Výkriky.) Pán povereník sa všemožne usiluje o konsolidáciu bezpečnostných pomerov, čoho ovocím sú oveľa zlepšené bezpečnostné pomery u nás, ako boli predtým než prevzal tento rezort

Slávna Slovenská národná rada! Demokratická strana vyslovuje za toto pánu povereníkovi vnútra gen. Dr. Ferjenčíkovi svoju najväčšiu dôveru a je kedykoľvek ochotná poskytnúť mu všemožnú podporu v jeho ťažkej práci, k čomu prejavuje tú najlepšiu vôľu. (Potlesk.)

Predseda SNR sa ujal podpredseda SNR Andrej Cvinček.

Podpredseda SNR Andrej Cvinček:

Ďalším rečníkom je pán člen Slovenskej národnej rady Jozef Holička. Udeľujem mu slovo.

Člen SNR Jozef Holička:

Slávna Slovenská národná rada!

K expozé pána povereníka vnútra gen. Dr. Ferjenčíka by som chcel povedať niekoľko poznámok o tom, ako u nás na Slovensku mnoho ráz viazne konfiškovanie priemyselných i pôdohospodárskych majetkov nepriateľov štátu. Chcem prehovoriť o tejto otázke nielen s hľadiska sociálneho, ale predovšetkým s hľadiska štátnej bezpečnosti. I v tejto veci sa môžem pripojiť k vyhláseniu nášho klubu, že naša štátna bezpečnosť závisí od plnenia vládneho programu, lebo je to jedine náš vládny program, ktorý — na základe našich trpkých skúseností z Mníchova a z rokov fašistickej poroby — zaručuje napredovanie slovenského a českého národa a aj pokoj a bezpečnosť Republiky.

Pokiaľ ide o konfiškácie, musím sa odvolať na dekrét č. 108/1945, Sb., ktorý vyhlásil za konfiškovaný všetok majetok nepriateľských osôb a to Nemcov, Maďarov a kolaborantov, bez ohľadu na národnosť, ako i nemeckých, maďarských a kolaborantských spolkov, účastinných spoločností a družstiev. Nemusím znovu zdôrazňovať, aký význam to má pre Republiku a jej ľud, najmä tiež pre slovenský ľud, aby neostávaly majetky od ľudu získané v rukách jeho najväčších nepriateľov, ktorí tieto majetky zneužívali proti demokracii a Republike v časoch najkritičnejších. Dekrét, ktorý som už spomenul, uložil okresným národným výborom a Poverenictvu vnútra, aby konkrétne zistili, ktoré sú tieto nepriateľské osoby, ktorým treba majetky skonfiškovať. Okresné národné výbory a Poverenictvo vnútra mali plniť túto povinnosť z vlastnej iniciatívy a z úradnej moci. Žiaľ, dnes musíme konštatovať, že sa to dialo veľmi nedostatočne. To uznalo konečne i samo Poverenictvo vnútra, keď až teraz navrhlo, aby sa odtiaľto z Bratislavy vyslali do jednotlivých miest osobitné zisťovacie komisie, ktoré majú len teraz urobiť to, čo už malo byť dávno urobené, totiž zisťovať nepriateľské osoby, podliehajúce konfiškácii.

Chcem sa predovšetkým zastaviť u Nemcov, ktorým mal byť ako úhlavným nepriateľom nášho národa a štátu skonfiškovaný majetok. Okresným národným výborom muselo byť známe, ktoré osoby sú v ich okrese nemeckej národnosti a mali samy z vlastnej iniciatívy zaviesť konfiškačné pokračovanie proti nim.

Na ktorého Nemca sa má vzťahovať výnimka z konfiškačného dekrétu, to už nie je vecou okresného národného výboru, ale predovšetkým samého Nemca, aby sa o výnimku a tým tiež o zachovanie československého štátneho občianstva uchádzal. Pravda, túto výnimku môže úspešne uplatniť len ten Nemec, ktorý dokáže, že nikdy neporušil vernosť k Československej republike, k českému a slovenskému národu a že okrem toho činne bojoval za oslobodenie Československej republiky, alebo trpel pod fašistickým teromom.

No, podľa pravdy musím vyhlásiť, že na mnohých miestach terajší predstavitelia okresných národných výborov zavini, že tieto naše ľudové orgány sa odchýlili od svojho správneho poslania a svoju úlohu nesplnili. V takýchto prípadoch mnohé okresné národné výbory samy veci riadne nevyšetřili a často sa uspokojili rôznymi „bumáškami“, podľa ktorých Nemci údajne kdesi-čosi dali partizánom, hoci tí istí Nemci boli prv alebo aj ozať za povstania členmi Deutsche Partei a iných fašistických organizácií a aktívne podporovali nemecký fašistický režim. Okresné národné výbory, ktoré pod vplyvom istých svojich predstaviteľov nebrali dost' vážne štátny a národný záujem, vydávaly tiež tzv. osvedčenia „B“, t. j. potvrdenia o tom, že niektorý nemeec poдал odôvodnenú žiadosť o zachovanie štátneho občianstva a preto nepodlieha konfiškácii, osobám zrejme celkom nehodným. Takéto osvedčenie dostali aj Nemci, o ktorých tie isté národné výbory potvrdili, že boli členmi Deutsche Partei, ako ho dostal napr. Fridrich Holeček od ONV v Žiline. Také osvedčenie dostal dokonca aj Nemec, odsúdený ako aktívny nacističeský ľudovým súdom — napr. Oskár Petz od MNV v Bratislave.

Ešte horšie je to s konfiškáciami u kolaborantov, ktoré sa na Slovensku takmer vôbec neuskutočnili, a to aj u takých osôb, ktoré hraly význačnú úlohu vo fašistickom režime tzv. Slovenského štátu.

Konfiškácie sa v mnohých prípadoch nedotkli dokonca ani takých osôb, ktoré boli za svoju zradcovskú činnosť odsúdené a ktoré treba už aj v dôsledku rozsudku úradne považovať za kolaborantov.

Vyrábajú sa úplné zázraky v premieňaní Nemcov na Maďarov a prípadne na Slovákov. Ľudia, o ktorých je nielen verejne známe, ale aj úradne potvrdené, že boli Nemcami, naraz vystupujú ako nezávadní Slováci. Takýto zázrak sa stal napr. s Hitschom a Alexym v Poprade. O Hitschovi obľstné veliteľstvo Národnej bezpečnosti potvrdilo, že bol zapísaný v sozname členov Deutsche Partei, ten istý Hitsch bol odsúdený okresným ľudovým súdom za podporu nemeckého vojnového úsilia a predsa dostal osvedčenie o štátnej, národnej a ľudovodemokratickej spoľahlivosti a Poverenie vnútra mu toto osvedčenie potvrdilo. A tomu istému Hitschovi potvrdil okresný národný výbor a potvrdilo i Poverenie vnútra, že jeho majetok konfiškácii nepodlieha. Je veľmi nevysvetliteľné, ako môže byť spoľahlivý človek, ktorý bol len nedávno odsúdený okresným ľudovým súdom, bol členom DP a pritom dôkazateľne zväčšil svoj majetok za existencie tzv. Slovenského štátu na štvornásobok dodávkami pre nemeckú armádu a rabovaním slovenských lesov.

V poslednom čase robotníctvo niektorých priemyselných závodov na Slovensku muselo sa ohlásiť a protestovať dokonca aj demonštračnými štrajkami proti tomu, aby už skonfiškované ich podniky neboli vrátené zahraničným kapitalistom a nepriateľom štátu. V týchto prípadoch — ako to bolo v prípade fy Frank v Seredi, v prípade dioseckého cukrovaru a najnovšie v prípade popradského pivovaru — robotníctvo oddané svojej vlasti sa právom rozhorčilo a aj z týchto miest musíme mu len ďakovať za to, že sa postavilo na obranu národného majetku.

V prípade fy Frank v Seredi Poverenie vnútra nepostupovalo správne. Veľmi starostlivo skúmalo údaje, ktoré zdanlivo hovorili proti konfiškácii, ale nepostaralo sa o riadne úradné vyšetrenie ktorým by nestranné zistilo dôkazy, hovoriace za konfiškáciu. Poverenie vnútra mohlo predsa vlastným vyšetrovaním zistiť, v akej feči viedla fy Frank korešpondenciu a knihy, ako sa vedenie firmy správalo za existencie Slovenského štátu a aký vplyv mala na vedenie rodina

Frank. No, Poverenie vnútra v tomto smysle vôbec nevyšetrovalo a uspokojilo sa s dôkazným materiálom, ktorý predložili odvolatelia, t. i. zahraniční kapitalisti.

Ani v prípade dioseckého cukrovaru nemala sa vec ináč. Tu sa okresný národný výbor spokojil jedine s tvrdením, s ktorým vystúpil advokát zahraničných kapitalistov, a na tomto podklade zrušil konfiškáciu, pričom nepreskúmal a nevyšetрил celú vec, najmä nemal na zreteli všetok dôkazný materiál, ktorý hovoril za konfiškáciu.

V oboch prípadoch — i v prípade fy Frank, i v prípade dioseckého cukrovaru — ide o veľký majetok. Vzhľadom na to a tiež vzhľadom na pokus o zásah z cudziny malo Poverenie vnútra vec samo riadne a podrobne vyšetriť a malo samo rozhodnúť ešte v prvej stolici. To sa nestalo ani v jednom, ani v druhom prípade.

Rovnako sa vo veľmi mnohých prípadoch nesprávne postupuje — aj keď ide o konfiškáciu pôdohospodárskych majetkov. Prejavuje sa aj tu línia, ktorá naskrze nevyhovuje štátu a jeho bezpečnosti. Mnohé veľkostatky, ktoré už dávno mali byť konfiškované, aby sa dostali do rúk slovenského ľudu, sú ešte aj dnes v rukách Nemcov, Maďarov, zradcov a dosiaľ konfiškované neboli. Takto mal byť, ale nebol dosiaľ skonfiškovaný majetok nemeckej spoločnosti Negotium, kde takmer všetky účastiny sú v rukách Nemca Hirtscha. Podobne nebol dosiaľ skonfiškovaný majetok Kataríny Szombathelyovej a mnoho iných. Zarážajúca je najmä skutočnosť, že nebola u nás dosiaľ skonfiškovaná pôda ostrihomského arcibiskupstva, hoci ostrihomským arcibiskupom je známy reakcionár Mindszenty a hoci majetok tohto arcibiskupstva v Maďarsku bol už rozpalcovaný. Na Slovensku má tento majetok výmeru 50.000 katastrálnych jútár. Doteraz nelol podaný ešte ani len návrh na konfiškáciu, hoci v smysle nariadenia Slovenskej národnej rady 104 mal už byť skonfiškovaný a rozdelený medzi slovenských roľníkov. Je aj mnoho iných prípadov, že Poverenie pôdohospodárstva a pozemkovej reformy dosiaľ nepodal Sboru povereníkov návrhy na konfiškáciu. Stalo sa tiež v mnohých prípadoch, že zástupcovia Poverenia pôdohospodárstva v konfiškačných komisiách dostali pokyny, aby predložili na prero-

kovanie konfiškácie, o ktorých už rozhodlo svojho času Predsedníctvo Slovenskej národnej rady. A pod vplyvom týchto zástupcov Povereníctva pôdohospodárstva konfiškačné komisie skutočne aj zrušili vo viacerých prípadoch konfiškačné rozhodnutia Predsedníctva SNR. Je jasné, že i tým všetkým sa poškodzujú záujmy štátu a jeho bezpečnosť, ale vnáša sa aj neistota a nepokoj medzi roľníkov, podlamuje sa ich pocit majetkovej istoty, čo tiež naskrze nepodporuje hospodársku konsolidáciu štátu.

Zmätok, spôsobený rušením konfiškačných rozhodnutí umožnil, že miestami bola proti roľníkom dokonca zneužívaná i Národná bezpečnosť. (Výkriky.) Stalo sa to napr. v prípade Leonardyho, kde miestna roľnícka komisia v Šarffi pridelila inventár a statok uchádzačom a kde boli potom členovia tejto komisie obvinení z krádeže tohto inventáru a statku. V prípade Emodyho v Šurankách pri Nitre zase dostali členovia Národnej bezpečnosti príkaz, aby odobrali roľníkom dobytok, ktorý im pridelila miestna roľnícka komisia. Povážlivým spôsobom zakročovala Národná bezpečnosť aj v prípade Majlátha-Pokorného vo Veľkých Chrašťanoch, okres Zlaté Moravce. Tu sa stalo, že veliteľ národnej bezpečnosti v Dolných Slazanoch navštívil Kolomana Valkoviča vo Veľkých Chrašťanoch, spytoval sa ho, kto kázal roľníckej komisii pôdu maďarského veľkostatkára rozdeliť a prikázal mu, aby dal kolíky označujúce prídely vytrhať.

Toto obchádzanie vládneho programu, zákonitých ustanovení a zásad Slovenského národného povstania znepokojuje, ako som už povedal, slovenský ľud. Náš ľud sa domáha nápravy, ako to vidíme v Seredi a v Poprade a ako to dosvedčuje aj jasne vyslovené želanie slovenských dedín. Pokladám za svoju povinnosť vyhlásiť, že Komunistická strana Slovenska podporuje a bude i naďalej v plnej miere podporovať požiadavky slovenských roľníkov a roľníkov, aby už prestaly nepriateľskosti v súvislosti s konfiškáciami nepriateľského majetku. Budeme túto požiadavku slovenského ľudu i naďalej podporovať v záujme štátnej bezpečnosti a aj preto, aby sme zabezpečili pokojný hospodársky vývin na Slovensku, aby nič nebránilo ľudu venovať sa budovateľskej

práci a uskutočňovaniu dvojročného plánu. (Potlesk.)

Podpredseda SNR Andrej Cvinček:

Hlásí sa k slovu ďalší rečník, pán člen Slovenskej národnej rady Michal Chudík.

Člen SNR Michal Chudík:

Slávna Slovenská národná rada!

Myslím a zdá sa mi, že fantastické detektívky členstvo Národnej rady viac zaujímajú, ako konkrétne prípady nášho slovenského pracujúceho ľudu. Podľa toho, ako to vyzerá teraz. (Potlesk.)

S výsostného hľadiska štátnej bezpečnosti a konsolidácie pomerov je dôležité, aby boli do dôsledkov a čím rýchlejšie doriešené tie problémy nášho vnútroštátneho života na Slovensku, ktoré svojou závažnosťou a vlekosťou brzdia budovateľské úsilie nášho národa a zpravidla sú platformou pre činnosť reakčných, štátu a národu nepriateľských elementov. Musíme si preto bedlive všimnúť všetko, čo by mohlo nepriaznivo ovplyvniť dôveru nášho ľudu v pevnosť a trvanlivosť Československej republiky, jeho vieru v pevnosť a trvanlivosť mieru, zaisteného nám spojeneckým Sovietskym sväzom a ostatnými slovanskými národmi, ako aj jeho presvedčenie, že naše priateľstvo k ostatným demokratickým štátom celého sveta je úprimné a poctivé.

Jedným z takýchto problémov našej národnej revolúcie, ktorým sa aj p. povereník vnútra vo svojom expozé podrobne zaoberal, je dokončenie odsunu Nemcov.

Nášmu ľudu bolo zrejmé už priebehom poslednej vojny, že spolužitie s Nemcami v jednom štáte po vojne nebude možné a bolo vrúcnyim želaním celého slovenského národa raz navždy očistiť Slovensko od domácich nacistov a karmazinovcov. Toto želanie zmenilo sa priebehom národného povstania a po ňom, v dňoch najtvrdšieho zápasu Slovákov o svoju národnú a československú štátnu existenciu v pevne a tvrdé odhodlanie, raz navždy zúčtovať s nesprátnym a slovenskému ľudu nepriateľským nemectvom. A ten fakt, že naše účtovanie s mnohonásobnými vrahmi slovenských partizánov a povstalcov, slovenských bezbranných žien, detí, a starcov dýlo sa formou nekrvavou takou cestou, ktorá by každému kultúrnemu národu robila česť, svedčí o mravnej a ľudskej čistote a výške a o mohut-

nej duchovnej istote a sile celého slovenského národa.

Otázka odsunu zvyškov domácich Nemcov stala sa skutočne záležitosťou širokých mas pracujúceho ľudu a pri riešení úloh s touto akciou súvisiacich mohli sa bezpečnostné orgány pevne opierať o pomoc a podporu u všetkého slovenského obyvateľstva. Aj s tohto miesta treba s vďakou kvitovať namáhavú a obetavú činnosť Národnej bezpečnosti a ostatných bezpečnostných orgánov, ktoré so svedomitosťou a dôslednosťou im vlastnou vykonali všetko, čo bolo v ich moci, aby sa odsunu nevyhol nikto, kto tam patril.

Pravda, ako pri každej inej príležitosti, tak aj pri odsune Nemcov ukázaly svoju pravú tvár mnohé národne chabé alebo priam zradcovské živly. Pokúšali sa dostať z odsunu veľaraz takých Nemcov, ktorí v svojom okolí boli piliermi nacizmu. Že to neboli drobní, bezvýznamní ľudia, netreba zdôrazňovať. Boli v niektorých obciach Spiša ako v Hobergarte, Gniazdach atď., kde váha odbojových síl a pokrokového občianstva bola menšia, podarilo sa ochrancom Nemcov urobiť z odsunu paškvil a načas ich „zachrániť“ pre Slovensko. Tiež úsilie jednotlivcov, ktorí za úplaty vymáhali Nemcov z odsunu, bolo časté a široká verejnosť sa právom nad počínaním takých „vlastencov“ pohoršovala. Veríme, že pán povereník vnútra bude si považovať za svoju historickú a národnú povinnosť zbaviť slovenský ľud aj od zbývajúcich Nemcov, bez ohľadu na falošné jojkovanie a nepravý humanizmus intrigánov.

Skončením odsunu Nemcov bude uzavretá jedna z najtrápnejších kapitol histórie Slovákov.

Do širokého rámca národnej revolúcie zapadá tiež okrem odsunu Nemcov, výmeny obyvateľstva s Maďarskom, súdenia zradcov a kolaborantov aj preverenie každého občana slovenskej národnosti nášho štátu s hľadiska štátnej, národnej a ľudovodemokratickej spoľahlivosti. Správne bolo usúdené hneď v prvých dňoch po oslobodení, že po vojnovej povichrici a po toľkých politických zmenách, ktorým bolo obyvateľstvo celej Republiky vystavené, je nutné, aby bola skúmaná štátna spoľahlivosť najmä tých ľudí, na ktorých spočíva bezpečnosť ľudovodemokratického zriadenia nášho štátu. Boli k tomu určené okresné preverovacie komisie a pri

štátnych úradoch komisie pri každom centrálnom úrade. Tí, ktorí obstáli v tejto ťažkej životnej skúške po každej stránke, môžu na základe vysvedčenia o štátnej, národnej a ľudovodemokratickej spoľahlivosti zastávať akúkoľvek zodpovednú funkciu v našom verejnom a spoločenskom živote, pre ktorú stačia ich vlohy, vzdelanie a prax.

(My Komunisti sme nepriateľmi umelého vytvárania ovzdušia permanentného preverovania. Táto kapitola by bola už dávno za nami, keby myšlienka preverenia nebola denne znehodnocovaná reakčnými kruhmi, ľuďmi za bakšiš ochotne slúžiacimi aj zradcom a falošnými prorokmi humanizmu. Ako ilustrácia činnosti reakcie v tomto smere nech slúži vydanie štátnej, národnej a ľudovodemokratickej spoľahlivosti Okresným národným výborom v Poprade Nemco-Madžárovi odsúdenému Okresným ľudovým súdom v Poprade, členovi Deutsche Partei pánu Ing. Hitschovi, štyrmi hlasmi členov rady ONV nezúčastnených v odboji, proti trom hlasom medzi nimi jednému hlasu z Demokratickej strany, občanov, ktorí sa povstania a odboja proti Nemcom zúčastnili. (Výkrik: „Dať to povereníctvu a toť rozhodne!“) Bohužiaľ bolo sa treba až hore dovoliavať tej pravdy. Tak isto a na základe chlórom sfalšovaných sčítacích listín — to je fakt a dokázané bezpečnostnými orgánmi — aj továrnikovi Nemcovi Richardovi Alexymu. Pravdaže, štamperlikové priateľstvá v cestovných, rýchlikových jedálnych vozňoch tzv. lepšej pánskej spoločnosti hrajú vždy dôležitú rolu pri týchto protiludových, (výkrik: „Politická spoľahlivosť vydaná predsedom KSS!“) protinárodných a protištátnych aktoch. A povstanci a partizáni, ilegálni pracovníci a politickí väzni, od vás je „aktom nezodpovednosti“, keď reagujete na také výčiny už prismeľých kupcov v chráme národnej čistoty. tak ako káže Vaša odbojárska česť. (Výkriky.)

No, (snahy znehodnotiť preverovanie dokazujú jasne, že akú dôležitú úlohu hrá vydávanie vysvedčenia o spoľahlivosti alebo preverovací dekrét v organizácii nášho slobodne sa rozvíjajúceho hospodárskeho, politického a spoločného života. Preto žiadame Povereníctvo vnútra, aby otázke vydávania osvedčení o štátnej, národnej a ľudovodemokratickej spoľahlivosti, venovalo v budúcnosti náležitú pozornosť.

A nielen to! Je nutné, aby Povereníctvo vnútra ako dozorčí orgán okresných národných výborov stíhalo každého úradníka úradu ONV alebo člena ONV, ktorý sa proti predpisom v tomto smere vydaným akýmkoľvek spôsobom prehráša.

Nehovorím o národnej cti takých ľudí, ktorí podobným pánom odhlasovali politickú spoľahlivosť.

Ideálom a to ideálom na dosah ruky pre nás všetkých, ktorí sme za ČSR bojovali alebo boli väznení, je, mať túto obnovenú Republiku československú štátne jednotnú a nerozdeľiteľnú, národne konsolidovanú a ľudovodemokratickú. Preto povinnosťou nás všetkých je bdieť aj nad vydávaním vysvedčení o spoľahlivosti, ktoré prezentujú občanov pre služby tejto Republike a odmietnuť všetkých, ktorí paktovaním s piatou kolonou záujmy nášho štátu ohrožujú. (Potlesk.)

Toto sú pre nás hľadiská, ktoré podmieňujú tiež našu štátnu bezpečnosť s hľadiská medzinárodného. Lebo len štát vnútorne pevný, jednotný môže byť cenovým partnerom ostatným spojencom. Vyvíjať zvýšené úsilie pre odstránenie všetkých prekážok na ceste za hospodárskou a politickou konsolidáciou je preto požiadavkou prítomných dní.

Nesmieme sa zastaviť ani na okamžik ani pri takej prekážke, ako je prítomnosť benderovských bánd na východnom Slovensku. (Výkrik: „Hovoril o tom už Váš predrečník!“) Prosím, ja mám slovo a neráňte ma opravovať. I keď sa dnes už dívame na tieto bosé, poľnahé a hladom zdecimované lupičské hordy ako na posledné neslávne dejstvo nacistickej frašky, je potrebné ihneď energicky skončiť s ich prítomnosťou v severných okresoch východného Slovenska (Potlesk) A to myslím, nemusí rozčuľovať ani pána poslanca Gécioho, keď sa i dvakrát zdôrazní na pôde Národnej rady. Dnes už neprišli sem preto, aby robili predvolebnú agitáciu určitej politickej strane a prenasledovali Komunistov. (potlesk) ale uchýlili sa do slovenských lesov pred treštajúcou rukou spojeneckej poľskej armády. No, predseda ich prítomnosťou trpí autorita štátnej svrchovanosti, dobré meno československej armády a bezpečnostných sborov. Bolo by preto na mieste, keby na pomoc armáde boli pod velením príslušníkov Národnej bezpečnosti a finančnej stráže vyzbrojení partizáni a vo-

jaci ohrozených obcí, ktorí by tieto strážili a benderovské tlupy do dedín nepripúšťali.

Toto sme povinní urobiť už aj preto, že utrpenia východoslovenského obyvateľstva, vojnou najťažšie postihnutého, bolo priveľa.

Je len treba obdivovať oddanosť občanov východoslovenských miest a dedín k československej republike. Tu, v najťažšie skúšanom kraji nášho štátu pevne zakotvuje program ľudovej demokracie. Východnému Slovensku, ako mostu medzi ostatnými časťami našej republiky a našu štátnu národnú slobodu zaručujúcim spojeneckým Sovietskym sväzom treba preto venovať zvýšenú starostlivosť a pomoc pri odstraňovaní všetkých následkov tejto poslednej vojny. Apelujem aj v rámci tejto rozpravy na pána povereníka vnútra, aby si pozorne všimol pomerov na východnom Slovensku. (Potlesk.)

Podpredseda SNR Andrej Cvinček:

Udeľujem slovo pánu členovi Slovenskej národnej rady Michalovi Gécimu.

Člen SNR Michal Géci:

Slávna Slovenská národná rada!

Rád konštatujem, že od minulého roku, potom, čo zaujal miesto povereníka vnútra pán divízy generál Dr. Mikuláš Ferjenčík, pomery vo vnútornej správe a v Národnej bezpečnosti, ako i pomery politické sa značne zlepšili. Istéže treba za túto nápravu v prvom rade poďakovať pánu povereníkovi a jeho spolupracovníkom na Povereníctve vnútra.

Ale pri rozprave o expozé povereníka vnútra dovoľm si byť otvorene aj kritickým a povedľa už vyslovenej pochvaly dovoľm si poukázať i na nedostatky, chyby a častokrát i na krivdy, ktoré sú páchané nezodpovednými ľuďmi vo sbore Národnej bezpečnosti.

Národná bezpečnosť má byť strážkyňou verejného poriadku, orgánom nadstranníckym, má sa riadiť jedine povinnosťami, vyplývajúcimi z platných zákonov a nariadení. No, sme svedkami veľmi často skutočností, ktoré sú v rozpore s takýmito zásadami, lebo Národná bezpečnosť necháva sa čisto ovplyvňovať príkazmi jednej politickej strany, ba priamo prijíma od nej dispozície pre svoje konanie a častokrát vystupuje nedemokraticky

proti zásadám ľudovej slobody a protizákonne.

Po oslobodení Republiky niektorí členovia Národnej bezpečnosti vystrájali veci, ktoré sú podľa platných zákonov trestné.

Dovolím si tu pripomenúť prípad oblasťného veliteľa Košice-vidiek, pána, dnes už štábného kapitána Korša, ktorý po oslobodení, pretože bol príslušníkom Komunistickej strany Slovenska, súdil nevinných ľudí a neskoršie sa ukázalo, že sám patril na lavicu obžalovaných. Bol Okresným ľudovým súdom v Lipt. Sv. Mikuláši odsúdený preto, že bil a trýznil ilegálnych pracovníkov a taktiež aj príslušníkov Komunistickej strany. Teda človek, ktorý bol predtým obžalobcom u okresného ľudového súdu a ktorý protizákonne nechal napr. zhabať časopis „Demokrat“ na príkaz jedného politického sekretariátu a za to namiesto toho, aby bol disciplinárne potrestaný, bol bývalým poverenikom Dr. Viktorom povýšený na štábného kapitána. (Výkrik: „Tak sa patrí!“)

Kapitán Korš šiel vo svojej stranníckej zaslepenosti tak ďaleko, že nechal v okrese košickom v obci Nádošť zaistiť šesť mužov a štyri ženy, z ktorých jedna bola 75 ročná, len preto, že sa títo postavili proti zákonným osnovám ministra Ďuriša. (Výkrik: „Akým?“) A všetkých týchto šesť občanov hrdo sa hlásilo počas maďarskej okupácie k slovenskej národnosti.

To som spomenul len jeden prípad. (Výkriky, hluk)

Kde sú ostatné? Ostatné, ako napr. pán Müller a spol. z roku 1945 v Košiciach? Kde je prípad z Gelnice? A keď veliteľ postupoval nadstrannícky, bol pozbavený svojho pôvodného miesta a preložený len preto, že postupoval proti rušiteľom zákonu.

Slávna Slovenská národná rada! Pýtam sa, či je možné, aby takýto ľudia vykonávali naďalej bezpečnostnú službu? Či je možné, aby takýto ľudia boli k tomu ešte i povyšovaní? Či sa bude i naďalej trpieť, aby slovenský národ žil pred nimi v strachu a neistote? Iste nikto nemôže povedať, že títo ľudia majú v ilegálnosti nejaké zásluhy. Požadujem revíziu v povyšovaní, v kvalifikovaní u Národnej bezpečnosti. A to revíziu až do dôsledkov (potlesk hluk).

Niektorí príslušníci Národnej bezpečnosti, najmä tí, ktorí boli prijatí do tohto

bezpečnostného sboru už po oslobodení, prevádzajú rôznu činnosť, ale len málo z tej, ktorá je ich zákonnou povinnosťou. To sa týka najmä dnešného slávneho VII. odboru na Povereníctve vnútra, kde vyšetrujú ilegálne, kde bijú, čiže môžeme nazvať VII. odbor, že je mučiarňou.

Doposiaľ VII. odbor nezaistil tých previnilcov, ktorí vedome vraždili našich hrdinských partizánov na východnom Slovensku. Tak sa nestalo ani v prípade Martina Kukureliho, ani v prípade zavraždenia Tkačenku a Repku, nestalo sa ani pri zavraždení slávnych hrdinských partizánov Rokosovského a spol. Volám preto, aby raz konečne tento VII. odbor zbral týchto vrahov na zodpovednosť. (Potlesk, výkriky: „Tak je!“).

Je iste na mieste, keď s tohto fóra žiadame nápravu, celých šesť rokov cez vojnu stavali sme sa proti nacistickým spôsobom ÚSB, Gestapa a koncentrákom a dnes, keď máme slobodu, demokratickú domovinu, nie je možné ďalej trpieť metódy, vlastné len tým zlovestným formáciám Gestapa, ÚSB a iným. Taktiež volám i tých, ktorí vo Francii dezertovali, aby sa pred platnými zákonmi Republiky československej taktiež zodpovedali. (Výkrik: „Meno!“) Nemôžeme trpieť policajný diktát a teror. Náš ľud bojoval za demokraciu a slobodu, proti krivde a nenávisti. (Odpoveď na dotaz z lavice „udať meno“: „Sú na právoplatnej listine MNO Praha!“)

Pán povereník sa ďalej zmienil o stávkach. Ja sa nebojím prehlásiť, že poväčšine stávky zapríčinené sú odborovou organizáciou ROH (Výkriky: „To je ono!“). Jej stranícko-politickým počínaním. Ak ROH bude používať robotníctvo ako nástroj pre stranícko-politickú ideológiu a ako nástroj k politickej špekulácii, tak môžeme i naďalej očakávať stávky ďalšie. Domnievam sa, že odborová organizácia ROH není tu na to, aby robotníkov štvála, ale na to, aby robotníkom zlepšovala ich životný štandard. (Výkrik: „Zajtra v Stollwercku stávka!“)

Pokiaľ ide o odsun Nemcov, i tu treba poznamenať, že sa z veľkej časti riadil záujmami stranícko-politickými. Najčastejšie kompetentné úrady sbierali informácie len od jednej politickej strany. Jasne sa to ukázalo v gelnickom okrese a v moldavskom okrese. V dôsledku toho aj bý-

valých príslušníkov FS prehlásili za partizánov, obstarali im rôzne potvrdenia, len preto, aby ich mohli ponechať ako svojich stranníkov na Slovensku.

Medzev, okres Moldava, Komisie pôsobiace pri odsune nepostupovali objektívne, ale strannicky, nehľadiac ani na celonárodný a celoštátny záujem.

Nie sme proti tomu, aby sa proti rozličným darebákovi, leňochovi a ľudovi nič národu a štátu neprinášajúcim zakročilo. Je známe, že máme plno všelijakých kaviarenských povalečov, ktorí nič nerobia, len sa priživujú na nedostatku iných pracujúcich. Myslím predovšetkým na čiernych obchodníkov, ktorých sú plné kaviarne. Zárok proti týmto ľuďom bol by mravný a žiaduci aj cez intervenciu bárs ktorej politickej strany. Sme však rozhodne proti tomu, aby pracovné tábory slúžili za náhradu býv. koncentračných táborov v akejkoľvek inej forme.

Chcem sa dotknúť ešte aj otázky trestov za cenové priestupky. Bolo zistené, že sa tieto tresty vymierajú tiež jednostranne. (Výkrik: „Nadstrannicky!“) V budúcnosti je treba, aby sa takéto priestupky najprv náležite vyšetrili a aby sa obvinenému pri pokračovaní dala možnosť obhajoby. Zásada spravodlivosti, ktorá je podstatou súdneho pojednávania, musí byť dodržiavaná aj pri policajnom trestnom pokračovaní.

Treba sa tiež zaoberať tou časťou expozé pána povereníka, v ktorej hovorí o národných výboroch. Tieto boli už na malé výnimky reorganizované, ale i naďalej mnohé okresy, zvlášť tie, ktoré sú spravované okresnými správnymi komisiami, majú ťažké boľasti.

O činnosti okresných správnych komisií myslím sa ani netreba rozširovať, nakoľko činnosť najmä jednotlivých pánov predsedov je dobre známa nielen jednotlivým členom Slovenskej národnej rady, ale aj širokej slovenskej verejnosti. Preto prosím pána povereníka, aby tak, ako posledné dni v okrese Moldava urobil patričné kroky na usporiadanie pomerov v tamojšom okrese, urobil aj v ostatných okresoch, kde je podobný prípad, teda v okrese Kráľovský Chlumec a v iných, Veľké Kapušany a v ostatných okresoch na južnom Slovensku. (Potlesk.) Povereníctvu vnútra bol podaný celý elaborát o hľadaní Kráľovského Chlumca a o závaž-

nej činnosti pána predsedu OSK. No, Povereníctvo ho trpí naďalej, lebo švagrovstvo, podotýkam švagrovstvo je viac, ako skutočný poriadok v okrese v prospech statočných Slovákov, ktorí tam žijú. Podotýkam, netýka sa to tuná prítomného pána povereníka. (Výkriky.)

Opačný prípad sú Veľké Kapušany. Tam patričný prednosta na Povereníctve vnútra na základe intervencie politickej strany pozbavil predsedu OSK behom 24 hodín, (výkriky: „Tak sa patrí!“) hoci sa udanie nezakladalo vôbec na pravde. Tu je dôkazom skutočnosť, že oddelenie spravujúce OSK a MSK je vedené čiste strannicky, neodborne, ba dokonca rodinkársky. (Výkriky: „Nie! Nadstrannicky komunizmus!“) Preto žiadame, aby prednostovia OSK, ktorí sú takí ako v Moldave, boli ihneď suspendovaní a bolo proti nim zavedené trestné pokračovanie a aby prednosta príslušného odboru na Povereníctve bol vymenený za odborníka znalého pomerov na južnom Slovensku. (Výkriky.) Bolo by iste účelné, keby zvláštna komisia, utvorená z členov pléna Slovenskej národnej rady, na mieste, v jednotlivých okresoch na južnom Slovensku zistila skutočný stav a o veci podala hlásenie, aby tak mohla byť v uvedených okresoch čím skôr zjednaná očakávaná náprava.

Taktiež IV. odbor Povereníctva vnútra je potrebné obsadiť človekom schopným, ktorý nebude viesť odbor podľa strannických záujmov, ale podľa potreby, ako to vyžaduje najlepší chod služby na úradoch miestnych národných výborov a okresných národných výborov. (Potlesk.)

Najväčšou boľastou nášho ľudu, ktorý bol vojnou značne poškodený, je preplácanie vojnových škôd. Žiada sa tu poznamenať, že preplácanie dlhší čas zastalo. Pominie sa ďalší rok a likvidácia vojnových škôd nebude ani zďaleka skončená. Preto žiadame, aby i do likvidácie vojnových škôd bola zavedená pružnosť, menej byrokratického jednaní, aby jednotlivci boli čím skôr odškodnení a vojnové škody sa konečne zlikvidovali. (Výkriky: „V novohanskom okrese vyplácala priamo DS!“ „Ale aj Komunistom, pán kolega!“) Tu nezabúdajme ani Slovákov, ktorí boli za šesť rokov pod Maďarmi, (hluk) kde trpeli hospodársku biedu a k tomu hrozná vojna ich biedu ešte zvýšila. (Vý-

kriky, hluč.) Dnes nemôžu dostať ani haliera, lebo nie sú v strane, ktorá by im mohla urýchlene vybaviť politické osvedčenie o spravodlivosti, hoci museli si aj odsedieť v maďarskom žalári pre svoje národné a politické presvedčenie v tom čase, keď tí ľudia, ktorí rozhodujú o politickej a národnej spoľahlivosti dnes, slúžili Maďarom, alebo boli príslušníkmi organizácií protislovenských. (Výkrik: „Ilegálne tam boli poslaní!“) Jedno je isté, že pán povereník Kvetko nesľubuje dávať a dáva, iní sľubujú a dosiaľ nič nedali. (Potlesk.)

Preverovanie v mnohých okresoch, najmä na južnom Slovensku, zvlášť v rokoch 1945 a 1946 prevádzalo sa výlučne stranícky, kde osvedčenie o národnej a politickej spoľahlivosti dostali ľudia so záhadnou minulosťou, Maďari a Nemci a vydávanie národnej a politickej spoľahlivosti Slovákom bolo sťažované len preto, že neboli príslušníkmi strany KSS, ktorá mala a má ešte aj dnes veľký vplyv cez predsedu OSK.

Do celého preverovania je potrebné viac pružnosti. Politické strany nemôžu určovať, či je niekto spoľahlivý alebo nie, lebo podľa jednej by bol spoľahlivý aj bývalý minister vnútra Mach. (Potlesk. Výkriky.) Iní s menšou vinou boli postavení pred ľudovú súdu a s menšou vinou ako Mach by boli aj povesení.

Aby sme skončili revolúciu a začali normálny život, je potrebné aj preverovanie čím skôr ukončiť, lebo nie je možné, aby veľká časť našich ľudí bola držaná v neistote, nakoľko týmto trpí najmä pracovná morálka, a cez ňu celé naše hospodárstvo a dvojročnica. (Výkriky, hluč.) Mnoho ľudí nie je zapojených do práce len preto, lebo čakajú vybavenie osvedčenia o národnej a politickej spoľahlivosti. Dnes už konečne potrebujeme každého zapojiť do budovateľskej práce novej Republiky.

Aby bol u nás každý celou svojou silou zapojený do budovania, je potrebné taktiež čím skôr previesť reslovakizáciu, lebo podobným stavom, aký je na južnom Slovensku, trpí hospodársky život, najmä čo sa týka sektoru zásobovania, resp. dodávania obilia a vôbec celého hospodárskeho vývoja v Republike. (Výkriky.)

Nakoniec žiadam, aby bol čím skôr doplnený stav odborného úradníctva v Medzilaborciach, v Snine, Svidníku, Stropko-

ve z ONV na západnom Slovensku, ktoré majú úradníctva nad systemizovaný počet a nie sú u nich tak nepostrádateľní, ako v uvedených okresoch, nakoľko je dnes o mnoho viac administratívnej práce v uvedených východoslovenských okresoch, ako v okresoch skonsolidovaných aj po stránke hospodárskej. Je pravdou, že nie je dostatok administratívnych kvalifikovaných síl pre okresné národné výbory a miestne národné výbory, lebo sa uchýlili do inej služby.

Prečo sa tak stalo, musíme si taktiež zodpovedať. Treba si opäť pripomenúť stav, ktorý bol v roku 1945, najmä ešte v Košiciach, keď sme notárov nepotrebovali a bývalých náčelníkov sme nechali zatvárať, aj keď mali nemalé zásluhy v odboji. V tom čase stáli buráškovi úradníci, ktorí nemali žiadnu prácu, ale bolo hlavné, že boli príslušníkmi politickej strany p. povereníka vnútra v tomto roku, t. j. dnešného pána predsedu Sboru povereníkov Dr. Husáka. (Výkrik: „Poznáme!“) Pripomením len prípad jedného z bývalých okresných náčelníkov, ktorého pán povereník v tom čase vyhlásil, že službu tohoto náčelníka na Povereníctve nepotrebuje. Menovaný si potom musel hľadať miesto na inom úrade, hoci to bol na slovo vzatý právnik a administratívny úradník s viacročnou praxou a dokonca ilegálny pracovník. Ďalej je tu prípad Dr. Denku a podobných prípadov by sme mohli uvádzať nekonečný rad. V tom čase namiesto toho, aby sme administratívu budovali, sme ju burali a dnes môžeme právom povedať, že rozbúraním administratívy v roku 1945 boli spôsobené všetky tie škody, ktoré vznikly po oslobodení. A právom sa môžeme spýtať, kedy budú bráni na zodpovednosť tí ľudia, ktorí to zapríčinili? (Výkriky.) Podľa vyhlásenia v expozé pána povereníka máme v Košiciach revíziu odbočku Povereníctva vnútra. Ale v skutočnosti uvedená odbočka nemá žiadnej právomoci, podľa ktorej by mohla zjednať nápravu v prospech konsolidácie pomerov na východnom Slovensku. Preto ako člen Slovenskej národnej rady z východného Slovenska dovoľujem si požiadať v mene slovenského východu, aby právomoc, najmä kde je to v záujme konsolidácie, bola v rámci zákonných možností rozšírená.

(Stotožňujem sa s tým vyhlásením pána povereníka, v ktorom reklamuje právo pre

prednostov miestnych a okresných národných výborov ex offio podať odvolanie proti usneseniam samosprávnych sväzkov, pokiaľ ich usneseniami by bol porušený zákon, pokračovaním spôsobené škody, alebo bol by ohrozený verejný záujem.

Uvedeným vyhlásením aj autorita administratívneho úradu by sa nepomerne zlepšila a mnohým nepríjemným veciam v národných výboroch by sa dalo predísť.)

Končiac, dovoľujem si ešte pripomenúť niekoľko poznámok k reči pána člena Národnej rady Holdoša. A dovoľím sa ho spýtať, kedy VII. odbor, Národná bezpečnosť alebo kompetentné úrady konečne zlikvidujú prípad pána Vaška v Piešťanoch, príslušníka Komunistickej strany, ktorý verejne kričal: „Nech žije Hitler!“ (Výkriky: „Však je mŕtvy!“) Národný front v Piešťanoch, dovoľím si poznamenať, taktiež zistil, že na manifestácii, ktorá tam vznikla, na manifestácii protištátnej boli prítomní aj príslušníci Komunistickej strany, či už ženy alebo muži. Taktiež žiadame pána povereníka, Povereniec vnútra a VII. odbor, aby konečne aj proti týmto buričom právneho poriadku, proti týmto, na ktorých tiež patrí zákon na ochranu republiky, bolo zakročené. (Potlesk.)

Ďalej si dovoľím pána člena Slovenskej národnej rady Holdoša pozvať, nech sa príde pozrieť na východné Slovensko a nielen na východné Slovensko, ale na celý slovenský juh, ktorý bol v Maďarsku, aby sa tam sám osobne mohol presvedčiť na tú reakčnú fašistickú činnosť povereníka Dr. Böhma. (Potlesk.) Aby tam osobne mohol sa presvedčiť o tom, čo tu povedal, že ako za ním nestoja tamní Slováci, ktorí mu celých šesť rokov dávali všetku dôveru, aby potieral maďarizáciu dobrých slovenských ľudí horthyovskou bagančou. A tu si dovoľím poukázať len na jedny noviny, ktoré stály k službe slávnej maďarskej vlády za 6 rokov, „Naša zástava“, kde veľmi dobre hovoria o činnosti najväčšieho reakcionára, podľa slov pána člena národnej rady Holdoša, nasledovne: (Výkriky: „Prečo teda Dr. Böhma nedáte zavrieť?“)

Slávna Slovenská národná rada!

Porovnajte sami. Vy buďte kritikmi Dr. Böhma, buďte kritikmi maďarskej vlády

a prednesu pána poslanca, čiže člena Slovenskej národnej rady Holdoša.

Chto to ten Emanuel Böhm?

V 13-tim numeru „Slovenská Jednota“ donosi titulni článok, v ktorom še jedna o memorandum, poslani p. ministerskemu prezešovi gr. Teleki Pálovi.

Nič bi nenapadlo človekovi z memorandumu, kebi ňevyšlo na jave daco z jeho obsahu. Tim meňej vtedy, keď je memorandum pri obsahovim posudku akuradni, ďalej, keď ho taki človek, ako take ľudze predkladaju, o ktorom je znamo, že maju na sumeňu akuradne predpokladi — či už o štatnosti, abo o inšim.

Ale na každi pad ňeujdze od pozornosci, keď še dočítame takeho dačeho: „My slovenski vedúci činitelia...“ a potim „Slovenská Jednota“ dovodzuje, že na prednim mescu še podpisal Dr. Emanuel Böhm.

Ta chto že to ten Böhm? Zkadzi pochodzi? — Z čeho žije — a potim — o tu hľeda? — opita še človek sam od sebe.

Dr. Emanuel Böhm še narodzel 1. februára 1909 vo Vrutkoch, jeho otec — totiž Emanuel — narodzeni vo Vidňu 11-ho sept. 1877, jeho dzedo — tiž Emanuel — Vclav — V Chrudime na Čechoch 9-ho sept. 1853, jeho dzedo (po maceri) Jozef Srnka, narodzeni na Čechoch v Okolíčné v sept. 1853.

Keď pozorujeme rodne udaje, vidzime, že ten novočasni a sam še bezočivo nanukaci „vedúci činitel“, politicki a kulturni pracovník je cpravdzivi Čechun!

Len Čechun može podpisac taki vijav, jaki „Slov. Jednota“ spomina: „Hoci odstup po dvoch rokoch nemožno pokladať za dejinný...“

Čudni to pochop o skutkovich zjavoch v hlavie toho pamaška. Vedľa ňeho ozdaj ľem to je „dejinné“, keď Uhersku krajinu rozkusali a navrat odebranich částkoch — to ňe?

A taki cudziňec chce še s jeho farizejskim pretvaraňom za dajakeho slovenského apoštola nanukac?

Dobre bi bulo, keby še verchnosc dakus ľepši poohládala a buričoch uherskeho života stigmatizovala. Docs smutne pamjatki nam ostali v pameci z českého „raja“, pitame verchnosc, ňej nas veruje od čechuňskich buntošoch, bo Uherska krajina je zem pokoja.

Tu si dovoľím poznamenať, aby slávna Slovenská národná rada, resp. jej členovia porovnali tento článok vládneho časopisu vlády maďarskej „Naša Zástava“, ktorý mal za úkol rozbiť Slovač v Maďarsku na západniarov a východniarov a tak v mútnych vodách loviť ryby, aby s týmto vládnym činiteľom horthyovskej vlády porovnali reč, člena Slovenskej národnej rady Holdoša. (Výkriky.) Ďalej si dovoľím poznamenať a volať na zodpovednosť všetkých tých, ktorí v roku 1945 namiesto toho, aby slúžili záujmom Republiky československej pri jej kľadení prvých základov, začali na schôdzach rečniť proti Slovenskej národnej rade, čiže proti výdobytcom, taktiež si dovoľili verejne vystupovať a rečniť voči bratom Čechom, ako aj priamo proti dnešnému nášmu pánu prezidentovi Dr. Eduardovi Benešovi. (Potlesk.) Voláme všetkých týchto na zodpovednosť, aby sa zodpovedali podľa zákona na ochranu republiky tak, aby už končene Povereníctvo vnútra, resp. VII. odbor si posvietil na týchto ľuďoch a aby si posvietil aj na tých, ktorí v tom čase na východnom Slovensku boli ako vedúci politickí činitelia Komunistickej strany a Slovenskej národnej rady a mlčky trpeli tieto reči, že do memoranda podpisovej akcie na odtrhnutie Slovenska atď. Aby aj títo ľudia boli taktiež bráni na zodpovednosť podľa citovaného zákona, či už sedia vo vláde Republiky československej, či už sedia v Sborní povereníkov, či už sedia v Ústavnodárnom národnom zhromaždení, alebo sedia tuná medzi Vami. (Potlesk.) A tiež dovoľíme si žiadať, aby boli bráni na zodpovednosť a stíhaní aj tí, ktorí sú taktiež na tej istej listine ako nasledujúci, na ktorej je aj poslanec za Demokratickú stranu Staško, ktorí tak isto dezertovali nielen v Paríži, nielen vo Francii, ale dezertovali priamo v Anglii. (Potlesk, výkrik: „Tak je!“)

Pri ukončení svojich pripomienok k expozé pána povereníka dovoľujem si mu za jeho doterajšiu prácu v prospech konsolidácie našich pomerov vysloviť našu vďaku a požiadať ho, aby vo veciach, kde ešte neboli odčinené napáchané staré hrie-

chy, zjednal nápravu v prospech celého nášho národa a našej milovanej Republiky. (Potlesk.)

Predsedenstvo sa ujal podpredseda SNR Karol Šmidke.

Podpredseda SNR Karol Šmidke:

Ďalším rečníkom je pán člen Rady Dr. Ivan Roháč-Iľkiv. Dávam mu slovo.

Člen SNR Dr. Ivan Roháč-Iľkiv:

Slávna Slovenská národná rada!

Chcel by som predniesť niekoľko poznámok k expozé p. povereníka vnútra, a síce ku kapitole „Náhrada vojnových škôd“.

Povereníctvo vnútra má k dispozícii 50.000.000 Kčs mesačne na poskytovanie preddavkov na náhradu vojnových škôd podľa zákona č. 161/1946 Sb. Táto suma je malá, keď uvažíme, že Povereníctvo financií malo k dispozícii na tieto účely v r. 1946 1.750.000.000 Kčs, slovom jednu a trištvrte miliardy Kčs. Povereníctvo financií začalo poskytovať preddavky neskoro, až v auguste m. r., kedy už nadobudol účinnosť zákon č. 161/1946 Sb. o preddavkoch na náhradu za niektoré vojnové škody a škody, spôsobené mimoriadnymi pomermi. Povereníctvo financií poskytovalo tieto preddavky naďalej až do konca r. 1946, neviem na akom právnom podklade, nakoľko od augusta nadobudol účinnosť zákon č. 161/1946. Nebudem opakovať už známe prípady, kde jednotlivci dostávali od štátu vysoké sumy často nie oprávnené (prípady obce Zborov v Bardejovskom okrese). Výška preddavkov bola určená ľubovoľne, protekcionársky, podľa toho, aké politické a iné vzťahy mal uchádzač k predstaviteľom príslušného národného výboru. Je nesporné, že mnohým občanom bola spôsobená krivda a že štát bol ukrátený o veľké sumy. Bolo by na čase, aby Povereníctvo financií vyúčtovalo tieto miliardy, ale tak, aby bolo zrejmé, koľko ktorý okres, obec a jednotlivci dostali. (Výkrik: „To komisia musí vyúčtovať!“)

Povereníctvo vnútra, na rozdiel od Povereníctva financií, organizuje poskytovanie preddavkov na náhradu vojnových škôd omnoho svedomitejšie. Dalo natlačiť obežníky, v ktorých presne vysvetľuje národným výborom postup pri vybavovaní

vaní žiadostí. Vydalo až 16 vzorov tlačív, v ktorých jak stránka tak i podriadený úrad nájde všetko, čo je dôležité s hľadiska rýchleho prejednávania žiadostí.

Podľa terajšieho stavu môže byť stránke poskytnutý preddavok na vojnovú škodu len do výšky 50% tejto škody, maximálne však 50.000 Kčs, pričom okresný národný výbor rozhoduje o poskytnutí preddavku, keď zistená škoda nepresahuje čiastku 250.000 Kčs, ináč rozhodne o žiadosti Povereníctvo vnútra.

Doteraz Povereníctvo vnútra vyplátilo na preddavkoch na vojnové škody Kčs 42,060.770.-, z toho 22,900.000 Kčs bolo poukázaných optantom do SSSR. Okresné národné výbory nevyčerpali celé obnosy, ktoré im boli dané pre optantov, teraz začínajú vracaf tieto nevyčerpané čiastky, takže optantom nebolo vyplatených ani tých 22,000.000 Kčs.

Jednotlivé okresy dostaly v tomto roku od Povereníctva vnútra tieto čiastky: Kolonisti v okrese

Dunajská Streda	2,335.720.- Kčs
Komárno	2,598.000.- Kčs
Feleďince	2,024.700.- Kčs
Parkan	2,408.500.- Kčs
Želiezovce	431.000.- Kčs
Vráble	495.000.- Kčs
Stará Ľala	1,369.300.- Kčs
Stará Ľala (okres)	1,600.000.- Kčs
Bratislava NV	561.000.- Kčs
Bratislava (jednotlivci)	3,198.005.- Kčs
Galanta (jednotlivci)	293.000.- Kčs
Nitra (jednotlivci)	2,330.500.- Kčs
Okres Parkan (jednotlivci)	77.740.- Kčs

(Keď berieme do úvahy, že Povereníctvo vnútra má na tieto ciele 50 mil. Kčs mesačne, teda na uplynulých 6 mesiacov 300,000.000 Kčs, teda čiastka 42,000.000 Kčs, ktorá bola doteraz preplatená, je malá. Vinu na tom nenesie ani tak Povereníctvo vnútra, ako okresné národné výbory, ktoré neprejednávajú dost rýchlo žiadosti a nechávajú ich ležať. Žiadame preto povereníka vnútra, aby zriadil komisiu, ktorá by navštívila každý okres a presvedčila sa o tom, akým spôsobom ONV vybavujú žiadosti, ako overujú výšku stranou udanej škody, a čo spôsobuje, že žiadosti doteraz ležia na okresoch. Podľa príslušných pokynov Povereníctva, pokiaľ Ministerstva vnútra, výšku škody

má odhadnúť príslušný miestny národný výbor a overiť okresný národný výbor podľa podrobného soznamu utrpenej vojnovéj škody, zhotoveného stránkou. Ak by MNV, pokiaľ ONV nespĺnili svoje povinnosti riadne a objektívne, hrozí tu veľké nebezpečenstvo tak občanom, ako i štátnej pokladni. Preto na túto vec upozorňujeme Povereníctvo vnútra veľmi dôrazne. Niektoré okresné národné výbory si svoju činnosť v tomto smere predstavujú tak, že vyberú niekoľko protekčných prípadov z okresu, tie overia a zašlú Povereníctvu vnútra k preplateniu (prípady ONV Sabinov). Takýto postup nesmie sa trpieť.)

Celá táto otázka preddavkov vojnových škôd je skomplikovaná ešte tým, že prvé prihlášky boli podávané podľa nar. č. 67/1945 Sb. n. SNR a potom podľa nariadenia č. 130/1945 Sb. SNR a že tlačivá žiadostí podľa zák. 161/1946 Sb. boli rozposlané ONV až začiatkom tohto roku. Staršie žiadosti musia byť teraz prispôbované ustanoveniam zák. č. 161/1946 Sb. Vec sa tým zdržuje.

(Trebalo sa postarať o to, aby žiadosti účastníkov národného odboja boli skutočne uprednostňované.) Podľa zákona č. 161/1946 Sb. možno žiadať náhrady za voj. škody, spôsobené nielen na hnutelnostiach, ale i na nehnuteľnostiach, na obytných a hospodárskych budovách. Táto druhá možnosť zbytočne komplikuje otázku náhrad za vojnové škody, pretože túto otázku rieši i zákon č. 86/1946 Sb. o stavebnej obnove a nariadenie č. 128/1945 Sb. n. SNR. Môže sa stať, že stránka dostane za zničený alebo poškodený dom dvakrát náhradu, raz od Povereníctva vnútra, podľa zák. č. 161/1946 Sb. a po druhé od Povereníctva sociálnej starostlivosti, podľa zákona o obnove, alebo podľa nariadenia č. 128/1945 Sb. n. SNR. Toto nebezpečenstvo hrozí tým viacej, že národné výbory a povereníctva nevedú evidencie žiadateľov podľa abecedných kartoték. Také prípady sa minulý rok skutočne stali v bardejovskom okrese, stránke bol obnovený, pokiaľ na novo postavený dom na účet štátu, okrem toho tá istá stránka na ten istý dom dostala preddavok od Povereníctva financií. Také prípady sa iste mohli stať i v iných okresoch.

Ciastky preddavku, ktoré pripadajú na poškodené obytné a hospodárske budovy, teda na nehnuteľnosti, sa zásadne poukazujú priamo percipientovi, len pri žiadostiach z východného Slovenska poukazujú sa tieto preddavky prostredníctvom príslušných štátnych stavebných úradov. Pod pojmom východného Slovenska rozumejú sa okresy: Svidník, Stropkov, Medzilaborce, Humenné, Veľké Kapušany, Snina, Sobrance, Michalovce, Vranov, Trebišov, Košice, Moldava, Gelnica, Prešov, Bardejov a Sabinov. Táto výnimka sa zakladá na rozhodnutí SP; sledovalo sa ňou to, aby preddavky za škody na budovách boli skutočne použité na opravu, poľahke obnovu týchto. Toto rozhodnutie SP sa v praxi neosvedčilo, lebo peniaze ležia na Štátnych stavebných úradoch a poškodenci, ktorí si často opravili svoje budovy sami za požičané peniaze, márne predkladajú účty a žiadosti, márne chodia na Štátne stavebné úrady, peniaze nedostávajú. Táto skutočnosť krajne rozhorčuje ľudí, najmä keď sa stanú ešte také prípady, aký bol nedávno hlásený Poverenictvu vnútra, že úradník Štátneho stavebného úradu v Košiciach vylákal od stránok predom potvrdenky o prevzatom preddavku a potom si preddavky ponechal.

Žiadame preto, aby p. povereník vnútra navrhol SP odvolať toto rozhodnutie, podľa ktorého žiadateľom z východného Slovenska sa preddavky za škody na nehnuteľnostiach nelikvidujú priamo, ale cestou Štátnych stavebných úradov.

Žiadame ďalej p. povereníka vnútra, aby zariadil urýchléné prejednávanie žiadostí našich občanov o náhradu za osobné úkony a vecné plnenia podľa zák. o obrane štátu č. 131/1936 Sb. Občania si už dávno podali žiadosti na veliteľstvo IV. oblasti v Bratislave a vybavenie nedostali. Ide najmä o pálčivé prípady náhrad za kone, ktoré občania dali našej alebo spojeneckým armádam pri prechode frontu. Títo občania, často i inak poškodení, nemajú vlastných prostriedkov na zakúpenie koní, čakajú už tretí rok, často bez vlastného záprahu na vybavenie svojej žiadosti. Je zrejmé a pochopiteľné, že sú nervózni a neveria, že náhradu skutočne dostanú. Apelujem preto na

p. povereníka vnútra, aby tomuto problému venoval zvýšenú pozornosť.

Navrhujeme ďalej p. povereníkovi vnútra, aby pri náhradách za vojnové škody boli prednostne vybavované žiadosti občanov z tých okresov a krajov; ktoré vo vojne najviac utrpeli a ktoré aktívne prispeli k oslobodeniu našej Republiky. Nech i Republika pomáha najprv tým, ktorí dobrovoľne, ochotne prispeli k jej oslobodeniu. Tí, ktorí sa nechali oslobodiť, môžu chvíľku počkať.

Slávna Slovenská národná rada! Dovoľte mi ešte, aby som sa niekoľkými slovami zmienil o priebehu stavebnej obnovy, i keď táto otázka nesúvisí priamo s expozé povereníka vnútra.

V poslednom čase môžeme pozorovať, že otázka obnovy a plnenia dvojročného plánu v stavebnej časti je predmetom živej pozornosti našej tlače. Zatiaľ čo čiastka tejto tlače sleduje vecne priebeh obnovy, referuje o nedostatkoch a prekážkach, o chybách osôb, zodpovedných za obnovu, druhá čiastka tlače, mám na mysli najmä košický „Demokrat“, snažia sa celý problém bagatelizovať v tom smysle, že tu ide o politickú vec Komunistickej strany, ktorá chce znemožniť povereníka Styka, ktorý ako povereník techniky nesie hlavnú zodpovednosť za obnovu. Avšak náš roľník zo Svidníka, bez ohľadu na to, či je komunistom, demokratom alebo bezpartajníkom, ten sa nedíva na túto otázku s toho hľadiska, či referovanie o obnove a hlasy, volajúce po jej rozhybaní, sa hodia do politiky niektorým pánom alebo stranám, ale výlučne s hľadiska, či ešte i štvrtú zimu bude bývať v zemľanákach, narýchlo urobených a naprosto nevyhovujúcich provizóriách. Preto sa o túto vec interejujeme, lebo ide o odôvodnený záujem nášho ľudu a budeme sa o túto vec zaujímať i naďalej, vynasnažíme sa a urobíme všetko, odstránime všetky prekážky, aby dvojročnica bola splnená i v časti stavebnej.

K 1. júnu t. r. boli operatívne plány na rok 1947 splnené v 4 najviac zničených okresoch severovýchodného Slovenska: v Svidníku, Stropkove, Medzilaborciach a Snine, splnené pri opravách na 8%, pri novostavbách na 5%, pričom v niektorých prípadoch, ako v Sninskom okrese, sa počíta i s prácou vykonanou v roku

1946. Sú to iste smutné výsledky. Áno, uznávame, že otázka obnovy je ťažká, že sú vážne prekážky v jej uskutočnení, ale nikto nás nespresvedčí o tom, že Povereníctvo techniky pracuje dobre a pre záujem vecí, keď na prípis podriadeného Štátneho stavebného úradu zo dňa 24. II. 1947 č. j. 400/757/47 vo veci zadania firmám tých obcí, ktoré si žiadajú jednotnú stavebnú výstavbu, dodnes napriek urgenčiam ani neodpovie. A konečne vybaví ho len čiastočne tým, že práce zadá len v dvoch obciach. Nemôžeme veriť, že pánu povereníkovi techniky leží úprimne táto vec na srdci, ak o priebehu obnovy svoláva konferenciu uprostred stavebnej sezóny, v júni, keď je k tomu nútený hromadnými prejavmi nespokojnosti postihnutých občanov.

Keď upozorňujeme na takýto stav obnovy, činíme tak predovšetkým preto, aby kompetentné miesta si tento stav uvedomili, aby ešte teraz v polovici stavebnej sezóny napravili chyby, aby sa zachránilo a urobilo to, čo sa urobiť ešte dá. (Potlesk.)

Podpredseda SNR Karol Šmidke:

Ďalší rečník je pán Peter Škodáček, udeľujem mu slovo:

Člen SNR Peter Škodáček:

Slávna Slovenská národná rada! Na odznelé prejavy, ktoré tuná dnes boli k expozé pána povereníka vnútra, treba v jednej čiastke ihneď reagovať, pretože dotýkajú sa na jednej strane snáď dobrého mena, asnaď aj cti tých ľudí, ktorí stoja na čele Slovenskej národnej rady a tým nepriamo tiež, dedukujem, na cti členov Slovenskej národnej rady. Preto v mene Klubu členov Slovenskej národnej rady za Demokratickú stranu, čo najrozhodnejšie odmietam urážlivý výrok pána člena SNR Holdoša, ako by členovia Predsedníctva Slovenskej národnej rady za Demokratickú stranu, páni Dr. Jozef Letrich, pplk. Polák a kanonik Cvinček pri rozhodovaní o odvolaní pána Dr. Igora Daxnera z funkcií v Národnom súde, boli stáli pod tlakom protištátnych živlov. Lebo v tomto smysle a takto sa dala chápať reč pána člena SNR Holdoša, (výkrik: „Netreba ho vážne brať!“), čo však musíme hneď na tomto mieste od-

mietnuť, lebo takéto sníženie predstaviteľov najvyššieho fóra slovenského národa, Slovenskej národnej rady, je urážajúce a zaslúži odsúdenie a zatratenie.

Slávna Slovenská národná rada! O všetkých tých veciach, ktoré tu boli pohovorené a z ktorých tak mnohé, v tej väčšej čiastke, a všetky tie snáď, ktoré sa týkajú osôb spomenutých z Predsedníctva Slovenskej národnej rady, nezakladajú sa na pravde, o tých bude ešte reč na budúcich zasadnutiach pléna Slovenskej národnej rady. Ja chcem teraz spomenúť len jednu vec. Kto začal vyjednávať prvý s tou reakciou na Slovensku? Kto prvý jednal s bývalým poslancom Slovenského snemu Čarnogurským? Vážení pánovia, neboli to vedúci činitelia Demokratickej strany, ale je pravdou, že to boli niektorí činitelia Komunistickej strany Slovenska. (Výkriky.) Vtedy im bol dobrý, keď mal získať ľudácke hlasy pre Komunistickú stranu, vtedy nebol im ani ľudákom, ani fašistom.

Slávna Slovenská národná rada! Som oprávnený vyhlásiť, že vedúci činitelia Demokratickej strany s Čarnogurským nikdy nevyjednávali (výkrik: „Ale kto spravil dohodu?“) a preto odmietame, aby nás, ktorí sme túto Republiku proti ľudákom budovali (výkriky, hluk.) odmietame, aby niekto nás dával do súvisu s ľudáctvom. (Výkriky.) S ľudáctvom sme nikdy nič spoločného nemali (výkriky, hluk.) ani nechceme mať. Sme veľmi ďaleko od každého ľudáctva. S tým sme nemali, nechceme mať a nebudeme mať nikdy nič spoločného. Preto, aby bolo jasné naše stanovisko, aby podľa tohto stanoviska sa tiež hľadelo, aby sa tiež jednalo. (Potlesk.)

Podpredseda SNR Karol Šmidke:

K vecnej poznámke hlási sa ešte člen Rady Ladislav Holdoš. Dávam mu slovo.

Člen SNR Ladislav Holdoš:

Slávna Slovenská národná rada!

Reč, ktorú som predniesol, nebola mojim osobným stanoviskom, ja som tuná urobil vyhlásenie nášho Klubu. (Potlesk, výkriky: „To vám Šaňo Mach napísal?“) Šaňo Mach je zavretý a vám píše Kempný! Konštatujem, že obvinenia, prednesené tuná, boli už prednesené činiteľmi

našej strany aj na iných fórach a z príležitosti (hluk. Predsedajúci Karol Šmídke: Pán člen Rady, upozorňujem vás, aby ste nevykrikovali po predsedovi!) rozpravy o expozé pána povereníka vnútra, vzhľadom k problémom bezpečnostným nášho štátu, náš Klub považoval za potrebné poveriť ma týmto prehlásením. Ja osobne sám na všetkom tom, čo som povedal tuná, trvám. Ďalej konštatujem, že údaje, ktoré som povedal v tom súvisi o povereníkovi Dr. Böhmovi, sú (výkrik: „Cigánstvá!“) na základe materiálu, ktorý bol predložený vyšetrojúcej komisii Národného frontu československého. (Výkrik: „Ešte nepovedal ortieľ!“) Kvôli tomu, aby som neprejudikoval jednanie tejto komisie, nepovažujem za potrebné tento materiál tuná zverejniť. (Výkriky.) Toľko teda prosím, aby členovia Slovenskej národnej rady vzali na vedomie. (Výkriky: „Ďakujeme! Chválabohu!“)

Podpredseda SNR Karol Šmídke:

Keďže ďalší rečník prihlásený nie je, konštatujem rozpravu za zakončenú.

Druhým bodom dnešného rokovania je správa právneho a hospodárskeho výboru o návrhu Sboru povereníkov na vydanie nariadenia o úprave užívania niektorých pastvín v pastevných obdobiach v rokoch 1947 až 1950.

Zpravodajcom je pán člen Slovenskej národnej rady Matej Bobřík. Dávam mu slovo.

Člen SNR Matej Bobřík:

Slávna Slovenská národná rada!

Za právny a hospodársko-sociálny výbor o návrhu Sboru povereníkov na vydanie nariadenia o úprave užívania niektorých pastvín, prosím, aby mi bolo dovolené predniesť plénu Slovenskej národnej rady túto zprávu:

Nedostatok pastvín na Slovensku, hlavne v pastvinárskych oblastiach Banská Bystrica a Lipt. Sv. Mikuláš, kde obyvateľstvo je na chov dobytka obzvlášť odkázané, je veľmi citeľný.

Zákon č. 43/1930 Sb. dal možnosť drobným chovateľom dobytka užívať pri určitých podmienkach cudzie pastviny, hlavne pastviny z majetkov štátnych lesov. Platnosť uvedeného zákona, predĺženého zákonom č. 20/1944 Sl. z., vypršala dňom

31. decembra 1946. Pomery v pastvinárstve sa v dôsledku udalostí len zhoršili, veľké pasienkové plochy boli vojnou ťažko poškodené, rozorané, rozkopané atď., takže musely byť z hospodárskeho užívania úplne vyňaté. Úprava týchto vojnou poškodených pasienkov zaberie ešte dlhý čas, preto umožníme užívania cudzích pastvín doterajším spôsobom je pre chovateľov dobytka existenčnou podmienkou a má veľký sociálny a národohospodársky význam. Poplatky za pasienie, vzhľadom na terajšiu zvýšenú cenovú hladinu, bude treba primerane zvýšiť, aby boli primerané k hodnote úžitku, ktorý majú užívatelia pastvín a ku škodám, ktoré majiteľom lesov pasiením vznikajú.

Výbory právny a hospodársko-sociálny návrh Sboru povereníkov na spoločnej schôdzke prerokovali a usniesly sa upraviť a doplniť pôvodný návrh.

Upravený návrh predkladajú výbory plénu Slovenskej národnej rady s odporúčaním na schválenie. (Potlesk.)

Predsedníctva sa ujal Dr. Jozef Lettrich.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Nasleduje rozprava o prednesenej správe, kto sa hlási k slovu? Nikto. Tým rozprava odpadá, dávam hlasovať o návrhu nariadenia Slovenskej národnej rady o úprave užívania niektorých pastvín v pastevných obdobiach v rokoch 1947–1950. Kto súhlasí s návrhom tak ako bol pánom zpravodajcom prednesený, nech zdvihne ruku. Ďakujem, zisťujem, že Slovenská národná rada schválila toto nariadenie v prednesenom znení.

Oznamujem, že podľa usnesenia Predsedníctva na programe zajtrajšieho zasadania pléna Slovenskej národnej rady je okrem už oznámených bodov aj správa právneho výboru o návrhu Sboru povereníkov na vydanie nariadenia o predĺžení účinnosti nariadenia o ochrane nájomníkov a

zpráva právneho výboru o návrhu povereníka spravodlivosti na vydanie nariadenia o predĺžení niektorých zmenkoprávných lehôt.

Tým je program dnešného zasadania vyčerpaný. Zajtrajšie pokračujúce zasadanie začína sa o 9. hodine.

Dnešné rokovanie zaključujem.

Stenografický zápis **pokračujúceho zasadnutia pléna SNR, konaného dňa 28. júna 1947.**

Začiatok: o 9.30 hodine.

Koniec: o 12. hodine.

Pritomní: Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich; podpredsedovia: kan. Andrej Cvinček a Karol Šmidke.

Členovia: 87.

Povereníci: gen. Dr. Mikuláš Ferjenčík, Dr. Samuel Belluš, Dr. Ján Púll, Kazimír Bezek, Jozef Lukačovič, predseda NKD Dr. Fedor Thurzo.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Otváram dnešné zasadnutie pléna Slovenskej národnej rady a zisťujem, že Slovenská národná rada je schopná usnať sa.

Svoju neprítomnosť na dnešnom zasadnutí pléna Slovenskej národnej rady ospravedlnili členovia: pani Žofia Dubovcová, Ing. Teodor Lipčík, škpt. Viliam Šalgovič, Ľudovít Benada, Michal Stanko, Andrej Kapušanský, Ján Hlavatý, Ján Sinay a Jozef Suchý.

Prvým bodom dnešného rokovania je expozé pána povereníka dopravy Kazimíra Bezeka. Prosím ho, aby sa ujal slova.

Povereník dopravy Kazimír Bezek:

Slávna Slovenská národná rada!

Mám česť predniesť vám dnes prvé expozé povereníka dopravy. Považujem tento akt nielen za výraz svojej povinnosti ako predstaviteľa slovenského národného vládneho orgánu ku svojmu národnému zákonodarnému sboru, ale aj za významnú príležitosť shrnúť pred verejnosťou a jej politickými predstaviteľmi výsledok významnej tvorivej budovateľskej práce oslobodeného národa na jednom z najdôležitejších úsekov jeho života: v našej doprave.

Je to tým významnejšie, že sa už azda zabúda, aké strašné bolo zničenie našej dopravy, keď ju náš národ po oslobodení prevzal po bývalom fašistickom tisovskom režime! V žiadnom inom sektore neobjavil sa tak v hroznej podobe výsledok cesty zapredávania nášho národa nemeckému fašizmu, v žiadnom inom sektore neobjavila sa tak jasne opravdová hodnota spojenectva jedného fašizmu s dru-

hým, spojenectva, vytvoreného vraj na obranu národných práv a ľudskej civilizácie; nikdy nebolo totiž nášmu národu zničených toľko civilizačných hodnôt ako práve takouto „obranou“ civilizácie, hodnôt, budovaných od desaťročí v potu tvári, hodnôt, ktoré boli nositeľkami základných tvorivých síl celého nášho národného života a jeho napredovania v posledných desaťročiach.

Oproti tomuto strašnému dedičstvu, oproti zničenému základnému východisku novej slobody — dvíha sa dnes čestné dielo oslobodeného národa v našej doprave. Dielo, v ktorom náš národ v potu tvári, za najťažších podmienok v rekordne krátkom čase zdedenú zničenú dopravu obnovil a vytvoril tak predpoklady obnoviť úspešne a rýchle celý národný život na nových základoch v novej ľudovej Čs. republike. Toto dielo je pozoruhodné v tom, že hoci zamestnanci dopravy boli jeho hlavnými a najpriekladnejšími nositeľmi a uskutočňovateľmi, zúčastnil sa ho aktívne celý národ, všetky vrstvy občianstva, že v ňom viac ako kedykoľvek inde národné výdobytky, ľudové orgány, či už zamestnanecké, alebo občianske (podnikové a národné výbory) ukázali sa ako noví mocní, obetaví, tvoriví organizátori iniciatívnosti, vysokej pracovnej morálky nášho ľudu.

I. Aký bol obraz našej dopravy po oslobodení a čo sa v nej vykonalo do konca r. 1946?

A. V doprave železničnej:

V stavebnom obore:

Po oslobodení bolo z celkovej dĺžky 3.500 km zničených 2.500 km tratí t. j. 70%. Z vedľajších staničných koľají zničené bolo 30%, výhybiek 70% a 75% druhých koľají.

Zo všetkých mostov a priepustkov, ktorých je na Slovensku 7.450 o celkovej dĺžke 40,780 km, bolo zničených alebo poškodených 1,126 o dĺžke 21,135 km, t. j. 52%.

Zo 71 tunelov bolo zničených, alebo zavalených 31. Rovnaký osud stihol aj

pozemné stavby železničné. Zničených bolo 172 prijímacích budov, 48 výhrevní, 113 staničných skladišť, 110 nakladacích rámp, 54 vodární, 270 vodných žeriavov, 258 strážnych domkov, 46 obytných budov a celý rad iných menších objektov.

Železničná správa bola si vedomá významu prevádzky železníc pre zásobovanie a konsolidáciu pomerov a preto všetky úsilia v roku 1945 a začiatkom roku 1946 venovala urýchlenej oprave tratí, hoci i len provizórne a pomocou materiálu, ktorý bol po ruke. Opraviť všetky dôležité trate a zahájiť na nich prevádzku v tak rekordne krátkom čase podarilo sa len skutočným nadšením a úsilím všetkých železničných zamestnancov pod vedením hístky železničných technikov a z časti i pomocou MNV a ONV a súkromných firiem. V druhej polovici roku 1946 prišlo železničná správa už k definitívnej obnove zničených tratí, objektov a zariadení.

Železničná sieť uvedená bola do konca r. 1946 do schodného stavu z 90% t. j. až na 64 km tratí dosiaľ neschodných: Strážské—Pavlovce (úsek Vranov—Černé bude však v najbližšej dobe daný do prevádzky), Bratislava Nové Mesto—Petržalka št. hr., Komárno—Komárno št. hr. a spojka Lučenec—Veľ. Ves. Druhé koľaje obnovené boli z 80% celej pôvodnej dĺžky, vedľajšie staničné koľaje a výhybky z 90%.

Zo zničených mostov a priepustkov boli provizórne vybudované všetky s výnimkou 69 objektov v dosiaľ neschodných tratiach a na druhých koľajách. Definitívne bolo do konca r. 1946 obnovených 29% všetkých mostov. Z významnejších objektov hodno uviesť viadukt Silvašský, mosty cez Váh pri Strečne a žilinskej celulózke, Slažanský a Mechnický viadukt na trati Zlaté Moravce—Zbehy, viadukt Popradský a Devánsky a tri železobetónové nadjazdy na trati Nové Mesto n/V. a Myjava, viadukt Pstruhársky, viadukt v km 3,072 a 36,16 trati Ban. Bystrica—Divaky, most cez Hron pri Kamenici n/Hr. a dvojkoľajný most cez Váh pri Púchove nad Váhom.

Tunely boli provizórne opravené všetky a 22 z nich definitívne.

Rekonštrukcia pozemných stavieb pokročila na 80%, zčasti opravou starých objektov, zčasti novostavbami a stavbou provizórií. Z väčších objektov uvádzame prijímacie budovy v Trnave, Slanci, Kostolnoch, Nových Zámkoch, výhrevne v Nových Zámkoch, v Trenč. Teplej, Bratislave N. M., vodárne v Trnave, Leopoldove a Brezne nad Hronom. Zásobovanie rušňov vodou bolo všade zaistené.

Zvláštna pozornosť bola venovaná zabezpečeniu provizórnych mostov proti porušeniu pri odchode ľadov. Boli sme si vedomí toho, že každý provizórny most je ohrozený jarným odchodom ľadov a preto sme slabšie mosty zosilili a zvlášť nebezpečné (u Kráľovian cez Oravu) nahradili polodefinitívnymi. Vzdor tomu bolo však v tomto roku u dvoch mostov (u Turian a Bánoviec n/O.) ľadom poškodených niekoľko pilôt v drevených barkách. Po čiastočnom padnutí veľkej vody boli oba mosty za tri dni opravené. Katastrofálnym odchodom ľadu na Malom Dunaji bolo zničených 6 polí mostu pri verekní, ktoré boli tiež rýchle opravené.

V obore strojnóm:

Rekonštrukciou tratí nebol technický úkol pre zahájenie prevádzky ešte splnený. Bolo treba opraviť a uviesť v chod poškodené strojnó, vozebné zariadenia, výhrevne, dielne, točnice a vodárne, ktoré Nemci s mimoriadnym úsilím demolovali. Zo 42 vozebných služobní bolo 31 skoro úplne zničených a z 11 služobní na prinavrátenom území ostala nepoškodená len jedna (Levice). Ani dielenské zariadenia nezostali neporušené.

Na Vrútkach zo všetkých strojných zariadení bolo 70% nepoužiteľných, z toho 67 obrábacích strojov odviečených. Medené kotlové plechy, ložiskový kov a iný materiál odviečený. Pracovné miestnosti porúchané.

V Trnave vyše 1.000 kusov rozličného náradia drobných prístrojov odviečených.

Vo Zvolene na obrábacích strojoch neboly veľké škody, lebo po znovuobsadení Zvolena Nemcami, sme väčšinu z nich postupne a tajne odviezli do Trnavy, odkiaľ sme ich neporušené doviezli nazad v júni 1945 okľukou cez Maďarsko.

Ináč sme mnoho obrábacích strojov vo všetkých dielnach zachránili tým, že ľu-

dia oddaní Čs. republike dali v januári 1945 tajne rozkaz, aby sa dôležité súčiastky odmontovaly a schovaly v nádeji, že keď Nemci vidia práceneschopný stroj, že ho nerozbijú, čo sa aj v mnohých prípadoch osvedčilo.

Pracovné miestnosti v 12-tich výhrevných opravovniach boli zničené, v 17-tich poškodené, obrábacie stroje z nich buď odviečené, alebo kladivom poroztlkané. Transmisné remene vykradnuté alebo prerezané.

Voľné vedenia elektrotechnických zariadení boli strhané, aparáty odviečené, transformátory rozbité, elektrický pohon točnic porúchaný, elektrické čerpadlá vo vodárňach poškodené a 13 odviečených.

Bezprostredne po oslobodení bol stav strojného zariadenia dielni a opravovní len asi 35% pôvodného stavu!

Stav vozidiel bol oproti stavu pred zničením nasledujúci:

	rušňov	mot.	osob.	nákl.
		voz.	voz.	voz.
prevádzky schop.	3.3%	27%	29%	23%
poškodených	59.2%	73%	23%	17%
odvieč. Nemcami	37.5%	0	52%	60%

Zamestnanci služby strojne-technickej pomáhali na samom počiatku pri stavebnej rekonštrukcii trati, neskôr sa však vrátili k svojmu pravému úkolu a výsledok ich práce ku koncu roku 1946 je tento:

Výhrevne a dielne boli dané do konca roku 1946 do prevádzkyschopného stavu a dnes sú tieto služobne vybavené až na 98% pôvodného stavu.

Tento stav sa dosiahol privezením 55 menších obrábacích strojov a cenných materiálov z Čiech, kam boli Nemcami odviečené, opravou 69 obrábacích strojov v našich dielnach, výdatnou pomocou z Čiech, odkiaľ bolo pridelených mnoho drobných obrábacích strojov a náradia nákupom.

Z celkového počtu prevádzkyschopných rušňov opravilo sa 85%

2% je v opravách

2% sa rozložilo

3% je nezvestných

8% čaká ešte na dodanie zničených častí ale asi 6% z týchto sa už opraviť nedá.

Z celkového počtu motorových vozňov vojnou poškodených sa opravilo 64%.

V oprave je 7%, z toho 3% boli zrušené, čaká ešte na opravu 22%, z týchto 8% na zrušenie 4% sú nezvestné.

Prevedená bola rekonštrukcia elektrického osvetlenia na 297 staniaciach, vodárenských staniaciach 60, budovných vodární 9, uhoľných výťahov 9, nové inštalácie boli zavedené na 27 staniaciach, nové inštalácie boli zavedené na 16 zastávkach, nové inštalácie boli zavedené na 17 cest. garážach.

Rekonštruovalo sa zničené trolejové vedenie na trati Trenč. Teplá—Trenčianske Teplice.

Zakúpené bolo 372 elektrických motorov ako náhrada za zničené alebo odviečené.

V opravovni v Košiciach inštalovaných 22 elektrických motorov.

Previedla sa stavba 2 transformačných staníc (sriaď. nádr. a Ruskov).

V obore dorozumievacom zničené bolo okružle 18.400 km železničných, telegrafných a telefonných vedení, 3.200 rôznych telegrafných a telefonných prístrojov, 150 telefonných ústrední, počítajúc v to i selektorové a vysokofrekventné konce, 15.000 elektrických článkov, okrem obrovského množstva menších dorozumievacích zariadení a prístrojov, ako sú rozličné induktorové, zvonkové a bicie zariadenia, galvanické články, bleskovody, suché usmerňovače a pod., ktoré ťažko v blízkej dobe bude možno nahradiť.

V obore služby zabezpečovacej bolo približne zničených 1.200 rôznych návestídiel, 2.300 predzvestí, prestavníkov a záporníkov, 280 staničných, stavädlových a hradlových prístrojov, vyše 480 rôznych závor a zasa okrem veľkého množstva menších zabezpečovacích zariadení, ako výmenových zámkov, výkofajok, lampášov pre návestidlá a predzvestí, pákových doťahovačov, napínačov drôtov a pod.

Na dovriešenie všetkého vyhorely nám úplne v bojoch o Bratislavu návestné dielne i so všetkými zásobami, strojným zariadením, materiálom a inventárom.

Do konca roku 1946 bolo z dorozumievacích zariadení vybudované 37 telegrafných a 70 telefonných priebežných spojov. Okrem toho dva vysokofrekventné

spoje a deväť riaditeľských hlavných a diaľkových spojov v diaľkovom kábeli. Celkové bolo vybudované okružle 13.000 km železničných telekomunikačných spojov. Úspešné splnenie rekonštrukcie v tomto obore treba ovšem pripísať nielen zamestnancom služby dorozumievacej, ale i zamestnancom poštovej správy a zamestnancom telegrafného stavebného vlaku Praha I, požíčaného Ministerstvom dopravy v čase od konca novembra 1945 do konca októbra 1946.

V obore služby zabezpečovacej bolo dané do činnosti definitívne elektromechanické zabezpečovacie zariadenie v 56 staniciach, provízorne zabezpečovacie zariadenie so zachovaním závislosti návěstidiel na výmenách v 23 staniciach a v 4 staniciach, v ktorých tento druh zabezpečenia bol aj pred oslobodením. Okrem toho bol v 91 staniciach obnovený stav, ako bol pred oslobodením a to výmeny uzamknuté, vchodové návěstidla s predzvestami, avšak bez odvislosti na postavení výmeny. Obnovených bolo vyše 400 rôznych závor.

Vo vlastnej doprave.

Postupom rekonštrukčných prác zavádzali sme dopravu na opravených tratiach a rozširovali ju, nakoľko to skromné prevádzkové prostriedky dovoľovali. Hlavnou našou snahou bolo dopravovať robotníctvo a materiál na pracoviská a prepravovať potraviny a tovar dennej potreby do krajov, kde najviac boli potrebné.

Za jún 1945 dosiahla osobná doprava rozsahu 160.000 vlakových km a nákladná doprava 15,181.000 hrubých tonokilometrov.

Urýchlenu opravou rušňov, vozňov a ostatného železničného zariadenia bol umožnený vzostup intenzity osobnej a nákladnej dopravy. Za september 1945 dosiahla osobná doprava rozsahu až 533.000 vlakových km a nákladná doprava 143,583.000 hrubých tonokilometrov. Za 3 mesiace vzrástla osobná doprava o 230%, nákladná o 839%.

Konsolidácia v železničnej doprave pokračovala i v roku 1946. Boli zavedené medzinárodné spoje tak v osobnej ako aj v nákladnej doprave.

Za október 1946 dosiahla osobná doprava rozsahu 1,130.000 vlakových kilometrov a nákladná doprava 364,829.000 hrubých tonokilometrov. Proti roku 1945 vzrástla osobná doprava na 112%, nákladná na 154%.

Preprava tovaru a osôb po prechode frontu celkom prestala následkom rozrušení tratí a pre úplný nedostatok vozidiel. S prepravou osôb sa započalo len na malých úsekoch, kde neboly zničené železničné objekty. Na počiatku bola preprava osôb na trati Bratislava—Leopoldov, neskôr i do Piešťan a Nového Mesta n/V., ďalej Bratislava—Kúty, Bratislava—Parkan, Nitra—Topoľčany, Nitra—Zbehy—Leopoldov, Zvolen—Kriváň, Zvolen—Banská Bystrica mesto, Zvolen—Šahy a až 28. augusta 1945 tiež Vrútky—Zvolen a pod.

Preprava i na vyššie uvedených tratiach bola vyhradená predovšetkým vojenským potrebám a len v súrnych prípadoch tiež pre civilnú prepravu. Situácia bola taká, že v máji 1945 nebolo možné pre prepravu civilnú pristaviť ani 10 krytých vozňov. Postupným rekonštruovaním tratí a vozidiel i rušňov bolo možné postupne započat s prepravou osôb a čiastočne i tovaru, takže ku koncu roku 1945 za júl až december činily už prepravné príjmy 788,165.583.— Kčs, z čoho tvorí 520,000.000.— Kčs príjem za prepravu osôb a zvyšok 268,000.000.— Kčs pripadá na prepravu tovaru. Z uvedeného vyplýva, že preprava tovaru v roku 1945 bola úplne podviazaná nedostatkom vozidiel a preto i príjem z tejto prepravy bol v nepomere k preprave cestujúcich. Prepravné príjmy za rok 1946 javia sa však už takto: 2,493,008.000.— Kčs ako definitívne príjmy z prepravy osôb, batožín, spešnin a tovaru, z čoho pripadá na prepravu tovaru cca 1.300,008.000.— Kčs a na prepravu osôb, batožín a spešnin cca 1.193,000.000.— Kčs.

Do 31. XII. 1946 v prepravnej službe byly sjednotené všetky základné normy prepravnoprávne a prepravo-manipulačné tým, že bol vydaný železničný prepravný poriadok (ŽPP) a doplňujúce ustanovenia (viď vl. nar. č. 1 zo dňa 21. XII. 1945) a že byly vydané i ďalšie normatívne ustanovenia vo forme tzv. Spoločnej

tarify československých železnic pre prepravu cestujúcich, cestovných batožín, spešín a tovaru s platnosťou od 1. jan. 1946. Tak isto boli aj vydané manipulačné predpisy komerčnej služby, osobné a nákladné tarify s patričnými tarifnými pomôckami a kilometrovníkmi. Tým bol daný celoštátny základ, a to s význačným príspevom zamestnancov Slovákov, pre riadne a správne vykonávanie prepravnej služby a dôkladný návod zamestnancom na riadne vykonávanie komerčnej služby.

Na zaistenie riadneho chodu prepravnej služby v styku s cudzinou boli s jednotlivými štátmi ujednané odchylky od medzinárodnej dohody o preprave tovaru po železniciach, platnej z 23. XI. 1933 s jednotlivými doplňujúcimi ustanoveniami, platnými od 1. X. 1938, a to s týmito štátmi:

Belgickom, Bulharskom, Dánskom, Francúzskom, Holandskom, Talianskom, Juho-sláviou, Luxemburskom, Maďarskom, Nemeckom (americkou, britskou a francúzskou okupačnou zónou), Nórskom cez Nemecko, Nórskom cez Poľsko, Rakúskom, Rumunskom, Švédskom cez Nemecko, Švédskom cez Poľsko, Svajčiarskom a Tureckom. Zvláštna smluva ujednaná bola s SSSR.

Upravené boli predpisy o platení dovozného pri dovoze a vývoze tovaru po železniciach, pri dovoze z cudzích štátov do ČSR a pri vývoze tovaru z ČSR do cudzích štátov. Spolupráca úradníkov-Slovákov na týchto medzištátnych dohodách i úpravách bola veľmi významná a ich podiel na konečnom výsledku veľký a všeobecne i uznaný a vysoko cenený.

Pokiaľ ide o finančné výsledky ČSD v roku 1946 na Slovensku, definitívne výsledky výdavkov za rok 1946 nemôžem ešte oznámiť, avšak podľa výsledkov za prvý polrok 1946 a podľa predbežných výsledkov dá sa očakávať, že výdavkové hospodárenie podniku ČSD na Slovensku pohybovalo sa v rámci rozpočtu na rok 1946.

Pokiaľ ide o príjmy, budú robiť príjmy prepravné okrem ostatných príjmov približne Kčs 2.694,945.000.-, a to:

Koľaj. preprava 2.493.008.000, cest. preprava 199,900.000, lanová 2,037.000, úhrn 2.694,945.000,

Javí sa tu priaznivejší výsledok oproti rozpočtu o Kčs 433,402.000.-.

Keďže prevádzkový rozpočet na rok 1946 predvídala ako výsledok hospodárenia stratu v čiastke Kčs 329,102.800.-, bude pravdepodobne dosiahnutý miesto očakávanej straty zisk v čiastke 104,300.000.- Kčs.

Podľa provizória prepravných príjmov za mesiac január 1947 javí sa v porovnaní s rokom 1946 stúpajúca tendencia príjmov.

Stavby nových tratí:

Stavby nových tratí boli na východnom a strednom Slovensku zastavené už v septembri roku 1944 v dôsledku Národného povstania a nasledujúcich potom bojov pravidelných armád. Pokračovalo sa len v stavbe tratí Plavecký Sv. Mikuláš — Jablonica (nemecké vojsko), ale s nepatrným výsledkom.

Rozostavané sú tieto trate:

Orlov Plaveč — Podolíneec,

Revúca — Tisovec,

Hronská Dúbrava — B. Štiavnica,

Plav. Sv. Mikuláš — Jablonica.

Tunel pod bratislavským hradom, financovaný Poverenictvom techniky.

K pokračovaniu v týchto stavbách dal súhlas Sbor povereníkov dňa 15. októbra 1945. Prikrčené bolo potom ihneď k sanačným prácam, a neskôr pre pokročilú stavebnú sezónu len k prácam tunelovým. Začiatok stavebnej sezóny v roku 1946 bol ešte v znamení sanačných a prípravných prác a až neskôr pristúpilo sa k vlastným stavbám (zemným a tunelovým).

V roku 1946 boli na novostavbách vykonané nasledujúce práce:

Orlov Plaveč—Podolíneec (31,551 km dl.):

Vykonané zemných prác asi na 14.3% celej kubatúry. V Hombardskom tuneli, dĺžky 703 m, urobilo sa 11% prác a v Ružbažskom, dĺžky 439 m, docielené 9.3%.

Revúca — Tisovec (19.9 km):

Pohyb zemín 8% celkovej kubatúry. V tuneli, 2002 m dĺžky, urobené 13.00% prác.

Hronská Dúbrava — B. Štiavnica (dĺžka 9.46 km):

Pohyb zemín 13.5%. Z tunelu, 1364 m dlhého, urobené 8.31%.

Plavecký Sv. Mikuláš — Jablonica
(15 km dl.):

Urobené 32.4% celej kubatúry.

Tunel pod bratislavským hradom (795 metrov dlhý), urobené 21% prác.

Vcelku bolo na stavbách nových trati zamestnaných 5.000 robotníkov.

B. V cestnej doprave:

Automobilová doprava ČSD na Slovensku bola vojnovými udalosťami práve tak poškodená ako železnice. Nepatrný počet motorových vozidiel, s ktorými sme začali znovu budovať automobilovú dopravu ČSD na Slovensku, ani zďaleka nepostačil na krytie prevádzkových potrieb. Prvú pomoc nám poskytla UNRRA, ktorá nám dodala ihneď po oslobodení 150 nákladných aut, ktoré boli ihneď zasadené do prevádzky.

Dalšími pomocnými akciami, ktoré boli podnikané z českých zemí (trofejná akcia, vojenská výpomoc), bola síce poskytnutá určitá pomoc, avšak motorové vozidlá, dodané z týchto pomocných akcií, boli opotrebované a tak ani kvalitatívne, ani kvantitatívne neuspokojily a na zdolanie dopravných úkonov nepostačovali. Účinnejšou pomocou pre autodopravu ČSD bola dodávka nových motorových vozidiel zo Švajčiarska.

Napriek všetkým ťažkostiam so skromnými technickými prostriedkami postupne sme rozširovali automobilovú cestnú sieť na Slovensku a do konca r. 1946 sme aktivovali okolo 78 trati s celkovou prevádzkovou dĺžkou 2.400 km a 6 pravidelných nákladných autotratí s prevádzkovou dĺžkou 321 km.

Ku koncu roku 1946 mali ČSD na Slovensku v prevádzke: 23 osobných aut, 97 autobusov, 425 nákladných aut.

Celkový príjem v roku 1946 činil:

u pravidelnej prepravy	
osôb a batožín	71,375.473.— Kčs
z pravidelnej prepravy	
nákladov	112,307.200.— Kčs
z nepravidelnej prepravy	
(príležitostnej)	16,217.327.— Kčs

Spolu 199,900.000.— Kčs

V osobnej doprave bolo prepravených bolo vykonaných 3,444.529 km

v nákladnej doprave

bolo vykonaných 9,850.000 km

spolu 13,294.529 km

Vosobnej doprave bolo prepravených 6,067.365 osôb, v nákladnej doprave bolo prepravených 770.688 ton tovaru.

Osobitná starostlivosť bola venovaná aj výstavbe potrebných garáží a opravovní, hlavne u Riaditeľstva Košice. Do konca roku 1946 boli v prevážnej čiastke opravené a čiastočne znovuvybudované vojnou zničené a poškodené objekty automobilovej služby.

C. Vo vodnej doprave:

a) Prístavy:

Vojnovými udalosťami bola poškodená i plavba.

V bratislavskom prístave boli úplne zničené tri žeriavy, 2 žeriavy zhorené, ďalšie žeriavy poškodené.

Skladištia číslo II, VIII, IX, XII, XIV, XV, XVIII, XIX celkom vypálené a demolované, skladištia číslo I, III, IV, VI, VII, X, XI, XIII veľmi poškodené, avšak rekonštrukcii schopné. Kanalizačné, vodovodné potrubie, elektrické vedenie čiastočne zničené, koľajová sieť nepoužiteľná.

Prekladište minerálnych olejov: Nádrže, až na niekoľko, ťažko poškodené a zničené. Prečerpacia stanica úplne zničená a dielňa demolovaná. Plniaca gелéria rozbítá.

Koľajová sieť prevádzky neschopná.

V prístave Komárno bolo poškodené len železničné koľajisko a jeden žeriav.

Malý prístav Parkanský utrpel pomerne veľké škody. Silne bola poškodená administratívna budova a nové skladište.

Do konca roku 1946 opravené bolo v bratislavskom prístave 11 žeriavov, vnútorná komunikačná sieť, podzemné kábelové vedenie vodovodné a kanálové potrubie, ďalej rekonštruované Dunajské nábrežie a vonkajšie prístavné osvetlenie a výpomocné mechanické zariadenie. Súčasne s týmito prácami opravovalo Povoleníctvo techniky poškodené skladište a vystavalo sklad VII. a IX., takže ku koncu roku 1946 má bratislavský prístav k dispozícii 13 k prevádzke schopných žeriavov a skladný ložný priestor cca 13.700 m³, s verejnými skladišťami úhrnom cca 18.200 m² ložnej plochy.

Na prekladišti minerálnych olejov bolo opravené nádrže v obsahu cca 9.400 m³

a 3 čerpacie stanice s potrebným potrubím.

Vzhľadom na to, že veľká časť zariadenia prekladišťa bola zničená, bolo rozhodnuté prestavať doterajší systém elektrického zariadenia z rovnostranného prúdu na prúd striedavý. Potrebné mechanické zariadenie je už objednané a má byť dodané ešte v tomto roku.

Kolajisko v prístave na prekladišti minerálnych olejov je zčasti opravené a ďalšie opravy sa robia podľa potreby. V prístave parkaňskom opravila sa zatiaľ iba administratívna budova, skladišťa budú opravené v prípade potreby.

Vyťahovanie vrakov, prevádzané Poverením techniky, bolo započaté až v septembri roku 1946 a vytiahlo sa do konca roku 1946 13 vrakov.

Naše prístavy boli na Dunaji prvé, ktoré sa po ukončení vojny zapojily do prekladných úkonov. Už v roku 1945 preložilo sa v bratislavskom prístave cca 66.550 ton rôzneho tovaru (najviac UNRRA tovaru), na prekladišti minerálnych olejov cca 93.130 ton benzínu a iných minerálnych olejov, tak potrebných pre priemysel a poľnohospodárstvo. V komárňanskom prístave sa preložilo v roku 1945 vzhľadom na obsadenie jednotiek ČA cca 100.000 ton.

V roku 1946 preložilo sa v bratislavskom prístave 340.000 ton rôzneho tovaru a na prekladišti minerálnych olejov cca 202.110 ton. V komárňanskom prístave cca 346.000 ton rôzneho tovaru, najmä železná ruda, uhlie a koks.

b) Dunajplavba:

Plavbu na Dunaji prevádza Čsl. Dunajplavba.

Predvojnový lodný park u tohto podniku pozostával z 26 samohybov, 134 prívesných člnov v tonáži cca 108.000 ton, 22 tankov cca 17.600 ton a 6 pontonov.

Po prechode fronty zostalo 20 samohybov, 95 prívesných člnov a 22 tankov.

Tieto plavidlá roztrúsené boli ovšem na celom toku Dunaja v rôznych okupačných pásmach. Po prechode frontu mal podnik k dispozícii jediný prevádzky schopný parník „Bratislava“. V lodnici na brehu bugser „Istra“, okrem toho tri člny.

Vrátením lodného parku z jednotlivých pásiem stav plavidiel ku dňu 31. XII. 1946 bol tento:

21 samohybov v HP 13.690 a 82 vlečných člnov a tankov v tonáži 57.508. Vzhľadom na to, že člny dochádzali z okupačných pásiem v dezolátnom stave a musely byť ihneď dané do prevádzky previedlo sa na vrátenom lodnom parku mnoho opráv a to:

V dobe od 1. IX. 1945 do 31. XII. 1945 opravilo sa 20 samohybov, 27 vlečných člnov, 2 tanky a 1 ponton.

V dobe od 1. I. do 31. XII. 1946 opravilo sa 13 samohybov, 33 vlečných člnov, 9 tankov, 3 pontóny.

T. č. nachádzajú sa ešte v americkej zóne 1 samohyb, v ruskej zóne 32 vlečných člnov, 7 tankov, 2 samohyby a 1 nákladná loď.

Československá Dunajplavba preplavila v r. 1945, 4.145 ton, v roku 1946, 69.984 ton rôzneho tovaru.

D. V leteckej doprave:

Letecká doprava začala na Slovensku až v r. 1946. Pritom bola obmedzená iba na línie vnútrozemské. Dopravné úlohy vykonávaly Čsl. Aerolinie.

Prevádzka bola na tratiach:

Praha, Brno, Bratislava celý rok, 1—3 lety denne, podľa roč. obdobia.

Bratislava—Sliač—Košice od 15. V. do 6. XI.

Bratislava—Piešťany—Žilina, prevádzka bola zastavená pre nedostatok lietadiel.

Pokiaľ ide o prevádzkové výsledky leteckej dopravy na Slovensku, výsledky na tratiach Praha—Brno—Bratislava—Sliač—Košice a Bratislava—Piešťany—Žilina absolvovalo sa v r. 1946 už 1.395 letov, preletelo sa 204.397 km, dopravilo sa 16.234 cestujúcich, 122.649 kg batožiny, 25.912 kg tovaru a 16.203 kg pošty.

Pokiaľ sa týka materiálového vybavenia Československých aerolinií, vykonávala sa domáca i medzinárodná letecká doprava na 3 lietadlách trojmotorových a na 8 lietadlách dvojmotorových. Na skúšku boli zaradené jednomotorové lietadlá Norsman na linkách Bratislava—Žilina a Praha—Olomouc, ale od ich ďalšieho používania sa upustilo.

Letecký odbor na Slovensku sám vlastnil 5 dopravných lietadiel a to 3 menšie a 2 väčšie. Uvedené lietadlá slúžili pre služobné lety členov Sboru Povereníkov a Predsedníctva SNR.

Z prevádzkových budov v roku 1946 boli vybudované najprv hangáre a objekty pre ostatné služby, ako zameriavaciu, vysielaciu, a provizórne nádražné budovy. Dielne na opravu lietadiel vybudujú v roku 1947 v Bratislave a v Košiciach. V prevádzke je iba menšia dielňa v Bratislave a na Stranníku pri Žiline konajú sa len malé opravy udržiavanie bezmotorových lietadiel.

Taký bol, slávna Slovenská národná rada, obraz našej dopravy na Slovensku po oslobodení a také bolo dielo jej rekonštrukcie a jeho výsledky do konca roku 1946. Dielo, ktoré sa už dnes stalo samozrejmosťou, bežnou súčasťou života, predmetom častých malicherných kritík, avšak dielo, v ktorom je mnoho a mnoho potu, mnoho a mnoho premožených strádání, mnoho bezprikladnej obetavosti a hrdinstva tisícov dopravných zamestnancov, ktorí zo zrúcanín cez všetky prekážky vedeli položiť neotrasiteľné základy k novému radostnému životu nášho národa a našej novej Československej republiky.

II. Dvojročnica v doprave a jej splňovanie:

Začiatkom roku 1947 boli nové úlohy už určené našej doprave dvojročným budovateľským plánom našej vlády a Sboru povereníkov.

V doprave železničnej. V dvojročnom budovateľskom pláne bolo nám predpísané uviesť železnice do takého stavu, aby bolo možno v doprave a preprave dosiahnuť výsledkov roku 1937 a ešte niektoré špeciálne úkoly, ktoré sú ďalej vymenované, hlavne zdvojkolajnenie košicko-bohumínskej trati. Na uskutočnenie uvedených stavebných prác je vo finančnom zákone pamätané čiastkou 2.163,800.000 Kčs.

Mimo dvojročnice sú v programe na rok 1947 rôzne stavby, práce a projekty za 58 mil. a výstavba bytov za 63 mil., z čoho 18 mil. je na obnovu zničených

budov a 45 mil. na novostavby 250 nových bytových železničných jednotiek. Mimo to ustanovujú sa dve železničné bytové družstvá (Husákov fond) na stavbu činžových a rodinných domov.

Stavby na železničnom svršku a polovica stavebných prác mostných bude prevedená vo vlastnej réžii podniku ČSD, zvyšok a čiastočné pozemné stavby sa postupne zadávajú súkr. firmám. Po stránke projekčnej boli stavby dvojročnice, s ktorými sa hneď na začiatku stavebnej sezóny započalo plne pripravené, na ostatné stavby sú projekty pripravené zo 40%.

V cestnej doprave dvojročný budovateľský plán nám poskytuje možnosť na zdokonalenie a podstatné rozšírenie cestnej automobilovej siete na Slovensku. V rámci dvojročnice mienime v prvom rade dotovať stávajúce linky riadnymi autobusmi a nahradiť nákladné autá používané v osobnej doprave a aktivovať dopravu asi na 100 nových automobilových tratiach s celkovou prevádzkou dĺžkou 4.200 km a na 30 pravidelných nákladných autotradiach a prevádzkovou dĺžkou 980 km. Na uskutočnenie tohto plánu bude potrebné dodať asi 250 autobusov a nákladných aut. Ešte v tomto roku bude aktivovaná doprava na 74 nových osobných tratiach automobilových a postatne sa zlepši dopravná situácia na stávajúcich tratiach.

V stavebno-technickej službe mienime ešte v tomto roku dokončiť rozostavené stavby a započat so stavbami administratívnych budov, garáží a opravovní, ktoré sú plánované v dvojročnici. Návrhy a projekty na tieto stavby sú čiastočne v prípravnom pokračovaní. Ešte v tomto roku budú pravdepodobne položené základy na budovanie autodielen vo Zvolene. Hoci finančné prostriedky na stavebné účele automobilovej prevádzky ČSD sú veľmi skromné, vynasnažíme sa za pomoci záujmových korporácií a miest vybudovať čo najviac.

Pokiaľ ide o vodnú dopravu, dvojročnica nám predpisuje predovšetkým vybudovanie dunajských prístavov na kapacitu z roku 1937.

V roku 1947 sú preliminované nasledovné úpravy, objednávky a stavby, ktoré prevedie Povereníctvo dopravy:

Motorové člny pre vytyčovacíu službu.
Prístavný mostový pojazdný a otočný
žeriav o nosnosti 4 ton.

Cerpacie pontóny na prečerpávanie mi-
nerálnych olejov so strojným zariadením.
Prístavný pontón.

Rekonštrukcia koľajovej siete v brati-
slavskom prístave.

Rekonštrukcia železničného svršku
v prístave komárňanskom.

Obnova skladišť, budov, nádraží a elek-
trického zariadenia, ktoré prevedie Pove-
reníctvo techniky.

Stavba 17 vlečných člnov a remorkéru
— 1300 HP v lodeniciach Dunajplavby,
resp. v lodenici komárňanskej.

Splnením horeuvedených úkolov nielen
že sa dosiahne výkonu z roku 1937, ale
tento aj prekonáme.

Pokiaľ ide o ďalšie úlohy, prikázané
v dvojročnici:

Na shospodárnenie prevádzky Čsl. Du-
najplavby je podaný iniciatívny návrh.
Návrh osnovy na premenu dopravných
podnikov na podniky obdobné národným
podnikom bol už vypracovaný spolu
s Ministerstvom dopravy a podaný vláde.

V leteckej dorave bolo v dvojročnici
uložené zapojiť dôležité strediská, kúpele
a turistické miesta do celoštátnej i medzi-
národnej leteckej siete a za tým cieľom
rozmnožiť a technicky dokonalejšie vy-
baviť letiská a tu zvlášť v Bratislave a
Košiciach, ktoré majú byť dôležitými
uzlami aj v medzinárodnej leteckej do-
prave, menovite s juhom a juhovýchod-
om Európy.

Dalej podporovať a rozvíjať domáce
obchodné, turistické a športové letectvo,
ako aj výcvik našej mládeže v bezmoto-
rovom lietaní.

*

Samosebou — dosiahnutie a splňovanie
všetkých týchto úloh dvojročnice v našej
doprave znamená rozvíjať nesčíselné
množstvo dielčích úkolov vo všetkých
jej složkách, ich neustálu evidenciu a
kontrolu, ako i neustálu kontrolu koneč-
ných výsledkov, javiacich sa vo vlastnom
prevádzaní dopravy.

Je predovšetkým rozhodujúcou záslu-
hou ozaj len hístky našich inžinierov a
technikov, medzi ktorými českí inžinieri
a technici tvoria veľmi význačnú kladnú

složku a potom zásluhou iniciatívnosti,
tvorivej obetavosti našich prostých za-
mestnancov a ich podnikových výborov
a veľkej väčšiny aj úradníckeho aparátu,
že tu môžeme prosto konštatovať dobré pl-
nenie dvojročnice v našej doprave na
Slovensku, vzornú jej prípravu, dobré jej
konečné výsledky!

V čom sa tieto výsledky javia?

V železničnej doprave sa javia predov-
šetkým v tom, že po všetkom zničení,
pri trvajúcim nedostatku vozňov a ruš-
ňov splňujeme ten vzrastajúci vývojový
úsek, ktorý nás má plánovite priblížiť
k mierovému stavu z roku 1937.

Naša osobná doprava trakcie parnej
vykazuje od januára do apríla tohto roku
oproti plánu:

vo vlakových km	v januári	111.9%
	vo februári	95.6%
	v marci	108%
	v apríli	115%

Naša osobná doprava trakcie motoro-
vej vykazuje od januára do apríla 1947
oproti plánu vo vlakových km:

	v januári	97.3%
	vo februári	76%
	v marci	87.8%
	v apríli	94%

Naša nákladná doprava vykazuje od ja-
nuára do apríla t. r. oproti plánu:

v hrubých ton. km.: 110%, 97.8%, 129% a 124%,	
v čistých ton. km.: 154.6% 120.9%, 151% a 146%,	
vo vlakových km.: 121.5%, 92.6%, 114% a 102%.	

Aby sme si tieto výsledky názornejšie
ozrejmili, v akom pomere sú už dnes opro-
ti roku 1937, poslúžia nám tieto srovná-
vacie dáta z mesiaca marca 1947 oproti
marchu 1937:

Počet ubehnutých strojových km roku
1947: 2,364.140, roku 1937 2,413.300, 98%,
prevezená záťaž v tisíc t/km r. 1947:
545.103, r. 1937: 505.190, 107.6%. Pritom
bolo v marci 1947 o 10% menej služby-
schopných rušňov než v marci 1937
a s týmto menším počtom rušňov sa vy-
konalo takmer toľko strojových km, ako
roku 1937 a záťaž sa previezlo o 8% viac,
teda toto nasvedčuje tomu, že rušne sú
oveľa lepšie využítkované.

Tento celkový výkon nie je ovšem výsledkom iba vlastného prevádzania a organizovania dopravy, dobrého výkonu jej ústredných a výkonných složiek: staničného, komerčného, vlakového a rušňového osobníctva, ale má na ňom svoj rovnaký spoločný podiel: složka dielenská, výhrevenská, zásobárenská, dorozumievacia, zabezpečovacia i stavebne-udržovacia, ktoré živlia a vytvárajú stále lepšie a lepšie podmienky pre vlastnú dopravu, stále lepšie a lepšie ju vybavujú, zrýchľujú a zvyšujú jej výkonnosť.

Najnázornejšie sú tieto dôležité úkony základných živných složiek zjavné v našich dielnach a opravovňach.

Výsledky práce oproti plánu za prvých päť mesiacov 1947 podľa počtu opráv, vyjadrené v %-tách, sú tieto:

Dielne Vrútky: 67%, 85%, 104%, 106%, 109%.

Dielne Zvolen: 127%, 106%, 127%, 119%, 99,7%.

Dielne Trnava: 86%, 74%, 107%, 99%, 120%.

Opravovňa Bratislava: 100%, 60%, 117%, 100%, 100%.

Opravovňa Košice: 75%, 100%, 125%, 123%, 125%.

Opravovňa N. Zámky: 47%, 112%, 107%, 173%, 131%.

Treba podotknúť, že okrem uvedených prác vykonávajú dielne ešte nenormované, ale nutné práce, ako: bežné opravy lokomotív, motorových vozňov, osobných i nákladných vozňov, ba i práce výrobné a to v dosť veľkom rozsahu!

V akom pomere sú už dnes tieto výkony oproti roku 1937, vidieť z tejto srovnávacej štatistiky:

Dielenské výkony za prvé 4 mesiace roku 1947 oproti roku 1937 sú tieto:

Počet hlavných opráv rušňov r. 1947: 42, r. 1937: 33, 124%, počet vyvážovacieh rušňov r. 1947: 45, roku 1937: 37, 122%, počet bezpečnostných prehliadok osobných vozňov r. 1947: 344, roku 1937: 618, 55%, počet bezpečnostných prehliadok nákladných vozňov roku 1947: 1507, roku 1937: 1519, 99%.

Malé percento bezpečnostných prehliadok osobných vozňov je zapríčinené absolútnym ich nedostatkom.

V službe stavebnej a udržovacej v pr-

vých troch mesiacoch t. r. byly pre mimoriadnu zimu konané len práce prípravné, projekty, súťaže a zadávky prác i dodávka materiálu.

Rozpísané byly súťaže na 11 mostov, 2 obytné domy, jednu prijímaciu budovu a tri vodárne, zadaných bolo 5 mostov a 4 pozemné stavby, vypracované projekty 12 mostov, 10 domov a iných pozemných stavieb.

Vo vlastnej stavebnej činnosti pokračovalo sa v montáži 12 mostných konštrukcií, v oprave 7 tunelov a v montáži koľají a výhybiek.

Po dokončení najnutnejších provizórnych rekonštrukčných prác započaté bolo ešte v roku 1946 s veľkým elánom s definitívnymi stavbami v náhradu za zničené, hlavne s budovami.

Veľký počet je ich teraz rozostavaných. Do dvojročného plánu nebolo však pokračovanie v týchto stavbách a v rozostavaných investičných stavbách pojaté pre nedostatok finančných prostriedkov. Jednáme o úhradu na pokračovanie časti týchto stavieb s Hospodárskou radou (dokončenie novej stanice B. Bystrica, dokončenie rekonštrukcie trati Prešov—Strážske a pod.).

Najväčšou prekážkou pri uskutočňovaní dvojročného stavebného plánu u dopravy, mimo nedostatku materiálu a opozdenia dodávok je trvalý nedostatok technických síl vo všetkých odboroch Povereníctva dopravy. Počet technikov činí v doprave iba 48% stavu z r. 1937.

Na pokračovanie stavby nových tratí na Slovensku bolo povolené v dvojročnici len 60 mil. Kčs a mimorámec dvojročnice 30 mil. Kčs. Zahájili sme už v min. roku jednanie s Hospodárskou radou o zvýšenie úveru na 250 mil. Kčs a dá sa očakávať, že potrebný úver bude povolený. Sbor povereníkov pokračovanie v stavbách schválil a v stavbách sa pokračuje, hoci finančne nie sú ešte tieto stavby zaistené.

Najvýznamnejším dielom, ktoré sa uskutočňuje, je zdvojkoľajnenie košicko-bohumínskej železnice v úseku Spišská N. Ves—Vrútky. Táto práca, žiaľ, nemôže ísť tak rýchlo, ako by sme si želali, lebo sa nám stále nedodáva spojovací koľajnicový materiál v potrebnom množstve.

Študuje sa najvhodnejšia trasa pre úsek trati Margecany—Košice. Terajší úsek bude treba preložiť, pretože na Hornáde bude u Kysaku postavená vyššia priehrada.

Do konca apríla t. r. dokončila sa výstavba I. etapy na novej prekladacej stanici Černá pri Čope, umožňujúca príchod široko rozchodných vlakov z SSSR a prekládku rudy i iného tovaru z SSSR už v dosť značnom rozsahu. Ide tu o výstavbu jedného z najväčších diel našej dvojročníce, ktorého I. etapa mala byť dokončená až v jeseni t. r. Zásluhou našich inžinierov i robotníkov, ktorí za najťažších podmienok pokračovali vo výstavbe aj v zime, bola táto I. etapa skončená už v apríli a stala sa novým význačným dôkazom statočnej obetavosti našich inžinierov i robotníkov, vysoko ocenenej i osobitným písomným uznaním vlády našej Republiky.

V službe dorozumievacej a zabezpečovacej boly dvojročnicou vytýčené tieto úkoly:

Výstavba hlavných selektorových liniek Parkaň—N. Zámky, Bratislava—Žilina, Filakovo—Zvolen, N. Zámky—Zvolen, Lipt. Sv. Mikuláš—Žilina, Turňa—Zvolen, Margecany—Brezno n/Hr., Feleďince—Brezno n/Hr., Košice—Michaľany, prevádzkových selektorových liniek Nové Zámky—Bratislava a Parkaň—Levice, hl. telegr. liniek Filakovo—Vrútky, Plešivec—Zvolen. a Košice—Černá pri Čope, doplnenie hláskových liniek na trati Košice—Čadca, stavba zvonkovej linky Košice—Biel, induktorovej linky Prešov—Strážske a vysokofrekvenčných liniek Košice—Biel, Košice—Plešivec, Plešivec—Rím. Sobota, Košice—Vrútky, Košice—Brezno n/Hr., Brezno n/Hr.—Rím. Sobota, Košice—Prešov a Košice—Humenné, stavba rozhlasového zariadenia v Žiline, Košiciach a Vrútkach, Pov. Bistrici, Tren. Teplej, Leopoldove, Lučenci, Piešťanoch a v Kútoch, automatických telefonných ústrední v Žiline, Košiciach a v Poprade manuálneho prepojovača ústredne v Košiciach, ďalekopísnej ústredne v Žiline a zariadenie elektrických hodín v Košiciach, Žiline, v Humennom, Margecanoch a Kysaku.

Bude obnovené vojnou zničené zabezpečovacie zariadenie v staniciach, Karne-

nica n. Hronom, Mužla—Köbölkut, Kerť, Perbete, Dvory nad Žitavou, Trnovec n. Váhom, Senec, Hričov, Veľká Bytča, Považská Teplá, Považská Bystrica, Púchov n/Váhom, Melčice, Veľké Kostolany, Filakovo, Lučenec, Zvolen, Příbovce, Turč. Sv. Martin, Lúky pod Mak., Hornie Srnie, Nemšová, Bratislava — sr. stanica, Skalica na Slov., Sahy, Komárno, Istebník n/Váh., Trnava, Michaľany, spoj. Rybárpole, Žilina, Budatín, Varín, Margecany, spoj. Ružomberok, hlásky Kumazov, Sopotnica, Bujanov, Lieskovany, Vlašky, Liesková, Ráztoky, Kluknava, Slanec, Strečno, Kráľovany, Batizovce, Štrba, Východná, Margecany, Poprad, Varín, Michaľany, Kysak, Krásno n. Kys., Kys. N. Mesto, Kaľša, Opácká, ďalej provizórne zabezpečenie vojnou zničeného zariadenia v stanici Sp. N. Ves, Krompachy a Vrútky, ako i provizórne zabezpečenie stanice Černá pri Čope.

Ďalej prevedie sa ako investícia stavba osobitných odchodových návěstidiel pre priebežné koľaje na trati Bratislava—Kúty, hradlové prístroje v stanici Čata, hlásnice Opatová, ďalej stavba znamení Z2, Z8, Z9, stavba závor na tratiach Nitra—Prievidza, N. Zámky—Komárno a obnova závor v oblasti rž Bratislava.

Pri rekonštrukcii zničeného zabezpečovacieho zariadenia, ktoré bolo prevádzne na ručnú obsluhu a 30 až 40 rokov staré, uvažujeme nahradiť moderným elektrodinamickým zabezpečovacím zariadením, ktoré je v zahraničí už zavedené a dobre sa osvedčilo a to nielen po stránke bezpečnostnej, ale aj po stránke hospodárnej (značná úspora personálu, 50—60%); zvýši sa podstatne rýchlosť obsluhy výkonnosť trati a usporiada sa tiež vybudovanie stavidiel v menších a stredných staniciach.

Manipulácia s týmito prístrojmi je veľmi jednoduchá, prehľadná a veľmi bezpečná. Otočením jednej páky postaví sa výhybková cesta a návěstidlá, pričom na obsadenú koľaj nie je možné vchody postaviť, a na tabuľke osvetľuje sa miesto, kde vozidlo stojí, alebo prejde. Návěstidlá v polohe „stoj“ sú kryté elektromagnetickými brzdami, ktoré automaticky zastavia vlaky, ktoré by prešli návěstidlá v polohe „stoj“.

Po vyskúšaní 4 až 5 rôznych systémov zahraničných, ktoré dáme namontovať a v rôznych staniciach (po jednom prístroji), zavedieme potom ten systém, ktorý sa najlepšie osvedčí.

Veľmi dôležitou súčasťou vedľa spomenutých už súčiastok je v našej doprave aj služba prepravná, komerčná. Dôležitou preto, lebo práve ona pretvára dopravu v tú hospodársku službu, akou má doprava byť v národnom živote.

V službe prepravnej, pri spomenutom už významnom podiele tejto našej služby pri celoštátnych vnútorných i medzinárodných úpravách a ujednaniach prepravných, — dnes prepravná služba snaží sa odstrániť organizačnými opatreniami nedostatky, zavinené vojnou v zariadeniach prepravnej služby, aby mohla slúžiť verejnosti presne, dočasne, lacno a bezpečne.

Pripravuje radiálnu prepravu kusového tovaru (z domu do domu), aby vyhovela širokým vrstvám a obchodnému podnikaniu. Pracuje sa na z hospodárnení výkonu prepravnej služby, vykonávanej v staniciach, ako i prepravnej služby cestnej (vlakovej). Vzhľadom na to, že chystané zmeny nemôžu byť uvedené v život náhle, podrobuje sa postupne každý druh služby skúmaniu podľa nových ekonomickejších hľadísk, a len potom ich uvádza v život. Vzhľadom na to, že celé naše hospodárstvo je riadené, táto skutočnosť sa odráža v službe komerčných zamestnancov najmarkantnejšie tým, že celá preprava je regulovaná mnohými opatreniami štátnych, hospodárskych, plánovacích a iných správnych orgánov, ktoré komerční zamestnanci musia sledovať, aby súhra týchto na poli dopravníctva bola zaistená.

Výsledky prvých mesiacov toho roku, napriek prekážkam v preprave, znamenajú vzostup proti prvým mesiacom v roku 1946, čo sa javí v hrubých príjmoch prepravných stúpnutím o 25—30%, proti príjmom z roku 1946. Problémov a ťažkostí, ktoré sa stavajú do cesty, je mnoho.

Jednou z nich je prekážka pri plnení snahy o zvýšenie obehu vozňov pri vykládke tovaru do vozňov, podľa dekrétu prezidenta Republiky č. 77/1945. Najmä preto, že aktivovanie brigád na vyklada-

nie zásielok prichádza v úvahu po väčšine len pre niektoré druhy tovarov, uhlie, drevo a pod. ONV zakročujú proti oneskorenému vykladaniu trestne. Nemá to však veľkého významu, lebo prepravcovia ani za zvýšené mzdy v nedeľu v niektorých staniciach nesoženú robotníkov.

V cestnej doprave

bola v prvých štyroch mesiacoch t. r. aktivovaná doprava na 11 nových automobilových tratiach a zavedením nového nového cestovného poriadku podstatne rozšírená na dosavadných automobilových tratiach.

Za prvé mesiace v tomto roku vplyvom krajne nepriaznivých poveternostných podmienok nedosiahlo sa v automobilovej doprave ČSD plánovaných výkonov. Taktiež priemyselný sektor nesplnil plánované dodávky nových motorových vozidiel. Tak napr. za prvé dva mesiace malo byť dodané 20 nových autobusov tuzemskej výroby, bolo dodaných len 15 kusov. Nákladné autá z tuzemskej výroby pre ČSD na Slovensku neboli dodané žiadne. V dôsledku toho bol splnený plán v osobnej doprave iba na 79% a v nákladnej doprave na 72%, čo do počtu ubehnutých kilometrov, prepravených osôb a tovaru v tonách.

Očakávame, že v blízkej budúcnosti nielen že dosiahneme predpokladaných a plánovaných výkonov, ale tieto budú aj prekročené. Predpokladom pre splnenie úkolov, ktoré nám ukladá dvojročný plán je predovšetkým dodávka nových motorových vozidiel a ostatného technického materiálu.

Najväčšiu ťažkosť nám tu spôsobuje skutočnosť, že z celkového počtu autobusov i nákladných aut musí byť vyradená z prevádzky temer polovica pre zlý stav ciest, úplný nedostatok opravovní, ako i nedostatok súčiastok, najmä pneumatík. Kým v Čechách a na Morave má autodoprava ČSD vlastné svoje dielne, jedna vlastnú veľkú zásobáreň a tiež dobre vybavených správkarň — na Slovensku nemáme ani jednu autodieltu, žiadnu zásobáreň, a správkarne sa len postupne budujú a vybavujú.

Veľká autodieltňa má sa začať budovať ešte tohto roku v rámci dvojročnice vo Zvolene, avšak finančné prostriedky na

ňu poskytnuté sú tak nedostatočné, že ju bude možno sotva nacelkom vybudovať v dvojročníci.

V doprave vodnej.

Od 1. I. do 1. V. 1947 sa preložilo v bratislavskom prístave 129.618 ton tovaru a v prístavných skladoch premanipulovalo sa 37.400 ton.

V komárňanskom prístave za tú istú dobu preložilo sa 76.000 ton a obrat v skladištiach bol 15.000 ton.

Pre zaistenie nehatenej prevádzky na Dunaji stojíme ešte pred veľmi ťažkými úlohami. Plavebné pomery na Dunaji nielen že nevyhovujú dnešným potrebám plavby, ale sú dokonca také, že keď bude dunajská cesta i naďalej ponechaná v takom stave ako je dnes, prestane byť Dunaj tou dôležitou tepnou európskeho hospodárstva, ktorou bol od nepamäti. Plavba na ňom bude nielen nebezpečná, ale i veľmi drahá a časom temer nemožná.

Ide tu najmä o odminovanie Dunaja, ktoré bolo ČA prevedené v šírke asi 80 metrov, ale pre pohyblivosť dna dunajského tento priestor sa stále zužuje.

Ďalej ide o vyťahovanie potopených vrakov a mostných vrakov. Túto úlohu prevádza Poverenie techniky, ktoré doteraz vytiahlo 13 loďných vrakov, ale práce postupujú veľmi pomaly, keďže niet potrebného zariadenia.

Najdôležitejšou z týchto úloh však je zaistenie splavnosti Dunaja medzi Bratislavou a Komárnom. Udržovanie, vytýčovanie a signalizačná služba sú spojené s veľkými nákladmi a behom času sa plavebná cesta tak môže zhoršiť, že ju ďalej nebude možno udržiavať obvyklým spôsobom. Je preto nutné, aby bol čím skôr prevedený energický regulačný záťah.

Pokiaľ ide o Československú Dunajplavbu, úč. spol. v Bratislave, jej právne pomery boli upravené dňa 11. marca 1946, keď mimoriadne valné zhromaždenie spoločnosti si zvolilo správu a dozornú radu. Hospodársky stav spoločnosti, rešp. podniku je veľmi neutešený, lebo podnik utrpel za vojny veľké škody tak na plavidlách, ako aj na prístavných zariadeniach, v hodnote cca 394 mil. Kčs,

nečítajúc do toho neuhradené úkony v obnose 103 mil. Kčs konané pre Spojeneckú armádu, ktoré jasne odôvodňujú finančné ťažkosti, s ktorými podnik bez svojho zapríčinenia zápasí. Všetky doterajšie podania ohľadom preddavkov, výpomoci, boli bezúspešné a čo podnik ako pomoc dostal, bola iba štátna záruka na pôžičku 136 mil. Kčs. Keď sa aj uznáva všetsranná starostlivosť štátneho hospodárstva oproti iným složkám národohospodársky dôležitým, nemôžu sa nechať bez povšimnutia potreby tak dôležitého úseku, ako je vodná doprava.

Nezbytným predpokladom riadnej činnosti podniku je zvýšiť loďný priestor na odvezenie cca 500.000 ton rôzneho substrátu. Na vykonanie tohto úkonu je treba cca 140.000 t. ložného priestoru čo sa dá dosiahnuť cca 180 kusmi vlečných člnov a 28 samohybmi.

Terajší stav loďného parku je 54.954 t. ložného priestoru a 13 remokrétov, ktorý park sa zvýši po čoskorom vrátení v ruskom pásme zadržaných plavidiel, ktorých vrátenie je už rozhodnuté, na stav 127 vlečných jednotiek v tonáži 84.656 a 16 samohybov pre remorkáž. V rámci dvojročníce sa ukladá ČSDP povinnosť vystaviť zo svojich prostriedkov 20 vlečných člnov a jeden samohyb pre remorkáž. Potom bude mať ČSDP, ku koncu roku 1948, 147 vlečných člnov v tonáži 104.656 a 17 samohybov pre remorkáž. Na prevezenie minimálne stanoveného 500.000 t. substrátu by bolo však treba zaobstarať ďalších 33 plavidiel s cca 36.000 t. ložným priestorom a 9 remokrétov a to trebárs i objednávkou v cudzine.

Okolnosť, že ČSDP nemá dostatočný počet ložného priestoru vyvoláva problematiku dunajskej plavby, ktorá však by bola okamžite riešená, ak by Dunajplavba mala dostatočný počet prevádzky schopných plavidiel. Je treba, aby podnik už teraz pred dosiahnutím navrhovaného počtu plavidiel bol reorganizovaný a jeho správa zhospodárnená. Reorganizáciu však nemožno previesť skôr, dokiaľ nebude všeobecne a definitívne rozhodnuté o forme štátneho dopravného podnikania (v smysle budovateľského programu bod IV. čís. 1.), lebo pokladá sa za účelné, aby nová úprava štátnych do-

pravných podnikov jednotne. Poznamenávam, že už bol podaný návrh osnovy, vo smysle budovateľského programu, o premene všetkých dopravných podnikov na podniky obdobné, podnikom národným. Pokiaľ ide o zhospodárnenie správy dunajskej plavby, je podaný návrh, s ktorým sa zaoberá t. č. Generálny sekretariát Hospodárskej rady.

V rámci tohto návrhu majú byť konečne riešené i tieto otázky:

1. úprava finančných pomerov spoločností, najmä pokiaľ ide o predĺženie krátkodobých pôžičiek na dlhodobé a rozhodnutie o výške subvencie,

2. likvidácia vojenských škôd a náhrada za úkony ČA,

3. doplnenie lodného parku a vlečnej sily na predpokladanú tonáž štátnymi prostriedkami,

4. vypracovanie dunajskej prekladíštnej tarify železničnej, koordinovanej s dunajskou tarifou tak, aby sa z nej stal inštrument celoštátnej dôležitosti,

5. zaplánovanie dunajskej cesty do dopravného systému ČSR a do medzinárodných obchodných dohôd tak, aby priniesla najlepšie hospodárske výsledky pre štát,

6. zapojenie dunajskej cesty na plavbu námornú, aby československý zahraničný obchod, poľažne československý štát mal z vodnej cesty na Blízky Východ najväčší prospech.

Je najprednejším záujmom previesť túto reorganizáciu čo najrýchlejšie event. podobne ako sa to stalo s Čs. Aerolíniami a ak by celková zákonná reorganizácia dopravných podnikov nemala sa pred ohlasovaním novej ústavy realizovať — vyňať ju z tohto celkového návrhu a uzákoníť ju samostatne a prv.

V doprave leteckej:

V r. 1947 pokračovalo sa v prevádzke na linke Praha—Bratislava a od 21. IV. bola linka predĺžená na Sliač a ďalej do Košíc.

Od 15. V. bola zahájená doprava na linkách:

Bratislava — Piešťany — Zlín — Morav. Ostrava a Praha — Piešťany — Sliač — Poprad — Prešov.

Po zlých skúsenostiach z týchto dvoch liniek bola prevedená dňom 16. VI. ich zmena takto:

Praha — Bratislava — Sliač — Košice s predĺžením do Prešova a Bratislava — Piešťany — Žilina.

Dňom 16. júna zahájili sme prevádzku na dvoch medzinárodných leteckých linkách a to:

Praha — Bratislava — Budapešť 2x týždenne v striedavej prevádzke našej a maďarskej,

a Praha — Bratislava — Záhreb — Zadar 2x týždenne v prevádzke juhoslovanskej.

Veľké ťažkosti v ďalšom rozvoji letectva a v jeho vedení robí jeho nevyriešená organizácia, keďže civilné letectvo na Slovensku sa rozpadlo do dvoch rezortov (dopravy a techniky). Rozpočtove je civilné letectvo začlenené do rezortu dopravného, organizačne 8 zamestnancov zostalo u Povereníctva techniky, kde utvorili nový odbor leteckého stavebníctva.

Boli sme od počiatku toho názoru, keďže letectvo je možné budovať len ako celok, že je nemysliteľné, aby sa hneď na začiatku jeho rozvoja uplatnili rôzne záujmy, ktoré hatia tento rozvoj a veľmi škodia kladnej spolupráci. Letectvo sa môže správne a úmerne k letectvu svetového rozvíjať len vtedy, keď bude zodpovednosť za veci letectva a za jeho výstavbu sústredená v jednom rezorte štátnej správy — keď bude letectvo riadené s jedného miesta.

Vláda Československej republiky pred niekoľkými týždňami rozhodla, aby aj veci leteckého stavebníctva boli sústredené v rezorte Ministerstva dopravy. Keďže je nemysliteľné, aby práve v tom dopravnom obore, ktorý je zo všetkých najviac celoštátne centralizovaný — boli veci inakšie riešené na Slovensku a nadto je nemysliteľné, aby nejaká dôležitá agenda na Slovensku podliehala inému, než rezortnému ministerstvu, pričom by rezortné povereníctvo nemalo na ňu nijakej urgencie — požiadal som povereníctvo techniky, aby sa v smysle usnesenia vlády, agenda leteckého stavebníctva odovzdala Povereníctvu dopravy a predjednála sa znova aj otázka personálna s touto agendou spojená.

Od oslobodenia zaznamenávame na Slovensku neobyčajný vzrast športového letectva. Ustupujúce okupačné vojská zničili prevádzkový materiál, zariadenia letísk, prevádzovní a podnikov do základov. Bolo nutné zreorganizovať všetky odvetvia športovej leteckej činnosti — modelárstvo, plachtárstvo a motorové letectvo — keďže technický a hospodársky význam letectva po skončení tejto vojny neobyčajne vzrástol a vynútil si nové zabezpečovacie opatrenia.

Nevyhovujúci organizačný rámec sa prebudoval po dohode s Prahou tak, že sa utvoril Slovenský národný aeroklub ako jediný spolok pre leteckú výchovu a činnosť, ktorý spolu s Českým národným aeroklubom a Moravsko-sliezskym zemským aeroklubom tvorí Aeroklub Republiky československej. Toto usporiadanie umožňuje uplatnenie našich požiadaviek v rámci celoštátneho, a na druhej strane úpravu vlastných problémov podľa našich najlepších podmienok. Činnosť Slovenského národného aeroklubu Povereníctvo dopravy hmotne aj finančne podporovalo, a tak umožnilo účasť na leteckej práci 4.000 členom sdruženým v 20 odbočkách po celom území Slovenska. Členstvo v aerokluboch regrutuje sa v prevážnej časti zo sociálne slabších vrstiev národa a preta poskytované podpory sú plne odôvodnené.

Modelársky výcvik a činnosť prevádza 31 modelárskych odborov a 3 strediská so sídlom v Bratislave, Banskej Bystrici a v Prešove. Modeloví letci zúčastnili sa zájazdu do Anglie, odkiaľ priniesli cenné poznatky. V rámci celoštátnych pretekov vytvorili sme jeden oficiálny čl. rekord s modelom opatreným výbušným motorom, časom 16 minút 32 sekúnd a ďalšie 4 výkony lepšie terajších čl. rekordov. V súčasnej dobe sme účastení medzinárodných pretekov modelových lietadiel vo Švajčiarsku. Stavbou modelových lietadiel zaoberá sa 3.000 modelárov vo veku od 12 až do 19 rokov. Aby sme umožnili účasť na cieľavedomej výchove modelárskeho dorastu, zakúpili sme a odovzdali do používania 30 nástrojových skriniek.

Keďže modelárstvom zaoberá sa prevažne mládež, bolo by žiaduce, aby mo-

delové letectvo bolo zaradené do učebnej osnovy ľudových a meštianskych škôl. Doterajšie riešenie vo forme nepovinného predmetu považujem za nedostačujúce, keďže o najdôležitejšom a najpokročilejšom obore technickom — letectve — nie je dostatočná zmienka v školstve.

Usporiadali sme niekoľko miestnych pretekov modelových lietadiel, na ktorých sa zúčastnili aj modelári z Čiech a Moravy. Spolupráca na tomto poli je veľmi príkladná a prospeje k utuženiu vzájomného pomeru slovenskej a českej mládeže.

Na obnovenie prevádzkových zariadení pre bezmotorové plachtárske letectvo, zakúpili sme 25 kusov gumových štartovacích lán, 10 vetroňov čs. výroby „Krajanek“ a 11 dvojsedadlových vetroňov „Jastrab“ z výroby firmy Mráz v Nitre. Okrem toho opravili sme 30 klzákov a 40 vetroňov, ktoré sme zasadili do prevádzky v 14 plachtárskych oboroch a 5 výcvikových strediskách. Na týchto lietadlách konalo výcvik a udržiavacie lety 400 pilotov-plachtárov rôzneho stupňa, z nich 40 sa podrobilo úradným skúškam a boli zapísaní do registra letcov podľa medzinárodných pravidiel CINA. Koncom roku 1945 bol na Straniku slet československých plachtárov, pri ktorom sa zdôraznila spolupatričnosť oboch národov a utužil sa bratský pomer. Naši plachtári zúčastnili sa na výcviku na Ranej v Čechách a udržiavali neustály styk s členskými odbočkami v historických zemiach.

V septembri 1946 a v júni t. r. usporiadali sme preteky slovenských plachtárov, ktoré náš rezort finančne umožnil. Na pretekoch ukázala sa vyspelosť a vysoká úroveň bezmotorového letectva na Slovensku, takže sa radíme medzi najlepších európskych plachtárov. Sme držiteľmi čl. výškového rekordu 2680 m prevýšenia, čl. výškového rekordu v kategórii žien 1870 m, čl. vzdialenostného rekordu v kategórii žien 95 km a čl. vzdialenostného rekordu s vopred určeným cieľom 97 km.

Zvýšenú pozornosť sme venovali výchove učiteľov-plachtárov a to z dôvodu zabezpečenia prevádzky. Umožnili sme zájazd našich najlepších plachtárov do Anglie a vynasnažíme sa zúčastniť na

medzinárodných pretekoch vo Švajčiarsku, aby sme prehĺbili svoje poznatky a porovnali naše vedomosti s ostanou cudzinou. Treba zdôrazniť, že všetky podujatia, smerujúce k zdokonaleniu a zabezpečeniu plachtárstva robíme v shode s opatreniami v zemiach českých a po dohode s MNO. Konštatujeme, že mnohé z opatrení boli urobené na náš popud a návrh, čo nasvedčuje našej vyspelosti v tomto obore leteckej činnosti.

Letecká prevádzka vyžaduje však zariadené a vybudované prevodzovne (letišťá, dielne, hangáry atp.). Zničené a poškodené objekty sme opravili a vzhľadom na budúci program a vzrast leteckej činnosti budujeme prevodzovne nové, aby sme mohli usporiadať aj medzinárodné súťaže a konferencie. Bezmotorové letište na Straníku a v Dúbravke sme poštátnili a v programe máme poštátnenie plachtárskych stredísk v Banskej Bystrici, v Prešove a v Horných Orešanoch. Po dohode s MNO previedli sme stavby drevených typových ubikácií a hangárov, aby sme uľahčili prácu a usnadnili odpočinok našim učiteľom. V plachtárstve konštatujem mnohé mravné prvky dôležité pre obrodu národa. Poskytuje mládeži hodnotnú technickú kolektívnu a sociálnu výchovu, ktorej výsledkom sú rozvážni, charakterovo ucelení, pevní a odhodlaní ľudia, stmelení rovnakým cieľom a vôľou.

Motorové turistické lietanie prevádza 18 motorových odborov. Na uľahčenie lietania aj pre sociálne slabších občanov sme zakúpili 5 lietadiel Zlín-181, 7 lietadiel Bocian a 40 lietadiel americkej výroby Piper z prebytkov americkej armády. Udržujeme a cvičíme 160 turistických letcov, ktorí sú u nás registrovaní. Činnosť v tomto sektore športového letectva je veľmi hatená enormnými výdavkami za letecké pohonné hmoty, (1 kg benzínu asi 16.- Kčs) takže výcvik jedného turistického letca na lietadle s motorom 65 HP stojí 8—12.000 Kčs. Ak chceme umožniť každému občanovi lietať a naše letectvo postaviť na bázu ľudovú, je treba poskytovať podpory a vynasnažiť sa zmenšiť prevádzkové náklady v rámci našich možností na minimálnu mieru.

Slávna Slovenská národná rada, konečne chcel by som Vás ešte stručne obozná-

miť s celkovým personálnym stavom zamestnanectva, ako i s politikou, ktorú v tejto otázke Povereníctvo dopravy sledovalo a čo chce v najbližšej budúcnosti uskutočniť.

Ide tu hlavne o postavenie železničných zamestnancov. Sotva je ešte inej kategórie štátnych a verejných zamestnancov, ktorí by boli bývali v takej miere v minulosti ukrivďovaní! Už za predmnichovskej Čs. republiky v roku 1927 prot ľudové a reakčné sily, sosskúpené v agroľudáckej vláde, zvolily si ich ako prvú obeť, aby na ich úkor, na ich účet pomohly z krízy svojmu kapitalistickému štátnemu hospodárstvu. Tisovský štát snažil sa kupovať si ich alebo odmeňovať svojich verných suroviakovským protekcionárstvom a zaistiť tak železnice čo najlepšie nemeckej fašistickej vojennej mašinerii — okrem tohto protekcionárstva však nevykonan nič pre skutočné a všeobecné sociálne zlepšenie postavenia dopravných zamestnancov.

Musela prísť nová ľudová Čs. republika, nový, v ľudovom duchu vedený vládny orgán, aby temer v zápätí po oslobodení, ešte za ťažkej hospodárskej situácie, zdedenej z minulosti, začal s dôsledným postupným odbúravaním týchto krivd a zaradil železničných zamestnancov na predné miesto sociálne-politickej starostlivosti. Bolo treba predovšetkým riešiť existenčnú otázku tých tisícov smluvných zamestnancov, ktorí dlhé roky trvale u železnice pracovali ako robotníci na výpomoc, ktorí sa v službe osvedčili a ktorí sa za Slovenského štátu nespreneverili Československej republike. Pritom podľa dĺžky tejto služby boli títo zamestnanci ustanovení buď za pomocných zamestnancov, alebo do pomeru definitívnych zriadencov a podúradníkov.

Súbežne s týmto závažným sociálnym úkolom previedli sme ustanovenie, poažne povýšenie do kategórií podúradníckych, zriadeneckých, do kategórií pomocných zamestnancov a železničných gázistov všetkých účastníkov domáceho i zahraničného odboja — ako i povýšenia zaslúžilých zamestnancov a úradníkov v smysle nar. č. 99/45 Sb. n. SNR. Táto akcia, pokiaľ návrhy na ňu boli podané včas a nevyskytly sa pritom

zvláštne komplikácie, spojené s udelením výnimiek alebo skrátením čakateľskej doby – bola už tiež v podstate prevedená, až na niekoľko oneskorených desiatok prípadov, ktoré budú úspešne rozriešené v najbližšej budúcnosti.

Prevedením týchto dvoch veľkých akcií, dostalo sa viac ako 15.000 železničným zamestnancom buď pevnej životnej existencie, alebo lepšieho sociálneho postavenia, o aké márne v minulosti usilovali.

Trefou veľkou akciou bola nami navrhnutá a teraz sa už realizujúca novelizácia vlád. nariadenia č. 15/1927 Sb. z. a n., zákonnej normy, upravujúcej v minulosti tak nenávidené platové a služobné pomery železničných zamestnancov. Táto novelizácia nerieši ešte všetko, ale je význačným medzidobným zlepšením platových pomerov zvlášť nižších kategórií, lebo spravodlivejšie umožňuje zhodnocovať ich dosavadnú službu, spravodlivejšie ju zaraďuje do celkovej štruktúry služieb osôbníctva a umožňuje im dosiahnuť vyšších platových stupní v poctivom snažení.

Mnoho a mnoho iných – až 170 väčších dielčích, okrem už spomínaných, akcií sa previedlo v prospech nášho zamestnanectva. Mnoho úkolov zostáva ešte pred nami.

I cez všetky už realizované opatrenia máme v doprave na Slovensku stále ešte okolo 17.000 smluvných zamestnancov, ktorých existencia musí byť bezpečne riešená. Predovšetkým musia byť z nich zrovnoprávnení s definitívnymi zamestnancami tí statoční smluvní zamestnanci, ktorí sú trvale zaradení, resp. vypožičaní do organicky pevných složíek a služieb našej dopravy a nedostali sa tam pred oslobodením dokazateľným protekcionárstvom tisoovského režimu za vzorné zapredávanie Československej republiky.

Za druhé – musí byť spravodlivo riešená otázka sezónnych robotníkov, a to tak, aby na zimu boli vysadzovaní predovšetkým podľa dobrovoľnosti, potom podľa svojho sociálneho postavenia, pričom sa im budeme snažiť nájsť pokiaľ možno náhradné zamestnanie, kým sa zase k nám nevrátia. Pritom vysadzovanie nebude značiť prerušenie v práci u nás, aby pri trvalom zaradení do definitívneho slu-

žobného pomeru na uvoľnené miesta mohol sa im zhodnotiť ako neprerušený všetok čas, čo i len sezónne strávený v práci pri železnici.

Popri týchto dielčích, železničných personálnych problémoch treba tu zdôrazniť celkovú štátnu sociálnu politiku, ktorá sa všeobecne snaží zvýšiť životnú úroveň štátnych a verejných zamestnancov. Nová daň zo mzdy, príplatky na deti, zákon o unifikácii platových a služobných predpisov – budú ďalším význačným prínosom, ktorým naša vláda v súčinnosti s ROHom zvýši ich existenčnú úroveň až do vydania definitívneho, ľudovej republike zodpovedajúceho platového zákona.

K tomuto stručnému prehľadu personálnej politiky v rezorte dopravy musím ešte dodať, že celkový počet i vnútorná štruktúra nášho zamestnanectva je priaznivejšia a zdravšia ako v Čechách a na Morave. Kým tam napr. na 1 km trati pripadá 18.5 zamestnancov, u nás len 14.5 zamestnancov. Dôsledok tohto priaznivejšieho počtu bude, že pri chystanej reorganizácii dopravných podnikov budeme môcť na Slovensku aj zhospodárnenie týchto nových podnikov previesť o mnoho ľahšie, naše zamestnanectvo nebude musieť byť temer vôbec reštrikovované – ba bude mať z toho len významné výhody, lebo sa mu celoštátne vytvorí predpoklady pre značne lepšiu úpravu platových pomerov.

Na poli sociálnom a kultúrnom dokončujeme definitívnu úpravu odpočívnych a zaopatrovacích platov ako i dôchodkov z úrazového zaopatrenia pre tie rôzne kategórie zamestnancov, ktoré štátoprávnymi územnými zmenami boli vyradené z kontinuity, ďalej pre presídlencov, ako i pre vdovy a siroty, pozostalé po príslušníkoch odboja.

Z prostriedkov podporného fondu cieľom zotavenia a upevnenia zdravia železničiarov – najmä ťažko pracujúcich, bolo v zimnom a letnom období r. 1946 vyslaných na rekreáciu, a to na čas 10 dní, úhrnom 2.140 zamestnancov a finančný náklad činil približne 2,495.000 Kčs.

Rekreačná akcia v zimnom období roku 1947 pokračovala v súkromných podnikoch vo Vysokých Tatrách pod dozorom našich úradníkov.

Stály počet umiestnených rekreantov vo všetkých rekreačných strediskách bol 163 osôb. Táto rekreačná akcia trvala do 20. apríla 1947 a počas trvania tejto akcie pri 14-dennom pobyte u jedného rekreanta sa vystriedalo asi 1.150 osôb. Novinkou bolo, že v rámci tejto rekreačnej akcie poskytol sa pobyt tiež manželkám aktívnych železničných zamestnancov za príplatok 500.- Kčs za celý 14-denný pobyt.

V detských prázdninových osadách bolo v letnom období roku 1946 umiestnených na účet Podporného fondu 433 detí železničných zamestnancov a penzistov a náklad činil 625.000.- Kčs.

Cieľom poskytnutia podpôr z Podporného fondu železničných zamestnancov bolo do konca roku 1946 prerokovaných 1.004 žiadostí a bola vyplatená suma Kčs 1.440.000.- sociálne slabým železničným zamestnancom.

Z uvedenej čiastky pre zamestnancov trpiacich na Tbc, resp. pre rodinných príslušníkov postihnutých touto nemocou, bolo poukázané na podporách 109.900.- Kčs.

Zo sociálneho fondu železničných zamestnancov bolo prerokovaných do konca roku 1946 628 žiadostí o pôžičky, na ktoré bola dovedna povolená čiastka 2.617.900.- Kčs; na svadobných podporách zo Sociálneho fondu železničných zamestnancov bola do konca roku 1946 vyplatená čiastka 115.000 Kčs, pričom na jednu žiadosť pripadala podpora 500 Kčs. Na študijných podporách z uvedeného fondu bola doteraz vyplatená čiastka 65.600.- Kčs, pričom na jednu žiadosť pripadala podpora v čiastke 400.- Kčs.

Z prostriedkov Sociálneho fondu železničných zamestnancov bol zakúpený pre účele fondu penzionát „Tatra“ v Lučivnej. Doteraz boli vykonané všetky právne práce pre nadstavbu tohto penzionátu.

Z fondu Ing. Višňovského, prvého povstaleckého poverenika dopravy, usmrteného ľudákmi a Nemcami, bolo do konca roku 1946 prerokovaných 105 žiadostí, na ktoré boli povolené podpory pozostalým, poprípade iným osobám po týchto aktívnych železničných zamestnancoch, ktorí v dôsledku politických alebo bojových

činov boli usmrtení, v celkovej čiastke 358.500.- Kčs.

V odbore ochrany sociálnej starostlivosti v rámci dvojročnice zintenzívnený bol „boj proti úrazom“, a to najmä

1. profylaktickými opatreniami,
2. zvýšenou propagačnou činnosťou.

V tomto smere bol vydaný výnos (P-8332-VIII/3-46), adresovaný všetkým miestnym orgánom úrazovej zábrany a každej výkonnej služobní, obsahujúci podrobné pokyny, ako zabrániť úrazom, poťažne ako úrazovosť by sa dala snížiť na minimum.

Pracuje sa na štatistickom zachytávaní úrazovosti našich zamestnancov a na služobnom predpise o úrazovej zábrane.

K zdoľaniu bytovej krízy bol založený „Železničný bytový fond Dr. Husáka“, ktorý má za úkol stavať v rámci pridelených bytových jednotiek budovy, slúžiace k hromadnému ubytovaniu železničných zamestnancov a tiež rodinné domky, ktoré by prešli do vlastníctva železničných zamestnancov. Celá činnosť Husákovho fondu je závislá na dotácii so strany Povereníctva sociálnej starostlivosti a tiež so strany železničnej správy.

Pracuje sa na detailnej organizácii tohto fondu. Aby mohol svoj úkol splniť, bude zriadený u obidvoch riaditeľstiev a Povereníctvu zostane len dozor.

Na poli kultúrnej a telovýchovnej starostlivosti o železničných zamestnancov boli učinené tieto opatrenia:

a) Riaditeľstvám štátnych železníc bol pridelený úver Kčs 600.000.- cieľom prevádzania kultúrnej starostlivosti a bol vydaný zásadný výnos, obsahujúci smernice o praktickom prevádzaní kultúrnej výchovy železničných zamestnancov ako i o vyúčtovaní jednotlivých kultúrnych podnikov.

b) Bolo založených vo väčších železničiar-ských strediskách 32 telovýchovných a športových spolkov, ktorých účelom je sdužovať všetkých železničných zamestnancov a ich rodinných príslušníkov v jeden celok a dbať o ich výchovu v telovýchove, v športe, spoločenských hrách a v kultúre. Bolo uskutočnených viac medzinárodných podnikov doma i v zahraničí, ktoré pre nás skončili sa s veľkým úspechom. V rámci rekreačnej akcie že-

ležničných zamestnanúcov boli usporiadané lyžiarske kurzy pre začiatníkov a pokročilých vo Vysokých Tatrách a v kúpeľoch Vyšné Ružbachy, kurz telovýchovy pre železničných učňov. Bolo vydaných viacej výnosov vo veci organizácie železničiarkeho športu.

Pripravujú sa ďalšie výnosy zásadného rázu, najmä pokiaľ ide o zapojenie širokej masy železničiarov do telovýchovy, o spôsobe podporovania jednotlivých klubov podnikom, o ich finančnom hospodárení, o poriadaní športových podnikov väčšieho rozsahu a spolupráci na poli telovýchovy so Sväzom dopravných zamestnancov ako i miestnymi jeho skupinami.

V odbore starostlivosti o odborné železničiarke školenie boli učinené nasledovné opatrenia:

Aby školenie mohlo byť uspokojivo prevádzané, bolo nutné zostaviť nové učebné osnovy, podľa ktorých sa teraz prednáša na školách a kurzoch.

V súvislosti s kurzami boli pozmenené tiež niektoré ustanovenia služobného predpisu o odbornom železničnom školstve; ako reverzy, odmena riaditeľa v celodenných kurzoch a odmeny učiteľov.

Skúmajú sa podmienky pre otvorenie nových 4 odborných učňovských škôl, pričom najväčšie ťažkosti budú s umiestnením škôl vo vhodných budovách a s vyhľadáním učiteľských a cvičiteľských síl. Prevádza sa dozor nad činnosťou školných úradníkov na trati. Pracuje sa na novom skúšobnom poriadku v spolupráci s MD.

Pracuje sa na novej organizácii zdravotnej služby ako v ústredí tak i na riaditeľstvách, ďalej na ročnej štatistike revíznych prehliadok na Povereníctve a na riaditeľstvách, z ktorých bude zostavené úhrnná štatistika o výške nemocnosti.

Všetky tu uvedené sociálne výdobytky, ktoré si naši železničari svojpomocne pod vedením a za pomoci štátnej dopravnej správy vybudovali – rozšírime v najbližšej dobe aj na ostatných zamestnancov v doprave, aby aj oni mohli požívať ovocie tohto vzorného sociálneho úsilia nášho zamestnanectva!

Slávna Slovenská národná rada!

Všetko, čo som vo svojom expozé uviedol, celý celkový obraz, v ktorom som sa

vás snažil oboznámiť s výsledkami i otázkami našej dopravy – shrňujem v tento záver:

Historickú službu preukázala doprava nášmu národu, nášmu štátu, veľkým dielom rekonštrukcie, veľkú službu preukazuje vzorným plnením svojej dvojročnice. Historické ľudovodemokratické princípy nášho národného povstania, nášho nového štátu, vydaly svojmu národu svoje prvé ovocie. Toto ovocie, hlboko od koreňov stromu zničeného fašizmom, zapredanectvom a vojnou, vypestovali naši zamestnanci vedno s našim národom v potu tvári, privalení biedou, nedostatkom a strádaniami, týmto strašným dedičstvom, ktorým ničivý fašizmus rozprestrel na náš národ, na jeho nový život svoj, posledný, smrteľný, mŕtvoločný závoj.

Naši zamestnanci nedali sa ním pomýliť – začali pracovať hneď od počiatku statočne a vzorne – a pracovali tak preto, lebo dôverovali svojmu novému ľudovému štátu, svojej novej obnovenej ľudovej ČSR. Dôverovali svojmu štátu preto, lebo v súlade so životnými záujmami ľudu proklamoval svoj košický vládny program a Povereníctvo dopravy ho začalo dôsledne plniť, začalo organizovať a budovať dopravu v duchu tohto programu. Naši zamestnanci, viac ako kdekolvek inde, zdvihli svoje zamestnancké výbory až k povereníkovi dopravy; očistili, viac ako kdekolvek inde, dopravu od tých, ktorí zapredali svoj národ, svoju Čs. republiku, sami sa aktívne začali zúčastňovať riešenia všetkých otázok v našej doprave; sami začali účtovať s krivdami, ktoré na nich navalila minulosť a to vo vyššej miere než na ostatných štátnych zamestnancov. Desiatistice z nich zabezpečili si v novom štáte pevnú životnú postać, o ktorú v minulosti márne usilovali. Nový ľudový štát, jeho vláda, znárodnením kľúčového bohatstva, plánovitým budovateľským programom, vzišlým z potrieb ľudu – zvyšovali v ňom túto dôveru a dávaly mu istotu, že výsledky jeho práce nestratia sa už v piesku starého koristníctva, ale vrátia sa jeho rukám, aby mu dali spolu s národom krajší a radostnejší život!

Toto a nič menšieho – stalo sa zdrojom obetavosti, vysokej pracovnej mo-

rálky, pracovného hrdinstva nášho zamestnanectva v službách svojmu národu, svojmu novému štátu!

Toto a nič menšieho v našej novej republike bude zamestnanectvo dopravy dôsledne strážiť, lebo vie, že len štát ovládaný ľudom, štát ľudový nielen že mu zaistí dosavadne výtvarnosť, ale bude ich neustále upevňovať a rozvíjať v živote nášho národa, v živote obidvoch národov – na tejto ľudskej ceste si dobre rozumejúcich a navzájom sa podporujúcich – v spoločnej, pevnej, jednotnej Československej republike!

Slávna Slovenská národná rada!

Nech mi je nakoniec dovolené poďakovať sa mojim predchodcom-poverenikom v rezorte dopravy, Ing. Filovi, ale zvlášť Dr. Gustávovi Husákovi za veľké dielo rekonštrukcie, ktoré práve on tak úspešne viedol a organizoval. Poďakovať sa Ústrednému železničnému podnikovému výboru ako i Sväzu dopravných zamestnancov, celému mohutnému jednotnému revolučnému odborovému hnutiu, ktoré stálo vždy v čele nášho budovateľského úsilia a ktoré má hlavnú zásluhu na našich úspechoch, na vyspelej politickej uvedomelosti, vysokej pracovnej morálke nášho zamestnanectva. Poďakovať sa a vysloviť uznanie a obdiv – tak malému – počtu našich inžinierov a technikov, tisícim našich úradníkov, remeselníkov, zamestnancov i robotníkov, ktorých obetavá, statočná a vzorná spoločná práca dala nášmu národu a nášmu štátu obnovenú dopravu a ktorá ju teraz sľubuje a rozvíja pre spoločný krajší zajtrajšok. Vyslovujem konečne veľkú vďaku a uznanie českému dopravnému zamestnanectvu aklimatizovanému už dlhšie na Slovensku, ďalej českému zamestnanectvu v českých zemiach, ktoré veľkou mierou prispelo a prispieva k úspechom našej dopravy na Slovensku; veľkú vďaku pracujúcim vrstvám českého národa a ich predstaviteľom, ktorí vždy s plnou dôverou nám v našom úsilí viac ako bratsky pomáhali, lebo v našej práci videli ozaj spoločný prospech, spoločný rozkvet našej jednotnej Čs. republiky i u nás na Slovensku! (Potlesk.)

Predseda sa ujal podpredseda SNR kan. Andrej Cvinček.

Podpredseda SNR kan. Andrej Cvinček:

Oznamujem, že podľa usnesenia Predsedníctva Slovenskej národnej rady, rozprava o tomto expozé bude v najbližšom zasadnutí pléna Slovenskej národnej rady.

Oznamujem ďalej, že druhý bod dnešného programu, zpráva právneho výboru o návrhu Sboru povereníkov na vydanie nariadenia, ktorým sa mení nariadenie o vicinálnych cestách sníma sa s programom.

Tretím bodom dnešného rokovania je zpráva právneho výboru o návrhu Sboru povereníkov na vydanie nariadenia o predĺžení účinnosti nariadenia o ochrane nájomníkov.

Zpravodajcom je pán člen Slovenskej národnej rady Dr. Ján Beharka. Udeľujem mu slovo.

Člen SNR Dr. Ján Beharka:

Slávna Národná rada! Nariadením č. 54/1946 Sb. n. SNR o ochrane nájomníkov, bola na Slovensku dočasne do 30. júna 1947 upravená ochrana nájomníkov v menších bytoch a to z dôvodov mimoriadne veľkého nedostatku bytov po druhej svetovej vojne. Očakávalo sa, že v bytovej otázke nastane na Slovensku, najmä v mestách, do tohto času tak podstatná náprava, že nebude treba v tomto smere viac mimoriadnych opatrení. Po vojnový nedostatok bytov javí sa v celej Republike ako spoločný problém nášho štátu, preto sa predpokladala celoštátna úprava tejto matérie.

Bytová kríza však stále ešte tvrdo dolieha. Štát musí vyvinúť úsilie, aby v tomto smere chránil predovšetkým sociálne najslabších a to tak, že dočasne značne sťaží možnosť majiteľom domov dávať výpoved nájomníkom trojizbových a menších bytov. Ministerstvo sociálnej starostlivosti pripravilo návrh zákona o ochrane nájomníkov a tento je už v pripomienkovom pokračovaní. Nedá sa však čakať, že by sa stal zákonom do konca tohto roku. Nepozostáva preto predbežne iné, ako predĺžiť na neurčitý čas nariadenie č. 54/1946 Sb. n. SNR, ktoré by potom nový celoštátny zákon o ochrane nájomníkov zrušil.

Právny výbor návrh Sboru povereníkov doplnil v článku I. pri čísle nariadenia 54/1946 Sb. n. SNR názvom nariade-

nia „o ochrane nájomníkov“ a na konci článku slovami „do novej úpravy“, a takto upravený ho predkladá plénu Slovenskej národnej rady s odporúčaním na schválenie. (Potlesk.)

Podpredseda SNR Andrej Cvinček:

K slovu sa hlási pán člen Slovenskej národnej rady Juraj Pavlík. Udeľujem mu slovo.

Člen SNR Juraj Pavlík:

Slávna Slovenská národná rada! Dovoľte, aby som sa v krátkosti zmienil o veľmi dôležitej veci, ktorá i keď priamo nesúvisí s predloženou osnovou, je takého rázu, že je potrebné o nej na tomto mieste osobitne sa zmieniť.

Dozvedáme sa práve, že náš pokojný život na Slovensku v poslednom čase bol narušený výčinní znovu sa objavivších benderovských bánd, ktoré sa objavily v menších, či vo väčších skupinách na rôznych častiach Slovenska. Ide tu o tlupy záškodníkov, zlodejov, ba priamo vrahov, o čom svedčí jasne udalosť v Turč. Blatnici, kde takejto skupine padlo za obeť 6 ľudských životov našich občanov. Sú to tlupy, ktoré prichádzajú k nám zo zahraničia a pokúšajú sa takto narušovať náš pokojný život a rušiť budovateľské dielo v našej demokratickej Československej republike.

Menom Klubu členov Slovenskej národnej rady za stranu Demokratickú žiadam po prvé, aby naše bezpečnostné a ostatné štátne orgány urobili ihneď čo najprisnejšie a najrozsiahlejšie opatrenia na zneškodnenie týchto záškodníckych a vraždiacich bánd, a po druhé, súčasne vyhlasujem na adresu všetkých civilných, či akýchkoľvek osôb nášho štátu a národa, že každý, kto by akýmkoľvek spôsobom týmto skupinám poskytol i tú najmenšiu pomoc, bude ihneď bezmilostne najprisnejšie potrestaný. Nedovoľíme v žiadnom prípade rušiť takto zo zahraničia náš vnútorný pokoj a poriadok. Demokratická naša Československá republika, jej neodvislosť, náš slobodný život v nej, sú nám všetkým nadovšetko drahým. Voláme preto všetkých, aby podľa svojich síl i po tejto stránke boli našim bezpečnostným orgánom nápomocní, aby zavládol všade u nás poriadok, pokoj, bezpečnosť a právna istota. (Potlesk.)

Podpredseda SNR Andrej Cvinček:

Iný rečník není k rozprave prihlásený, rozprava je skončená.

Dávam hlasovať o návrhu nariadenia Slovenskej národnej rady o predĺžení účinnosti nariadenia o ochrane nájomníkov. Kto súhlasí s návrhom tak, ako bol pánom spravodajcom prednesený, nech zdvihne ruku. Zisťujem, že Slovenská národná rada schválila toto nariadenie v prednesenom znení.

Nasleduje štvrtý bod programu, ktorým je zpráva právneho výboru o návrhu povereníka spravodlivosti, na vydanie nariadenia o predĺžení niektorých zmenkoprávných lehôt.

Zpravodajcom je pán člen Slovenskej národnej rady Alex Bogdanov. Dávam mu slovo.

Člen SNR Alex Bogdanov:

Slávna Slovenská národná rada! Predĺženie zmenkoprávných lehôt je nutné preto, lebo dosiaľ nie je normatívne upravené plnenie záväzkov, znejúcich na pengő. Tieto lehoty sa predlžujú len o tri mesiace, lebo sa predpokladá, že medzi časom bude vydaná celoštátna norma o plnení záväzkov, znejúcich na pengő, vypracovaná Ministerstvom spravodlivosti.

Navrhované predĺženie lehôt na uplatnenie zmenkoprávných nárokov sa vzťahuje len na zmenky, vystavené na časti územia Slovenska, ktoré boli dočasne okupované Maďarským štátom, a len na tie, ktoré boli vystavené do 5. mája, poťažne do 26. júna 1945.

Tu ale treba poznamenať, že v nariadení č. 62/1945 SNR o stiahnutí s obehu, označení a nahradení niektorých platieľ obiehajúcich na Slovensku, je medzi iným ustanovené, že na území Slovenska, oslobodenom zpod maďarskej okupácie, sa stiahnu s obehu a všetky platidlá, znejúce na pengő, ktoré do 26. júna 1945 mali po tomto území zákonný obeh a preto bolo treba lehotu na uplatnenie nárokov zo zmeniek, zamýšľanou touto osnovou do 5. V. 1945 prispôbiť spomínanej lehote v nariadení č. 62/1945. Lebo do tejto doby mohla byť vystavená zmenka, teda ako cenný papier, znejúca i na pengő. Práve preto právny výbor odporúča slávnej Slovenskej národnej rade, túto osnovu prijať, ale s tou zmenou, aby v § 1 le-

hota na uplatnenie nárokov zo zmeniek bola určená nie do 5. V. 1945, ale do 26. júna 1945. (Potlesk.)

Podpredseda SNR Andrej Cvinček:

Nasleduje rozprava o prednesenej zpráve. Kto sa hlási k slovu? Keďže sa k slovu nikto nehlási, rozprava odpadá. Dávam hlasovať o návrhu nariadenia Slovenskej národnej rady o predĺžení niektorých zmenkoprávných lehôt. Kto sú-

hlasí s návrhom, tak ako bol pánom zpravodajcom prednesený, nech zdvihne ruku. Ustanovujem, že Slovenská národná rada schválila toto nariadenie v prednesenom znení. Tým je program dnešného plenárneho zasadnutia vyčerpaný.

Oznamujem, že najbližšie zasadnutie Slovenskej národnej rady svolá Predsedníctvo Slovenskej národnej rady písomne.

Zasadnutie zaključujem.
